

KADERNOTA 2024

Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2023

Inhoudsopgave

1. Leeswijzer	5
2. Bestuurlijke overwegingen	6
3. Beschouwingen over financiën	6
3.1. Inleiding	9
3.2. Actueel financieel perspectief	11
3.3. Algemene reserve grondexploitaties	13
3.4. Weerstandsvermogen	14
3.5. Stelposten/taakstellingen	16
4. Voorstellen Kadernota 2024	19
4.1. Inleiding	19
4.2. Voorstellen autonome ontwikkelingen (AO)	19
4.3. Voorstellen collegebesluiten (CB)	26
4.4. Voorstellen met dekking (VD)	28
4.5. Voorstellen gemeenschappelijke regelingen (GR)	30
4.6. Voorstellen indexaties (IN)	32
5. Ambities	34
6. Beleidsprogramma's	34
6.1. Programma 1 – Inwoners en bestuur	37
6.2. Programma 2 – Economie en werkgelegenheid	39
6.3. Programma 3 – Veiligheid	44
6.4. Programma 4 – Onderwijs en jeugd	47
6.5. Programma 5 – Bouwen, wonen en milieu	51
6.6. Programma 6 – Inkomensondersteuning	54
6.7. Programma 7 – Openbare ruimte & Verkeer en vervoer	58
6.8. Programma 8 – Sport en cultuur	61
6.9. Programma 9 – Sociaal domein	64
6.10. Programma 10 – Bedrijfsvoering en inkomstenbronnen	72

Bijlage bij de kadernota 2024

Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2023

1. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beginnen we met de bestuurlijk inhoudelijke beschouwingen.

De financiële beschouwingen komen aan de orde in hoofdstuk 3. Daar wordt een totaaloverzicht gegeven van de ontwikkelingen van het financieel perspectief 2024-2027. In hoofdstuk 3 wordt ook een nader inzicht gegeven in een aantal belangrijke onderdelen van onze financiën.

Verdere uitdieping van de in het financieel perspectief verwerkte voorstellen vindt plaats in het hoofdstuk 4. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen autonome ontwikkelingen (AO), collegebesluiten (CB), voorstellen met dekking (VD), voorstellen gemeenschappelijke regelingen (GR) en voorstellen indexaties (IN). Deze voorstellen worden kort en bondig toegelicht. Hierbij is een grensbedrag van € 50.000 gehanteerd. Onder dit grensbedrag is geen toelichting gegeven.

In hoofdstuk 5 wordt een bestuurlijke beschouwing gegeven over de wensen voor nieuw beleid (NB). Richting begroting 2024 vraagt dit nog nadere uitwerking en financiële vertaling.

In hoofdstuk 6 geven wij de hoofdlijnen van de 10 beleidsprogramma's voor de begroting 2024. Bij de begroting 2024 zullen deze verder worden uitgewerkt op basis van de keuzes met betrekking tot nieuw beleid en de actualiteit.

Gelijktijdig met deze Kadernota 2024 wordt het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2023 (MPG) aangeboden. De resultaten van het MPG zijn in de Kadernota 2024 verwerkt.

Emmen, 23 mei 2023
College van burgemeester en wethouders.

2. Bestuurlijke overwegingen

In het voorjaar van 2023, de maanden waarin we de Kadernota 2024 samenstellen, werpen we de blik alweer vooruit naar 2024. We merken dat de dynamiek in onze gemeente, als onderdeel van de wereld om ons heen, steeds meer vraagt om richting en verbinding. Tegelijkertijd is het lange termijn financieel perspectief voor onze gemeente nog steeds ongunstig en ook onzeker. Dit is voor een belangrijk deel het gevolg van landelijke ontwikkelingen die niet binnen onze macht liggen, maar die wel effect hebben op onze gemeente en inwoners.

2.1 Zelfbewust in een financieel onzekere omgeving

Op steeds meer terreinen krijgen we taken van de rijksoverheid en daarmee worden gemeenten steeds meer een uitvoeringsorganisatie van rijksbeleid. Dit beperkt onze eigen ruimte voor inhoudelijke keuzes en leidt tot disbalans in de baten en de opbrengsten. Voor de incidentele taken die we krijgen is de balans positief maar voor de structurele taken zien we te vaak als gemeenten dat we tekort komen. Dit heeft gevolgen voor de rol, positie en verantwoordelijkheid die wij als gemeentebestuur in de verhouding Rijk-inwoners willen en moeten nemen.

Een andere aspect is het ravijn dat ontstaat in 2026. Als oplossing van het ravijn zet de rijksoverheid in op het verruimen van het belastinggebied van gemeenten. Het vergroten van het belastinggebied is voor Emmen een onwenselijke oplossing. Bovendien is de termijn waarop hier duidelijkheid over komt wat ons betreft onrealistisch en schiet de analyse van de effecten tekort. Het brengt ongewenste inkomenseffecten met zich mee, met name in een gemeente als Emmen, waar het gemiddelde inkomen lager is en de economische perspectieven bescheiden ten opzichte van rijkere gemeenten in rijkere regio's. Het vergroot de verschillen in draagkracht tussen gemeenten en inwoners onderling en dit bedreigt ons vermogen om onze ambities waar te maken. Het versterkt de toenemende ongelijkheid tussen gemeenten en regio's en deze ontwikkeling wordt steeds duidelijker en breder onderkend.

Deze ontwikkelingen en dit perspectief noodzaken ons om een voortzetting van de behoedzame lijn die we de afgelopen jaren hebben ingezet en een kritisch blik op wat we wel en niet doen. Maar we hebben ook ambities die we willen realiseren. Daarom maken we nu in deze kadernota nog geen nieuwe beleidskeuzes maar kijken we de komende maanden waar we toch stappen kunnen zetten. Bijvoorbeeld door anders te financieren en zo middelen vrij te spelen voor nieuwe beleidskeuzes. In hoofdstuk 5 geven we een globaal overzicht van een aantal onderwerpen waar we dan aan denken en die we in de aanloop naar de begroting overwegen en uitwerken.

2.2 Samen: verbeeldingskracht en uitvoeringskracht

Juist in deze dynamische situatie is het van groot belang om ons te focussen op onze eigen kracht en dat waar we wel direct invloed op hebben in onze eigen gemeente. Dit vraagt om een sterk beeld van wat belangrijk is voor inwoners, zoals leefbaarheid, veiligheid, duurzaamheid en vertrouwen in de lokale overheid die koersvast is, keuzes maakt, kansen biedt en ondersteunend is. In het Coalitieakkoord 'Vooruit en betrokken' hebben we aangegeven hoe we dit in deze collegeperiode voor ons zien en ons daarbij laten inspireren door de ambities uit de strategienota. We merken dat die ambities ook goede gesprekstof bieden in het contact met onze partners en dat deze richting geven en uitnodigen tot verbinding. En omdat we die ambities alleen samen met de samenleving kunnen bereiken, hebben we in het voorjaar van 2023 met verschillende bedrijven, maatschappelijke organisaties en instellingen, experts en professionals gesprekken gevoerd over onze koers. Alle deelnemers onderschreven het belang daarvan en vonden de ambities en beleidsdomeinen belangrijk en de inzet daarop vaak zelfs urgent.

Zo is voor de realisatie en de versnelling van de duurzaamheidsambitie in het fysieke domein capaciteit en prioritering nodig. In 2023 hebben we dat in beleid opgenomen en in 2024 komt het aan op de uitvoering. In het sociaal domein staan in 2023 de kaders en de visie ook. Voor de uitvoering is aan de ene kant samenhang met andere domeinen nodig en aan de andere kant rust en focus in het sociaal domein zelf om de denklijn te kunnen vertalen naar de uitvoering. Cruciaal hierbij is het bouwen aan sterk strategisch partnerschap met de uitvoerende organisaties. Ook hier moet in 2024 de uitvoering centraal staan. In het economisch domein zien we een ongekende energie en maakkracht om de innovatiemotor van de gemeente Emmen te laten draaien, maar ook hier is beleid en focus nodig. Van belang is daarbij dat we dat niet alleen in het gemeentehuis doen, maar dat we gebruik maken van de kracht van onze inwoners, bedrijven, organisaties en onderwijsinstellingen. We moeten dan niet alleen kijken naar onze maakindustrie, maar ook koppelingen maken met het sociaal domein. En koppelen is een werkwoord, ook hier geldt dat we in 2024 het verschil maken door te doen, te maken en samen te werken.

2.3 Bestuurlijke inzet aan de hand van de lijnen van de Strategienota

Belangrijk uitgangspunt voor de komende jaren is dan ook dat we in uitvoer nemen en realiseren wat we ons hebben voorgenomen, binnen de financiële mogelijkheden die er zijn. In deze kadernota gaan we in de volgende hoofdstukken per programma in op die uitvoering. Hieronder geven we een kort overzicht van wat we voor ogen hebben voor 2024 en verder.

2.3.1 Groene gemeente

De toekomst van Emmen is groen. Het uitgestrekte landschappelijk karakter dringt door tot in het hart van het Emmense centrum. Maar met de lusten komen ook de lasten, en Emmen kent het allemaal: bodemverzakking door het inklinkende veen, maar ook hittestress in de stad en grondwaterschommelingen die de kwaliteit van wegen en

ondergrond ernstig aantasten. Vanuit het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat werken we in 2024 aan drie opgaven: energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. Het ambitieniveau is hoog en in 2024 gaan we intensiveren, concretiseren, maar ook verbreden en verbinden met andere beleidsthema's. Bijvoorbeeld door concreet te maken wat positieve gezondheid betekent in het fysieke domein en hoe je 'minder stenen, meer groen' in wijken realiseert.

2.3.2 Duurzame gemeente

De vergroening van onze lokale economie is onafwendbaar en veel Emmenaren oriënteren zich op energie- en warmte besparende maatregelen en voeren die zelf uit. Onder druk wordt alles vloeibaar en Emmen zet in 2024 vol in op de energietransitie, onder andere aangejaagd door onze positie in het Waterstof Netwerk Noord Nederland. Er is een enorme potentie om te werken aan de circulaire economie omdat er veel bedrijvigheid is in de chemie, de maakindustrie en de land- en tuinbouw. De dynamiek is groot en er is een toenemende behoefte aan versnelling(sagenda's) die we in 2024 samen met bedrijven en inwoners in uitvoering nemen. Daarbij is ook aandacht voor de keerzijde hiervan: isolatie, zonnepanelen en warmtepompen zijn een enorme investering die niet iedereen kan doen. De gemeente oriënteert zich dan ook op manieren waarbij iedereen mee kan doen want de duurzame gemeente is pas geslaagd als iedereen eraan mee kan doen.

2.3.3 Kansrijke gemeente

Er is kansenongelijkheid in Nederland en ook in Emmen. Dat uit zich in onze regio onder andere in intergenerationele armoede, een lagere arbeidsdeelname en een lager opleidingsniveau. Maar Emmen is zoveel meer dan dat. Zo is er meer Naoberschap en meer doeners-mentaliteit en maakkracht dan in andere gemeenten en Emmenaren geven hun welzijn een hoger cijfer. De kern van ons herijkte beleid in het sociaal domein 'Erbij horen en meedoen in Emmen' is het besef dat de gemeenschap, de omgeving en de omstandigheden waarin mensen verkeren bepalend zijn in het gewone leven en alle obstakels en kansen die zij daarin tegenkomen. Daarom investeren we in de versterking en verbetering van het collectieve, in plaats van allerlei problemen, aanbod en oplossingen van en voor individuen van elkaar los te knippen, met versnippering en verspilling tot gevolg. Met die brede blik sturen we op het doorbreken van intergenerationele patronen en het creëren van kansen voor iedereen en onze kinderen en jeugd in het bijzonder, want zij hebben de toekomst. Zo wil Emmen de basiscondities versterken die een samenleving als geheel en de individuen daarbinnen weerbaar en veerkrachtig maakt. Hiervoor is een experimenterende houding nodig die op zoek gaat naar 'doen wat werkt' voor inwoners.

2.3.4 Ondersteunende gemeente

Voor inwoners zijn veiligheid, inkomen, school, gezondheid, wonen en zorg allemaal met elkaar verbonden en daarom brengen wij zorg en ondersteuning, jeugd, veiligheid, schuldhulpverlening en participatie in ons beleid en in de uitvoering ook bij elkaar. Hierbij gaan we uit van positieve gezondheid, preventie en samenredzaamheid waarbij de gemeente de regie voert over de doelen en in de uitvoering in de wijken en dorpen samenwerkt met inwoners en instellingen voor zorg en sociaal werk. Ondersteuning is zo licht als kan en zo zwaar als nodig. We leren steeds meer over het belang van preventie bij kwetsbare inwoners en welke rollen daarbij passen. Echte impact vraagt om sterk opdrachtgeverschap van de gemeente en sterk opdrachtnemerschap van uitvoerders. Samen realiseren we wat onze inwoners nodig hebben en doen we wat werkt, niet wat systemen ons opleggen.

2.3.5 Ondernemende gemeente

Emmen wil de komende jaren haar plek in het Noorden voor haar inwoners verzilveren door een slimme mix van unieke eigenschappen ten volle te benutten: Emmen is een G40 gemeente, ligt tegen de Duitse grens, heeft een belangrijke regiofunctie voor scholing, (maak)-industrie, werk, cultuur én Emmen is groen en zowel stedelijk als landschappelijk. Hier wordt duidelijk dat een ondernemende gemeente meer is dan creëren van een goed vestigingsklimaat voor ondernemers door investeringen in scholing, arbeid, bereikbaarheid, mobiliteit, digitalisering en innovatie. Het gaat om kennis en inzicht in je sterke eigenschappen, een oriëntatie op de ontwikkeling van de samenleving en dit combineren met kansen die zich voordoen. Dat is ook de basis van de Greenwise Campus die partners vanuit overheid, onderwijs en bedrijfsleven bijeenbrengt om aan de opgaven van onze regio te werken.

2.3.6 Innovatieve gemeente

In 2024 en verder hebben we alle Emmenaren nodig om onze ambities te realiseren. Dit vraagt een creatieve gemeente, maar vooral ook een gemeente die de innovatiekracht van haar inwoners stimuleert, en dan specifiek die van onze jeugd. We brengen bedrijven, onderwijs, leerlingen, studenten en maatschappelijke organisaties samen om ze te laten werken aan de grote opgaven van onze regio. We laten zien waar een bescheiden platte(lands)stad met een sterke industriekern in Zuid Oost Drenthe groots in kan zijn: het bij elkaar brengen van praktijk en wetenschap, zorg en techniek, industrie en duurzaamheid, wijsheid en onderzoekend leren en creëren. Naast deze innovatie spelen sport, cultuur en recreatie ook een belangrijke rol in het scheppen van een prikkelende en uitdagende omgeving die de samenleving inspireert en uitnodigend is voor vakantiegangers of mogelijke nieuwe inwoners. Een aanbod dat de gemeente verrijkt en daarmee de condities creëert voor groei en ontwikkeling.

2.3.7 Hoe dan: vernieuwend en nabij

Onze doelen zijn dus helder en onze partners herkennen zich hierin, maar we onderkennen ook samen met hen dat het aankomt op de uitvoering en daarin hebben we de komende jaren een enorme uitdaging. De arbeidsmarkt ontwikkelt zich zo dat wij - en met ons de gehele overheid - ons moeten beraden op de vraag hoe wij de

dienstverlening voor inwoners op peil kunnen houden en de taken kunnen blijven uitvoeren. Dit lossen we niet alleen op met verbetering: (nog) wat harder werken of (nog) wat slimmer organiseren, daarvoor is de krapte te groot en te ingrijpend. Het vraagt van ons dat we vernieuwen door onze organisatie, onze rol en taken steeds grondig onder de loep nemen en te laten leiden door de fundamentele vragen: waar zijn wij van, wat hebben onze inwoners nodig, wat is onze rol en met wie kunnen wij die opgaven en kansen samen oppakken?

Een van de oplossingen in dit type vragen en bij deze uitdaging is nabijheid. En nabijheid van de gemeente Emmen bij inwoners zien we daarom overal terug in deze Kadernota voor 2024. Als overheid willen we samen met inwoners en partners werken aan een natuurlijke, duurzame, kansrijke, ondersteunende, ondernemende en innovatieve gemeente waar bedrijven zich willen vestigen en mensen willen wonen, werken en leven. Deze aansluiting bij inwoners vraagt van ons dat we kunnen meebewegen en dus wendbaar zijn. Dat we vanuit de verwevenheid van het leven denken en doen in opgaves die in elk dorp of wijk en in elk gebied net even anders zijn door de verschillende mensen die er wonen en de belangen die er spelen. Dat we niet alleen fysiek aanwezig zijn en verbanden leggen, maar dat we ook digitaal in contact zijn en data veilig en deskundig gebruiken om onze kennis van wat er speelt te vergroten. Dat we geen aannames doen achter ons bureau, maar dat we op pad gaan om te onderzoeken wat wel en niet werkt. Dat we goede ideeën uitproberen en experimenteren, maar ook reëel zijn en durven te stoppen of bijsturen als iets onvoldoende impact heeft.

Nabijheid is met twee benen in de samenleving staan, naast inwoners om te horen en ervaren wat nodig is in dorpen, wijken en buurten. In 2024 focussen we op uitvoering aansluitend op hoe het gewone, soms uitdagende, maar ook het creatieve leven van onze inwoners zich ontvouwt en waar het samenwerken aan de toekomst van onze mooie gemeente Emmen begint.

3. Beschouwingen over financiën

3.1. Inleiding

Al geruime tijd melden wij dat er sprake is van zorgen over de financiën (op lange termijn) van gemeenten. Dit heeft vooral te maken met de tekortschietende rijksmiddelen die vanaf 2026 hebben geresulteerd in een zogenaamd ravijn. De VNG en het Rijk zijn al geruime tijd in gesprek over diverse “pijndossiers”, zoals de korting op het gemeentefonds vanaf 2026, de opschalingskorting, de hervormingsagenda en de alternatieve financieringssystematiek.

Op 28 april 2023 is de Voorjaarsnota 2023 van het Rijk verschenen. Omdat deze dit jaar vroeg is hebben we hier in onze Kadernota 2024 al voor een belangrijk deel rekening mee kunnen houden. Dit geeft een beter en completer beeld, vooral voor de jaren 2026 en 2027. De precieze duiding van de financiële effecten worden in de raadsbrief bij de meicirculaire 2023 weergegeven. Deze ontvangt u voor de raadsbehandeling van de Kadernota 2024.

In de Voorjaarsnota 2023 zijn een aantal zaken duidelijk geworden. In elk geval zijn niet al onze zorgen verdwenen. De hoofdlijnen zijn als volgt:

- De in 2026 ontvangen incidentele € 1 miljard, wordt vanaf 2027 structureel; voor ons is dit vanaf 2027 ongeveer € 6 miljoen extra geld in het gemeentefonds; dit hebben wij verwerkt in voorliggende kadernota
- Pas vanaf 2027 (en dus helaas niet in 2026) wordt weer de trap-op/trap-af aanzet; deze indexatie wordt bepaald door de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp) de maatstaf voor de groei van het gemeentefonds; in de voorjaarsnota is rekening gehouden met landelijk € 150 miljoen; voor ons is dit vanaf 2027 ongeveer € 1 miljoen extra geld in het gemeentefonds; dit hebben wij verwerkt in voorliggende kadernota; in de meicirculaire 2023 zal een raming van deze indexatie worden verwerkt; duidelijk is elk geval wel dat € 150 miljoen niet genoeg is
- Die vorm van indexatie moet voor meer stabiliteit zorgen. Uitgangspunt is dat het gemeentefonds meerjarig de ontwikkeling van het nominaal bruto binnenlands product volgt. Daarbij wordt de volumeontwikkeling van het gemeentefonds gebaseerd op een historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp. Daardoor gaat het gemeentefonds minder schommelen.
- Voor de jaren 2023 tot en met 2027 komt er extra prijsaccres dat in de jaren oploopt naar landelijk € 1 miljard in 2027; voor ons loopt dit op tot ongeveer € 8 miljoen; dit hebben wij verwerkt in voorliggende kadernota als inkomst gemeentefonds en tegelijkertijd opzij gezet onder de stelpost voor loon- en prijsstijgingen.
- De opschalingskorting blijft helaas in stand. Dit gaat landelijk om ongeveer € 700 miljoen structureel. Voor onze gemeente is dit een bedrag van € 4,5 miljoen.
- Het Rijk en de VNG blijven in gesprek over het invoeren van een nieuwe financieringssystematiek (verruiming belastinggebied). De exacte invulling van die financieringssystematiek moet echter nog wel verder worden uitgewerkt. Oorspronkelijk had het kabinet het voornemen de nieuwe financieringssystematiek in 2026 te laten ingaan. Dat wordt nu dus op zijn vroegst 2027. Het financiële effect hebben wij vanaf 2027 op PM gezet.
- De middelen hervormingsagenda 2024 en 2025 komen conform bekende bedragen beschikbaar in het gemeentefonds (hebben wij stelposten voor in begroting)
- Gemeenten krijgen voor de jaren 2024/2025 eenmalige compensatie voor het later ingaan van de hervormingsagenda jeugd; de eerder afgesproken besparing van € 1 miljard op kosten jeugdzorg blijft staan en wordt opgedeeld in een bedrag dat relatief zeker is (€ 650 miljoen) en een bedrag dat relatief onzeker is (€ 350 miljoen). Er komt een landelijk monitoring van kosten en de gerealiseerde besparingen.
- De middelen integraal zorgakkoord komen conform bekende bedragen in het gemeentefonds (hebben wij een stelpost voor in de begroting).
- Invoering van een eigen bijdrage WMO, zowel voor huishoudelijke hulp (was al eerder besloten) als ook voor WMO-voorzieningen.
- Het macrobudget BUIG neemt iets toe. We kennen nog niet de precieze budgetten voor Emmen.

Eindelijk is er op een aantal onderdelen nu duidelijkheid gegeven. Dat neemt echter niet weg dat er geen volledige oplossingen zijn gekomen. Het kabinet komt gemeenten slechts deels tegemoet. Vooral het pas in 2027 laten ingaan van volume-indexatie én de nieuwe financieringssystematiek zorgt ervoor dat we in 2026 nog steeds een ravijn hebben.

De VNG-voorzitter Jan van Zanen heeft in een eerste reactie laten weten dat de nieuwe systematiek pas in 2027 ingaat. Dit maakt dat we overleg moeten voeren met kabinet over consequenties. Als alle opgaven en wettelijke verantwoordelijkheden in stand blijven én er sprake is van een forse vermindering van middelen zal dat consequenties hebben voor inwoners die desastreus kunnen uitpakken. Er zullen dan lastige keuzes gemaakt moeten worden. Dit zet de gemeentelijke uitvoering van wettelijke taken én de haalbaarheid van de grote

maatschappelijke opgaven onder druk. Met de voorliggende financiële context kunnen de Nederlandse gemeenten hun werk niet adequaat meer doen.

Voor ons betekent het heel concreet dat er een financieel tekort blijft bestaan voor het jaar 2026. Dit tekort kunnen we wellicht oplossen met inzet van eenmalige middelen in dat jaar, waarvoor we in de jaren 2024 en 2025 kunnen sparen. Voor 2027 is er ook een tekort, maar vooralsnog is de officiële berichtgeving dat dat wordt ingelopen door de opbrengst uit de nieuwe financieringssystematiek. Uit eerdere berichtgeving is gebleken dat het landelijk om ongeveer € 3 miljard aan extra belastingopbrengsten gaat, wat voor ons ongeveer € 20 miljoen is. Zoals in Hoofdstuk 2 benoemd is het vergroten van het belastinggebied voor Emmen een onwenselijke oplossing.

Voorstellen Nieuw Beleid

Bij het opstellen van de Kadernota 2024 hebben we ondanks de onzekere situatie over de financiën toch alvast een inventarisatie gedaan van wensen rondom nieuw beleid. Dit ook in lijn met het advies van de VNG en VDG om ambities mee te nemen bij het maken van de begroting 2024 en mogelijke tekorten te laten zien. De ambities nieuw beleid zijn in Hoofdstuk 5 beschreven. In aanloop naar de begroting 2024 zullen wij nieuw beleid verder gaan uitwerken.

Provinciaal toezicht

De provincie ziet erop toe dat de gemeentelijke begroting jaarschijf 2024 materieel in evenwicht is. Dat wil zeggen: de structurele lasten moeten gedekt zijn door de structurele baten. De vastgestelde begroting 2023 was materieel in evenwicht. Voorliggend actueel perspectief 2024-2027 is voor de jaren 2024/2025 materieel ook in evenwicht. Voor de jaren 2026/2027 is dat (nog) niet het geval. Op basis van het perspectief is verwachting dat wij voor 2024 ook weer repressief toezicht zullen krijgen.

Draaiknoppen

Zoals bekend hanteren wij een behoedzame lijn bij het opstellen van de begroting. Daarom houden wij rekening met voldoende indexaties bij de decentrale budgetten en hebben we daarnaast centrale stelposten voor autonome ontwikkelingen en indexaties lonen/prijzen. In paragraaf 3.5. geven wij een totaaloverzicht van stelposten en ook taakstellingen.

In de Kadernota 2024 hebben we aan enkele draaiknoppen gedraaid die tot een verbetering van het financieel perspectief hebben geleid. Het gaat om de volgende draaiknoppen:

- In het voorliggende perspectief zijn de ons bekende autonome ontwikkelingen verwerkt. Daarom kunnen wij nu de stelpost autonome ontwikkelingen voor de jaarschijf 2024 ad € 3 miljoen laten vrijvallen. De stelpost autonome ontwikkelingen voor de jaarschijf 2027 ad € 3 miljoen laten we ook vrijvallen. Dit omdat de volume-indexatie door het Rijk vanaf 2027 weer is aangezet.
- In het voorliggende perspectief zijn de ons bekende loon- en prijsstijgingen verwerkt. Deze zijn verrekend met de daarvoor bedoelde stelpost. De resterende stelpost indexaties lonen/prijzen voor de jaarschijf 2024 laten we nu vrijvallen. Betreft een bedrag van € 2.324.000 structureel.

Deze vrijvallende bedragen zijn onder de categorie autonome ontwikkelingen verwerkt. Het voorgaande samengevat in een tabel:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2024	2025	2026	2027
Vrijval stelpost autonome ontwikkelingen (jaarschijf 2024+2027)	3.000	3.000	3.000	6.000
Vrijval stelpost indexaties lonen/prijzen (jaarschijf 2024)	2.324	2.324	2.324	2.324
Verwerkte draaiknoppen stelposten	5.324	5.324	5.324	8.324

3.2. Actueel financieel perspectief

3.2.1. Toevoegen nieuwe jaarschijf 2027

Bij de Kadernota wordt ieder jaar weer een nieuwe jaarschijf toegevoegd aan het financieel perspectief. In deze Kadernota 2024 voegen we de jaarschijf 2027 toe. Het begrotingsresultaat voor deze jaarschijf is gebaseerd op bestaand beleid en het doortrekken van de structurele ontwikkelingen. De jaarschijf 2027 is qua uitgangspunt een saldo van -/- € 19,762 miljoen, wat ongeveer -/- € 10,550 miljoen slechter is dan het saldo van 2026, ad -/- € 9,222 miljoen (zie ook de tabel in de paragraaf hierna).

De belangrijkste oorzaken van deze verslechtering zijn:

- /- € 6 miljoen: in 2026 incidenteel € 6 miljoen rijksmiddelen, deze is nu niet begroot voor 2027¹
- /- € 3 miljoen: in 2027 toename stelpost autonome ontwikkelingen met € 3 miljoen
- /- € 3,3 miljoen: in 2027 toename stelpost loonstijgingen ad € 3,3 miljoen
- /- € 2,4 miljoen: in 2027 indexatie diverse budgetten
- +/- € 4,6 miljoen: in 2027 toename middelen in gemeentefonds ad € 4,6 miljoen

3.2.2. Actueel financieel perspectief 2024-2027

In deze Kadernota 2024 worden de autonome ontwikkelingen, collegebesluiten, voorstellen met dekking, voorstellen gemeenschappelijke regelingen, voorstellen rondom indexaties en voorstellen bedrijfsvoering betrokken bij het financieel perspectief. Hiermee wordt het financieel perspectief geactualiseerd. In het actueel perspectief is geen rekening gehouden met voorstellen nieuw beleid.

Het actueel financieel perspectief is als volgt opgebouwd:

Bedragen x € 1.000		2024	2025	2026	2027
1	Financieel perspectief begroting 2023	7.575	10.188	-8.455	
	<u>Ontwikkelingen raadsbrief septembercirculaire 2022</u>				
	Effect septembercirculaire 2022	3.856	3.665	3.969	
	Correctie septembercirculaire 2022 in decembercirculaire 2022	-1.600	-1.600	-1.600	
	Stelpost loon- en prijsstijging	-3.140	-3.432	-3.815	
	Integraal Zorgakkoord (compensatie abonnementstarief)	0	700	700	
	Actueel BUIG-budget	-605	-365	-100	
2	Totaal ontwikkelingen raadsbrief septembercirculaire 2022	-1.489	-1.032	-846	0
3	Totaal ontwikkelingen raadsbrief decembercirculaire 2022	92	89	79	
	Uitgangspunt financieel perspectief 2024-2027	6.178	9.245	-9.222	-19.762
4	Totaal voorstellen autonome ontwikkelingen (AO)	2.354	3.526	5.054	16.664
5	Totaal voorstellen collegebesluiten (CB)	-360	-360	-300	-300
6	Totaal voorstellen met dekking (VD)	-11	-23	0	0
7	Totaal voorstellen gemeenschappelijke regelingen (GR)	-1.031	-1.706	-1.386	-936
8	Totaal voorstellen indexaties (IN)	0	0	0	0
	Totaal voorstellen AO/CB/VD/GR/IN/BV	952	1.437	3.368	15.428
	Financieel perspectief na AO/CB/VD/GR/IN/BV	7.130	10.682	-5.854	-4.334

Het financieel perspectief sluit voor 2024 met een bedrag van afgerond € 7,1 miljoen positief. Voor 2025 is er sprake van een voordelig perspectief ad € 10,7 miljoen. Vanaf het jaar 2026 is er een omslag naar negatieve resultaten van resp. -/- € 5,9 miljoen en -/- € 4,3 miljoen. Dit betreft het hiervoor genoemde 'ravijn' dat in 2027 voor een deel is gedicht met extra rijksmiddelen. Het perspectief is exclusief nieuw beleid.

De voorgaande tabel is per regel als volgt toe te lichten:

1. De uitgangssituatie is het begrotingsresultaat van de begroting 2023

¹ Inmiddels is via de voorjaarsnota 2023 van het Rijk bekend geworden dat deze rijksmiddelen structureel worden, dus ook voor 2027 kunnen worden begroot; dit is in de voorliggende Kadernota 2024 vermeld als autonome ontwikkeling (voorstel AO 10.10).

2. Betreft de uitkomsten van de raadsbrief bij de septembercirculaire 2022
3. Betreft de uitkomsten van de raadsbrief bij de decembercirculaire 2022
4. Autonome ontwikkelingen (AO) – zie paragraaf 4.2. voor de details
Hieronder scharen wij de volgende type ontwikkelingen:
 - *Ontwikkelingen die (voor nu) gebaseerd zijn op bestaand eigen beleid, bijvoorbeeld:*
 - *Uitvoering opneindeelingen.*
 - *Bijstelling c.q. indexatie subsidies*
 - *Het op het afgesproken niveau houden van het onderhoud van onze kapitaalgoederen, zodat er geen sprake is van kapitaalvernietiging met als gevolg hogere kosten in de toekomst.*
 - *In 2023 gebleken budgetafwijkingen met structurele doorwerking.*
 - *Ontwikkelingen die onontkoombaar zijn met voor ons (geheel of gedeeltelijk) beperkte keuzemogelijkheden, bijvoorbeeld:*
 - *Eisen op basis van wet- en regelgeving*
 - *Eisen op basis van externe subsidievoorwaarden*
 - *Contractuele afspraken met externe partijen (bv. zorgaanbieders)*
 - *Effecten als gevolg van invloeden van buitenaf*
 - *Renteontwikkelingen*
 - *Bezuinigingen/taakstellingen die niet haalbaar blijken te zijn.*
5. Voorstellen op basis van genomen collegebesluiten (CB) – zie paragraaf 4.3. voor de details.
6. Voorstellen met dekking (VD) – zie paragraaf 4.4. voor de details
Dit zijn voorstellen waarvoor dekking is, dus budgettair neutraal voor de begroting.
7. Voorstellen gemeenschappelijke regelingen (GR) – zie paragraaf 4.5. voor de details
Dit zijn voorstellen met betrekking tot de stijging van de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen.
8. Voorstellen indexaties (IN) – zie paragraaf 4.6. voor de details
Dit zijn voorstellen met betrekking tot indexatie van lonen/budgetten of kredieten.

Beschikbaar te stellen investeringskredieten

De raad wordt door middel van de voorliggende Kadernota 2024 expliciet gevraagd de hiernavolgende investeringskredieten beschikbaar te stellen (de bijbehorende kapitaallasten zijn in het actueel perspectief verwerkt):

kredieten					kapitaallasten			
Progr.	Volgnr.	Cat.	Bedragen x € 1.000		2024	2025	2026	2027
3	1	CB	Cameratoezicht	150	-32	-32	-32	-32
4	1	VD	Extra krediet bouw eigen gymzaal VSO De Atlas op de Meerdijk	1.600	-55	-55	-55	-55
4	1	VD	Eerste inrichting gymzaal VSO De Atlas	65	-7	-7	-7	-7
5	2	CB	Verbouwing de Drommedaar	650	-25	-25	-25	-25
7	2	AO	Uitbreiden verkeerstellingen	80	-17	-17	-17	-17
7	4	AO	Stuf GEO koppeling	200	-36	-36	-36	-36
7	6	AO	Vernieuwing verharding begraafplaatsen	1.405	-18	-37	-54	-54
7	8	AO	Investeringskrediet kunstwerken 2024/2025	2.302	-71	-118	-118	-118
7	9	AO	Uitbreiding verkeersmilieumodel i.v.m. omgevingswet	30	-5	-5	-5	-5
7	10	AO	Actualisatie bewegwijzering	600	-49	-49	-49	-49
7	11	AO	Aanpak Raadhuisplein	950	-60	-60	-60	-60
7	11	AO	Extra verlichting langs fietspaden	400	-17	-17	-17	-17
8	4	VD	Gymzaal kindcentrum Delftlanden	1.500	-11	-23	-71	-71
8	4	VD	Eerste inrichting gymzaal Delftlanden	250	0	0	-20	-20
Totaal vast te stellen kredieten				10.182	-403	-481	-566	-566

3.3. Algemene reserve grondexploitaties

Bij de jaarrekening 2022 wordt aan de raad voorgesteld om een algemene reserve grondexploitaties te vormen. In deze algemene reserve worden de resultaten met betrekking tot de grondexploitaties gestort. De resultaten grondexploitaties voor de jaren 2022 tot en met 2027 uit het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (bijlage bij de Kadernota 2024) zijn als volgt:

Bedragen x € 1.000	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Resultaten grondexploitaties jaarrekening 2022	6.542					
Resultaten grondexpl. vorig Meerj.Persp. Grondexpl. 2022		428	808	385	224	224
Bijstelling Meerj.Persp.Grondexploitaties		946	1.098	43	459	-277
Resultaten grondexpl. volgens Meerj.Persp. Grondexpl. 2023	6.542	1.374	1.906	428	683	-53

De prognose van de stand van de algemene reserve grondexploitaties is dan als volgt:

Bedragen x € 1.000	standen per 1 januari van het jaar					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Rekeningresultaat 2022 (grondexploitaties)	6.542	6.542	6.542	6.542	6.542	6.542
Verwacht resultaat 2023 grondexploitaties (Berap 2023-I)		1.374	1.374	1.374	1.374	1.374
Verwacht resultaat 2024 grondexploitaties			1.906	1.906	1.906	1.906
Verwacht resultaat 2025 grondexploitaties				428	428	428
Verwacht resultaat 2026 grondexploitaties					683	683
Verwacht resultaat 2027 grondexploitaties						-53
Stand algemene reserve grondexploitaties	6.542	7.916	9.822	10.250	10.933	10.880

Deze reserve kent een onder- en bovengrens.

Ondergrens

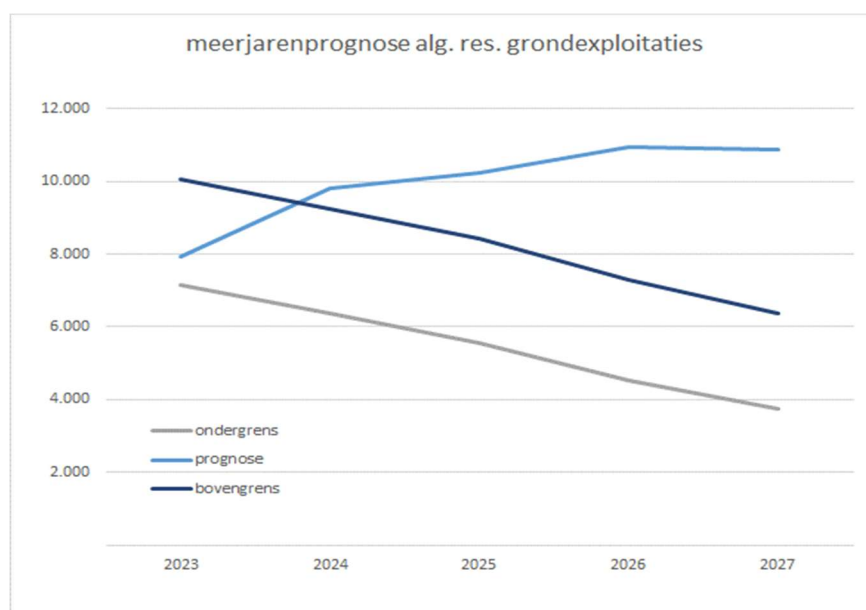
Als ondergrens wordt de risicoberekening van grondexploitaties met een looptijd langer dan 10 jaar toegepast. De risicoberekening wordt, in overeenstemming met de BBV-voorschriften toegepast op grondexploitaties met een looptijd van langer dan 10 jaar. De berekening gaat over de periode welke uitstijgt boven de 10 jaar. Een inschatting van de mate waarin zich risico's zich zullen voordoen over 10 jaar is niet te maken. Daarom wordt deze berekening voor 100% meegenomen. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de jaarrekening deze risicoberekening geactualiseerd. De berekening van de ondergrens is rond de € 7,9 miljoen en is als volgt opgebouwd:

Bedragen x € 1.000			
Risicoberekening Bedrijventerrein		m2	Risico
7071	Emmen - Industrierterrein ten noorden van de Rondweg - Emmtec	56.617	€ 696
7073	Emmen - Industrierterrein ten zuiden van de NAM - Bargermeer	27.384	€ 232
7196	Klazienaveen - Bedrijvenpark A37	99.405	€ 1.534
7420	Nieuw-Amsterdam - De Tweeling	249.000	€ 3.199
7450	Emmen - Businesspark Meerdijk	36.560	€ 898
7198	Pollux IV	13.815	€ 816
7197	Pollux west	12.690	€ 571
Totaal risico		495.471	€ 7.947

Bovengrens

De bovengrens wordt jaarlijks berekend. Hierbij wordt de uitkomst van de risicoberekening grondexploitaties met een looptijd langer dan 10 jaar gebruikt. Daarbij wordt een opslag van 10% van de netto boekwaarde toegepast. Hierbij wordt onder netto boekwaarde verstaan: boekwaarde gronden in exploitatie minus de voorzieningen. Deze 10% heeft betrekking op alle grondexploitaties en alle looptijden. Deze opslag met 10% is ongeveer € 3 miljoen. De bovengrens van de (algemene) reserve grondexploitaties (basis jaarrekening 2022) is vervolgens € 7,9+3,0 = € 10,9 miljoen.

Op basis van bovengenoemde methodiek en de in de MPG 2023 opgenomen verwachte jaarresultaten kent de reserve onderstaand verloop.

Zichtbaar is dat de onder- en bovengrens in de loop van de jaren daalt en dat de stand van de reserve juist oploopt. Het surplus ten opzichte van de bovengrens zal (als dit zich in werkelijkheid voordoet) bij de jaarrekening worden overgeheveld van de algemene reserve grondexploitaties naar de “reguliere” algemene reserve.

3.4. Weerstandsvermogen

Zoals bekend wordt er sinds een aantal jaren vol op ingezet om het weerstandsvermogen (op basis van de kaders uit de vastgestelde nota weerstandsvermogen) weer op peil te brengen en onze financiële kengetallen te verbeteren. Dit gebeurt op de volgende manieren:

- Er wordt tot en met 2025 een bedrag van € 3,4 miljoen in de algemene reserve gestort.
- Het hebben van positieve rekeningresultaten is de snelste manier om de reservepositie te versterken. Sinds 2019 is dat gelukt met respectievelijk positieve resultaten van € 6,9 miljoen (2019), € 2,3 miljoen (2020), € 17 miljoen (2021) en € 25,3 miljoen (2022).

De kaders uit de nota weerstandsvermogen zijn:

- Als minimale stand van de algemene reserve wordt 3% van de begroting genoemd (een bedrag van ongeveer € 13 miljoen).
- De vrije ruimte in de bestemmingsreserves telt vanaf 2021 niet meer mee.
- De post onvoorzien wordt meegenomen als weerstandscapaciteit.
- Onbenutte belastingcapaciteit wordt meegenomen als weerstandscapaciteit; bij onze gemeente is dat nu niet aan de orde.
- De stille reserves worden voor 50% meegenomen als weerstandscapaciteit (aandelen Enexis).
- Het benodigde weerstandsvermogen wordt berekend op basis van inschatting van risico's met behulp van de module Naris en een gerichte inschatting voor de specifieke onderdelen (o.a. Wildlands).
- De norm is dat ons aanwezige weerstandsvermogen ruim voldoende moet zijn, dat is 140% van het berekende benodigde weerstandsvermogen.

Op basis van deze kaders is de prognose van de stand van het weerstandsvermogen als volgt (inclusief resultaat jaarrekening 2022 ad € 25,3 miljoen, inclusief resultaatbestemmingen jaarrekeningen 2022 ad +/- € 6,5 miljoen, inclusief prognose resultaat Berap 2023-I ad € 2,6 miljoen en inclusief begrotingsresultaten 2024-2027):

Bedragen x € 1.000	standen per 1 januari van het jaar					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	28.604	32.056	35.508	38.960	39.012	39.012
Algemene reserve grondexploitaties	0	0	0	0	0	0
Rekeningresultaat 2022 (excl. grondexploitaties)	18.719	18.719	18.719	18.719	18.719	18.719
Rekeningresultaat 2022 (grondexploitaties)	6.542	6.542	6.542	6.542	6.542	6.542
Resultaatbestemming jaarrekening 2022 (voorziening GRP)	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
Resultaatbestemming jaarrekening 2022 (overige)	-2.480	-2.480	-2.480	-2.480	-2.480	-2.480
Prognose resultaat 2023 o.b.v. Berap 2023-I	0	2.581	2.581	2.581	2.581	2.581
Verwacht begrotingsresultaat 2024-2027 (cumulatief)	0	0	7.130	17.813	11.959	7.625
Verwacht begrotingsresultaat 2023-2027 grondexpl. (cumulatief)	0	1.374	3.280	3.708	4.391	4.338
Onvoorzien	318	318	318	318	318	318
Stille reserve (aandelen Enexis, meegenomen voor 50%)	13.724	13.724	13.724	13.724	13.724	13.724
Beschikbare weerstandscapaciteit	61.427	68.834	81.322	95.885	90.766	86.379
Benodigde weerstandscapaciteit	26.345	26.345	26.345	26.345	26.345	26.345
Ratio weerstandsvermogen (beschikbaar/benodigd)	2,33	2,61	3,09	3,64	3,45	3,28
<i>Benodigde weerstandscapaciteit volgens de norm 140%</i>	<i>36.883</i>	<i>36.883</i>	<i>36.883</i>	<i>36.883</i>	<i>36.883</i>	<i>36.883</i>
Verschil benodigd/beschikbaar weerstandscapaciteit	24.544	31.951	44.439	59.002	53.883	49.496
Verschil benodigd/beschikbaar weerstandscapaciteit zonder begrotingsresultaat regulier + grondexploitaties	24.544	30.577	34.029	37.481	37.533	37.533

De benodigde weerstandscapaciteit van € 26.345.000 is gebaseerd op de risico-inschatting bij de jaarrekening 2022. In het genoemde bedrag is rekening gehouden met:

- Een bedrag voor risico Wildlands ad € 8,5 miljoen.
- Een bedrag voor risico's grondexploitaties van afgerond € 7,9 miljoen.
- Een bedrag voor overige risico's ad € 9,9 miljoen.

In de jaarrekening 2022 is al voldaan aan de gestelde normen:

- Algemene reserve minimaal groter dan 3% van de begroting (rond de € 13 miljoen).
- Beschikbare weerstandscapaciteit is groter dan 140% van de benodigde weerstandscapaciteit (€ 26.345.000 x 140% = € 36.883.000).

De komende jaren wordt volgens deze prognose ons weerstandsvermogen verder versterkt.

In aanloop naar de begroting 2024 zullen wij het huidige normenkader actualiseren en hierover in gesprek gaan met de Auditcommissie. Wij denken dat een actualisatie van het normenkader past bij onze verbeterde financiële positie (verhogen ondergrens van de algemene reserve, wel of niet meetellen stille reserves, overhevelen surplus uit de reserve calamiteitenfonds, overhevelen surplus uit de algemene reserve grondexploitaties etc.).

3.5. Stelposten/taakstellingen

In de huidige begroting 2023-2027 is een aantal taakstellingen en stelposten verwerkt. De belangrijkste zijn de volgende (een negatief bedrag is een veronderstelde kostenpost, een positief bedrag is een veronderstelde opbrengst):

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
Hervormingsagenda jeugd - extra rijksmiddelen	verwerkt	9.486	5.686	2.752	2.250
Indexatie inkomsten Beschermd Wonen	200	772	1.401	1.960	2.310
Ruimte onder plafond BTW compensatiefonds	2.175	2.175	2.175	2.175	2.075
Middelen voor Omgevingwet en Wet Kwal.borging Bouw	713	453	518	0	0
Stelpost integraal zorgakkoord	0	0	700	700	700
Stelposten uitgavenkant	3.088	12.886	10.480	7.587	7.335

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
Stelpost lonen (CAO, schalen, pensioenpremie)	-2.495	-5.769	-9.129	-12.469	-15.809
Stelpost pensioenpremie	376	376	376	376	376
Stelpost subsidies	-231	-556	-881	-1.206	-1.330
Stelpost kosten/loonstijgingen	-2.588	-3.140	-3.432	-3.815	-3.815
Stelpost autonome ontwikkelingen	0	-3.000	-6.000	-9.000	-12.000
Stelpost kostenbesp. jeugdhulp (500 miljoen garantie rijk)	0	700	3.500	3.500	3.500
Stelpost kostenbesp. Jeugdhulp hervormingsagenda	PM	PM	PM	PM	PM
Stelpost onderuitputting kapitaallasten	0	418	1.498	1.403	1.498
Stelpost onderuitputting volumes	533	533	533	533	533
Stelpost exceptionele prijsstijgingen kredieten	-540	-540	-540	-540	-540
Stelpost dekking personele knelpunten	500	500	500	500	500
Stelpost uitvoeringskosten realiseren nieuw beleid	-1.000	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500
Taakstelling efficiency samenwerking EMCO/Menso	392	385	0	0	0
Stelposten uitgavenkant	-5.053	-11.593	-15.075	-22.218	-28.587

In de Berap 2023-I en de Kadernota 2024 is een aantal voorstellen verwerkt die leiden tot aanpassingen van deze stelposten en taakstellingen. Ook zijn inmiddels enkele collegebesluiten genomen met een beroep op deze stelposten.

Na verwerking van deze voorstellen/besluiten zijn de stelposten en taakstellingen als volgt:

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
Hervormingsagenda jeugd - extra rijksmiddelen	verwerkt	9.486	5.686	2.752	2.250
Indexatie inkomsten Beschermd Wonen	200	772	1.401	1.960	2.310
Ruimte onder plafond BTW compensatiefonds	2.175	2.175	2.175	2.175	2.075
Middelen voor Omgevingwet en Wet Kwal.borging Bouw	713	453	518	0	0
Stelpost integraal zorgakkoord	0	0	700	700	700
Rijksmiddelen vanaf 2027 o.b.v. voorjaarsnota 2023					7.000
Uitbreiding belastinggebied met ingang van 2027					PM
Stelposten uitgavenkant	3.088	12.886	10.480	7.587	14.335

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
Stelpost lonen (CAO, schalen)	-135	-3.409	-6.769	-10.109	-13.449
Stelpost pensioenpremie	712	712	712	712	712
Stelpost subsidies	-231	-293	-609	-924	-1.039
Stelpost kosten/loonstijgingen	-415	0	-3.145	-4.895	-5.168
Stelpost autonome ontwikkelingen	0	0	-3.000	-6.000	-6.000
Stelpost kostenbesp. jeugdhulp (€ 500 miljoen garantie rijk)	0	700	3.500	3.500	3.500
Stelpost kostenbesp. jeugdhulp hervormingsagenda	PM	PM	PM	PM	PM
Stelpost onderuitputting kapitaallasten	750	418	1.498	1.403	1.498
Stelpost onderuitputting volumes	533	533	533	533	533
Stelpost exceptionele prijsstijgingen kredieten	-273	-473	-473	-473	-473
Stelpost dekking personele knelpunten	500	500	500	500	500
Stelpost uitvoeringskosten realiseren nieuw beleid	-375	-950	-950	-950	-950
Taakstelling efficiency samenwerking EMCO/Menso	0	385	0	0	0
Stelposten uitgavenkant	1.066	-1.877	-8.203	-16.703	-20.336

Toelichting op hoofdlijnen

Hervormingsagenda jeugd - extra rijksmiddelen

Deze stelpost is gebaseerd op de uitspraak van de commissie van wijzen (arbitrage). De berekende middelen zijn gebaseerd op ons relatief aandeel in de rijksmiddelen zoals die in het regeerakkoord zijn verwerkt. Er is dus rekening gehouden met de door het kabinet doorgevoerde extra korting op de rijksmiddelen ad € 100 miljoen in 2024 en € 500 miljoen structureel vanaf 2025.

Indexatie inkomsten Beschermd Wonen

De integratieuitkering voor Beschermd Wonen wordt ieder jaar door het Rijk geïndexeerd voor volume en prijs. Wij houden rekening met toekomstige indexatie. Dit is ook doorvertaald naar de kostenkant.

Ruimte onder plafond BTW-compensatiefonds

De stelpost is het Emmense aandeel in de ruimte onder het plafond BTW-compensatiefonds op basis van de meicirculaire 2022.

Middelen voor Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging Bouw

Op basis van eerdere landelijke berichtgeving houden wij rekening met nog te ontvangen rijksmiddelen voor de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging Bouw. Dit is ook doorvertaald naar de kostenkant.

Stelpost integraal zorgakkoord

Op basis van eerdere landelijke berichtgeving houden wij rekening met rijksmiddelen in het gemeentefonds als gevolg van het integraal zorgakkoord. Deze middelen zijn ter compensatie van de aanzuigende werking WMO.

Rijksmiddelen vanaf 2027 - voorjaarsnota 2023

Vooruitlopend op de meicirculaire 2023 is in de Voorjaarsnota van het Rijk bekend gemaakt dat gemeenten in 2027 extra geld krijgen. Hiermee is het ravijn deels gedicht. Naar onze best mogelijke inschatting is dit voor ons een bedrag van € 7 miljoen.

Uitbreiding belastinggebied met ingang van 2027

Vanaf het jaar 2027 komt er mogelijk een verruiming van het gemeentelijk belastinggebied. Voor nu zetten we deze op PM.

Stelpost lonen

De stelpost loonstijging is voor 2023 en verder is gebaseerd op ongeveer 4% verhoging per jaar. Er is ook rekening gehouden jaarlijkse stappen binnen de loonschaal.

Stelpost pensioenpremies

Er is een stelpost pensioenpremies in verband met daling van de premies van het ABP. Deze stelpost wordt nog doorvertaald naar de personele begroting 2023.

Stelpost subsidies

Dit betreft de centrale stelpost verhoging subsidies.

Stelpost kosten/loonstijgingen

Dit is een stelpost door kosten- en loonstijgingen. Deze hebben wij gevormd bij de septembercirculaire 2022 en voeden wij nu met extra prijsaccres op basis van de voorjaarsnota 2023 van het rijk. De stelpost wordt in deze

Kadernota 2024 ook ingezet om loon- en prijsstijgingen op te vangen. Het voor de jaarschijf 2024 resterende deel laten we structureel vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Stelpost autonome ontwikkelingen

In de begroting 2023 is vanaf 2024 een stelpost autonome ontwikkelingen ad € 3 miljoen cumulatief verwerkt. Dit is gedaan omdat het volumeaccres is bevroren waardoor binnen de begrotingsruimte de autonome ontwikkelingen moeten worden opgevangen. De stelpost 2024 valt structureel vrij. Ook wordt voor de jaarschijf 2027 de verhoging met € 3 miljoen ongedaan gemaakt. Dit omdat de trap-op met ingang vanaf 2027 weer is aangezet.

Stelpost kostenbesparing jeugdhulp (€ 500 miljoen garantie Rijk)

Het Rijk heeft de extra middelen in het gemeentefonds voor jeugdhulp gekort met een extra kostenbesparing. Het Rijk heeft zich voor het realiseren hiervan garant gesteld. Daarom mogen wij in onze begroting rekening houden met deze extra besparing.

Stelpost kostenbesparing jeugdhulp hervormingsagenda

Het Rijk en de VNG hebben een akkoord bereikt over de hervormingsagenda. De eerder afgesproken besparing van 1 miljard structureel is opgedeeld in een zeker deel (€ 650 miljoen) en een onzeker deel (€ 350 miljoen). Gesprekken over invulling tussen het Rijk en de VNG lopen nog. Wij hebben nog geen rekening gehouden met deze kostenbesparing (staat nog op PM).

Stelpost onderuitputting kapitaallasten/volumes

Dit betreft de geraamde onderuitputting in verband met het later dan gepland uitvoeren van investeringen.

Stelpost exceptionele prijsstijgingen kredieten

Voor exceptionele prijsstijgingen kredieten is voor 2023 en verder een stelpost verwerkt ad € 540.000 behorende bij een extra kredietruimte van afgerond € 15 miljoen.

Stelpost dekking personele knelpunten

Bij de begroting 2023 is een stelpost dekking personele knelpunten opgevoerd. Dit betreft een taakstelling op de bedrijfsvoering om in de begroting 2023 opgeloste personele knelpunten te dekken.

Stelpost uitvoeringskosten realiseren nieuw beleid

Bij de begroting 2023 is een stelpost uitvoeringskosten realiseren nieuw beleid opgevoerd met een ingroeipad (in 2023 een bedrag van € 1 miljoen, vanaf 2024 een bedrag van € 1,5 miljoen). Uit deze stelpost kunnen op basis van collegebesluiten formatieve uitbreidingen worden gedekt die nodig zijn om het in de begroting 2023 vastgestelde nieuw beleid uit te voeren,

Taakstelling efficiency samenwerking Emco-groep/Menso

De stand van de taakstelling is de afgelopen jaren verder naar beneden gebracht. De verwachting is dat de taakstellingen kunnen worden gerealiseerd door goede prestaties van de Emco-groep.

4. Voorstellen Kadernota 2024

4.1. Inleiding

In paragraaf 4.2. tot en met 4.6. vindt u het totaaloverzicht van de voorstellen autonome ontwikkelingen, voorstellen op basis van genomen collegebesluiten, voorstellen met dekking (budgettaire neutrale voorstellen), voorstellen gemeenschappelijke regelingen en voorstellen met betrekking tot indexatie.

4.2. Voorstellen autonome ontwikkelingen (AO)

Dit betreft de voorstellen met autonome ontwikkelingen. De specificatie is als volgt (x € 1.000):

Progr.	Volgnr.	Cat.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
1	1	AO	Verkiezingsapp	-40	-40	-40	-40
2	1	AO	Onderhoud wandelknooppuntennetwerk	-18	-18	-18	-18
5	1	AO	Bodemdaling	-450	0	0	0
5	2	AO	Begroot resultaat MPG t.g.v. algemene reserve grondexploitatie	-808	-385	-224	-224
5	3	AO	Actualisatie resultaat MPG o.b.v. recente doorrekening	1.098	43	459	-277
5	3	AO	Af: naar de algemene reserve grondexploitatie	-1.098	-43	-459	277
6	1	AO	BUIG	702	71	11	247
7	1	AO	Voorbereiden SUMP	-75	-75	0	0
7	2	AO	Uitbreiding en vervanging van het verkeerstellprogramma	-17	-17	-17	-17
7	3	AO	Beheer exoten en oeverplanten	-200	-200	-200	-200
7	4	AO	Stuf GEO koppeling	-36	-36	-36	-36
7	5	AO	Herplant als compensatie voor kappen bomen	-250	-250	-250	-250
7	6	AO	Vernieuwing verharding begraafplaatsen	-18	-37	-54	-54
7	7	AO	Exploitatiebudget voor onderhoud civiele kunstwerken	-1.250	-850	-150	0
7	8	AO	Investeringskrediet kunstwerken 2024/2025	-69	-118	-118	-118
7	9	AO	Uitbreiding verkeersmilieumodel i.v.m. omgevingswet	-5	-5	-5	-5
7	10	AO	Actualisatie bewegwijzering	-49	-49	-49	-49
7	11	AO	Aanpak Raadhuisplein/extra verlichting langs fietspaden	-77	-77	-77	-77
7	12	AO	Afboeken boekwaarde 31.12.2025 terrein P-Schapenveenweg	-100	-100		
7	13	AO	Onderhoud en beheer groen entreegebied Rensenspark	0	0	PM	PM
8	1	AO	Werkplaats buitensport	-100	-100	-100	-100
8	2	AO	Continuering bijdrage Sport Drenthe	-40	-17	0	0
8	3	AO	Neptunusbad	PM	PM	PM	PM
8	4	AO	Algemene Bedrijfsvoering budget zwembaden uitbreiden	-95	-95	-95	-95
8	5	AO	Aanpassing Exploitatie en Capaciteit zwembaden	-275	-275	-275	-275
9	1	AO	Hervormingsagenda Jeugdhulp	PM	PM	PM	PM
9	2	AO	Kosten WMO - PGB (Beschermd Wonen)	1.200	1.200	1.200	1.200
9	3	AO	Kosten WMO - spec. clientgeb. overeenkomsten	-500	-500	-500	-500
9	4	AO	Transformatie Veilig Thuis Drenthe	-200	-200	-200	-200
10	1	AO	Bezwaarafhandeling WOZ	-100	-100	-100	-100
10	2	AO	Expertise diensten GGI Veilig	-100	-100	-100	-100
10	2	AO	Af: dekking uit inkomsten partners	40	40	40	40
10	3	AO	Aanpassing basisgegevens gemeentefonds	-852	-277	275	1.499
10	4	AO	Vergoeding apparaatskosten bodem in gemeentefonds	476	476	476	476
10	5	AO	Aanpassing pensioenpremie	336	336	336	336
10	6	AO	Rentekosten	PM	PM	PM	PM
10	7	AO	Extra accres prijzen/lonen gem.fonds o.b.v. voorjaarsnota 2023	3.965	6.636	7.988	8.496
10	7	AO	Af: toevoeging aan stelpost indexaties lonen/prijzen	-3.965	-6.636	-7.988	-8.496
10	8	AO	Vrijval stelpost autonome ontwikkelingen (jaarschijf 2024 en 2027)	3.000	3.000	3.000	6.000
10	9	AO	Vrijval stelpost indexaties lonen/prijzen (jaarschijf 2024)	2.324	2.324	2.324	2.324
10	10	AO	Rijksmiddelen vanaf 2027 o.b.v. voorjaarsnota 2023				7.000
10	11	AO	Uitbreiding belastinggebied met ingang van 2027				PM
10	12	AO	Aanpassing omslagrente van 1,1% naar 1,4%	0	0	0	0
Totaal voorstellen autonome ontwikkelingen (AO)				2.354	3.526	5.054	16.664

Toelichting posten groter dan € 50.000

5.1. Bodemdaling

De financiële consequenties voor de gemeente bij de aanpak van schade aan panden ten gevolge van bodemdaling is onzeker.. Dit is onder meer afhankelijk van de mate waarin inwoners gebruik maken van de gemeentelijke subsidieregeling “Funderingsonderzoek Bodemdaling gemeente Emmen”, de mate waarin inwoners een beroep doen op het Fonds Duurzaam Funderingsherstel en de politieke afweging die wordt gemaakt over de rol die de gemeente kan/wil spelen bij het afhandelen van geconstateerde schades uit funderingsonderzoeken. In 2024 moet rekening worden gehouden met circa € 450.000 extra lasten (o.a. in 2023 ingestelde subsidieregeling funderingsonderzoek en aansluiting bij landelijk fonds duurzaam funderingsherstel en voortzetting projectmanagement).

5.2. Begroot resultaat MPG 2022 t.g.v. algemene reserve grondexploitatie

Bij de jaarrekening 2022 stellen wij de raad voor om een algemene reserve grondexploitaties in te stellen en deze reserve te muteren met de jaarlijkse resultaten op de grondexploitaties. Het resultaat op grondexploitaties over 2022 zal daar al eerste in worden gestort op basis van resultaatbestemming. De begrote resultaten 2023 tot en met 2027 van het MPG 2022 zijn nu ten gunste van het begrotingsresultaat gebracht. Deze verwerkingswijze wordt nu aangepast. De begrote resultaten 2023 tot en met 2027 worden ten gunste van de algemene reserve grondexploitaties gebracht. Dit geeft een nadelig effect voor het begrotingsresultaat.

5.3. Actualisatie resultaat MPG 2023 o.b.v. recente doorrekening

In de MPG 2023 is een nieuwe doorrekening gemaakt van de resultaten op de grondexploitaties. Dit geeft positieve bijstellingen ten opzichte van het MPG 2022 (met uitzondering van het jaar 2027). De positieve bijstellingen worden ten gunste van de algemene reserve grondexploitaties gebracht. Het nadeel in 2027 wordt ten laste van de algemene reserve grondexploitaties gebracht.

6.1 BUIG

Gemeenten betalen de uitkeringen voor bijstandsgerechtigden en de loonkostensubsidies uit het BUIG budget. Het BUIG perspectief betreft een actualisatie van het huidig begrotingsscenario. Per 1 januari 2023 wordt het wettelijk minimumloon met 10,15% verhoogd. Naast de reguliere indexatie is er sprake van een bijzondere verhoging van 8,05%. Hierdoor stijgt ook de hoogte van de bijstandsuitkeringen. Zoals gebruikelijk wordt deze prijsbijstelling niet bij de voorlopige vaststelling, maar bij de definitieve vaststelling van het macrobudget 2023 (in september 2023) meegenomen. Het uiteindelijke effect wordt meegenomen in het definitieve macrobudget 2023. In het scenario is vanuit behoedzaamheid en op basis van een bestendige lijn een beperkte prijsstijging van 3% meegenomen. Het rijksbudget, zoals toegepast in het scenario, is gebaseerd op voorlopige budgetten. Bij definitieve budgetten in september weten we pas het echte financieel (prognose) resultaat.

Bij het doorgerekende scenario is rekening gehouden met de volgende standen uitkeringen WWB:

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
Beginstand	2.863	2.903	2.943	2.983	3.023
Eindstand	2.903	2.943	2.983	3.023	3.063
Mutatie in volume	40	40	40	40	40
Gemiddeld verloop	2.918	2.958	2.998	3.038	3.078

De financiële uitkomsten voor het perspectief zijn als volgt:

Totaal begrotingsresultaat	2023	2024	2025	2026	2027
Vershil inkomsten (perspectief tov begroting)	191.685	189.576	188.643	974.597	2.228.078
Vershil uitgaven (perspectief tov begroting)	348.361	511.948	-117.825	-963.301	-1.980.776
Begrotingsresultaat	540.046	701.524	70.818	11.296	247.302

7.1. Voorbereiden SUMP

De EU verplicht gemeenten aan het TEN-T netwerk die meer dan 100.000 inwoners hebben om een Sustainable Urban Mobilityplan (SUMP) te hebben. Het TEN-T is een vastgesteld netwerk van spoorwegen, binnenwateren, kustvaartroutes en wegen in de hele EU. Om de ambitie om klimaatneutraal te zijn te realiseren moet de EU overschakelen op schonere, groenere en slimmere mobiliteit. In het SUMP legt de gemeente vast hoe emissievrije mobiliteit wordt bevorderd en hoe het openbaar vervoer en de wandel- en fietsinfrastructuur wordt uitgebreid en verbeterd. Een SUMP bevat langetermijnstrategie voor de toekomstige ontwikkeling van vervoersinfrastructuur en multimodale diensten. Het omvat ook een uitvoeringsplan voor de uitvoering van de strategie op korte termijn. Het wordt ingebed in een geïntegreerde aanpak voor duurzame ontwikkeling van het stedelijk gebied en gekoppeld aan relevante ruimtelijke ordening.

Met het gevraagde budget (€ 75.000 voor zowel 2024 als ook 2025) worden adviesbureaus ingeschakeld, wordt een procesbegeleider ingehuurd, kunnen grafische diensten worden afgenomen, kan accommodatie worden gehuurd voor werksessie met bewoners/ ondernemers en kunnen collega's die ondersteuning verlenen hun uren boeken.

7.3. Beheer exoten en oeverplanten

De gemeente heeft de wettelijke plicht om exoten te bestrijden en daarom heeft het college in 2022 structureel € 100.000 beschikbaar gesteld. Dit blijkt niet voldoende te zijn voor het bestrijden/beheersen van exoten op basis van wetgeving. De gevraagde extra middelen ad € 200.000 structureel dragen bij aan het intensiveren van de samenwerking met waterschappen, het bevaarbaar blijven van vaargeulen en onderhouden van wijk- en recreatievijvers; alles gericht om te voldoen aan de wettelijke zorgplicht om exoten te bestrijden en oeverplanten te beheersen.

7.5. Herplant als compensatie voor kappen bomen

Emmen wil op basis van strategische doelstellingen de groenste stad van Nederland zijn. Het is daarom van belang dat bomenstructuren in stand worden gehouden en versterkt. De boomadviescommissie kan verplichten gekapte bomen te her-planten. Momenteel is sprake van een structurele achteruitgang van het oudere bomenbestand. Er zijn meer bomen gekapt om redenen, zoals het niet meer kunnen garanderen van de boomveiligheid, die niet vervangen zijn door nieuwe bomen als gevolg van het ontbreken van structureel geoormerkt budget. Met het gevraagde budget ad € 250.000 structureel kan het bomenbestand structureel worden behouden en versterkt.

7.6. Vernieuwing verharding begraafplaatsen

De verharding (paden op de begraafplaatsen) op de veertien in gebruik zijnde gemeentelijke begraafplaatsen is aan vernieuwing c.q. onderhoud toe. De huidige staat van de verharding heeft al meerdere malen tot onveilige situaties geleid en levert regelmatig klachten van bezoekers van de begraafplaatsen op. Door het vernieuwen van de verharding blijven begraafplaatsen toegankelijk en draagt dit in positieve zin bij aan de beeldvorming. Voor de totale aanpak van de alle begraafplaatsen is een raming gemaakt van de totale kosten. De totale investering zal naar verwachting € 1.405.000 bedragen (kapitaallasten oplopend van € 18.000 in 2024 naar € 54.000 vanaf 2026 i.v.m. fasering van de werkzaamheden).

7.7. Onderhoud civiele kunstwerken

In 2022 is een extern onderzoek gedaan naar de staat van de civiele kunstwerken in de gemeente Emmen (583 stuks). Op basis van de NEN2767-1 hebben alle kunstwerken een score gekregen op basis van de conditie van het kunstwerk. Hieruit is gebleken dat de staat van een groot deel van de kunstwerken slechter is dan in de eerste instantie werd gedacht (Slechte tot Zeer slechte staat conform NEN2767-1). Om tijdig het onderhoud te kunnen doen (zodat ook geen sprake is van veiligheidsrisico's voor gebruikers) aan de kunstwerken is extra budget nodig. Het gaat om € 1.250.000 voor 2024, € 850.000 voor 2025 en € 150.000 voor 2026.

7.8. Investeringskrediet kunstwerken 2024/2025

Voor een aantal kunstwerken geldt dat de staat slecht tot zeer slecht is, en reparatie niet meer opweegt tegen de actuele waarde, waardoor vervanging noodzakelijk is. Van de 583 kunstwerken verkeren 8 zich in een 'slechte' staat en moeten vervangen worden om verdere schade te voorkomen. De vervanging van deze kunstwerken staat in 2025 gepland (investering € 891.000, kapitaallasten € 48.000). Van de 583 kunstwerken verkeren 28 kunstwerken zich in een 'zeer slechte' staat en zullen op zeer korte termijn vervangen moeten worden. De kunstwerken staan dan ook gepland om in 2024 vervangen te worden (investering € 1.411.000, kapitaallasten € 70.000).

7.11. Aanpak Raadhuisplein en extra verlichting langs fietspaden

Een aantal onderdelen van het in 2014 aangepaste Raadhuisplein zijn door onder meer het intensieve gebruik en omstandigheden waarmee in het ontwerp geen rekening is gehouden in kwaliteit achteruitgegaan. Voor het herstel van het originele aanzicht moeten een aantal onderdelen worden vervangen. Een groot deel van het "verslijten" is te zien in de esthetische verlichting van het raadhuisplein van de vijver, bomen en banken. Om het originele aanzicht weer te kunnen realiseren is het voorstel de volgende investeringen te doen:

- Vervangen vijver
- Vervangen vijververlichting door chloor-bestendige variant
- Aanleg extra installatieputten
- Vervangen verlichting sundecks (banken)
- Vervangen boomspots.

Hiervoor is een totaal krediet benodigd van € 950.000 (kapitaallasten € 60.000).

Daarnaast wordt voorgesteld 2 belangrijke fietsroutes in het zuidelijk deel te voorzien van verlichting conform het in november 2021 door de Raad vastgestelde beleidsplan 'Bewuster verlicht in de openbare ruimte 2021-2027'. Hiervoor is een krediet van € 400.000 nodig (kapitaallasten € 17.000).

7.12. Afboeken boekwaarde 31-12-2025 terrein P-Schapenveenweg

Op 14 september 2021 heeft het college besloten de huurovereenkomst onbebouwde grond met betrekking tot de gronden P-Schapenveenweg met de WMD voor de periode van 2016 tot en met 2025 aan te gaan. De gemeente heeft de verplichting de gronden in de oorspronkelijke staat (zijnde landbouwgrond) op te leveren aan WMD. In de begroting is rekening gehouden met de kosten voor opruimen/verwijderen, echter er resteert nog een boekwaarde eind 2025. Er is een jaarlijkse extra afschrijving nodig in de jaren 2023 tot en met 2025 van € 100.000 om de boekwaarde naar € 0 te brengen.

8.1. Werkplaats buitensport

Er is een extra budget van structureel € 100.000 nodig voor kosten die gemaakt worden in de werkplaats van team buitensport. Het gaat hierbij o.a. om kosten voor onderhoud en revisie van machines en werktuigen. Door de reparaties zelf uit te voeren en niet uit te besteden, kunnen we de kosten laag houden. Daarnaast is dit budget ook nodig voor het vervangen van o.a. tractorbanden en verder benodigde onderdelen.

8.3. Neptunusbad

Neptunusbad in Klazienaveen is één van de drie overdekte zwembaden in eigendom van de gemeente Emmen. De andere overdekte zwembaden zijn nieuw of gerenoveerd. Om zwembad Neptunus toekomstbestendig te maken wordt onderzocht welke maatregelen nodig zijn om het zwembad te verduurzamen. In 2023 is rekening gehouden met kosten voor nader onderzoek en vanaf 2024 is voorlopig rekening gehouden met een investering van € 5 miljoen. Gedurende het onderzoek (2023) is gebleken dat zwembad Neptunus in slechte en zeer verouderde staat verkeerd. Er is inzichtelijk gemaakt welke onderdelen van het pand aan vervanging toe zijn én welke energiebesparende maatregelen direct mee genomen moeten vanuit wet- en regelgeving (denk bijvoorbeeld aan het bouwbesluit). Op dit moment zijn de tapwaterinstallaties en de schil van het pand op basis van kengetallen gescreend.

Hierbij is nog geen rekening gehouden met het interieur van het pand (denk aan vloertegels die scheuren waardoor scherpe hoeken ontstaan), wet- en regelgeving (denk aan zwemwaterwet, Arbo-wet) én de reeds aanwezige problematiek (denk aan te weinig opslagruimte waardoor momenteel vluchtwegen worden geblokkeerd) waar men bij het dagelijks gebruik van dit zwembad tegen aanloopt.

Doordat de raming van de reeds inzichtelijk gemaakte onderdelen al bijna het gehele gereserveerde bedrag (€ 5 miljoen) beslaat, verwachten wij dat bij een goed en gedegen uitgewerkt plan, waarbij ook het interieur voor de langere termijn wordt gerenoveerd, dat de reservering niet toereikend zal zijn ten opzichte van de daadwerkelijk te maken kosten.

Het is verstandig om dit alles in 1 keer (niet gefaseerd) op een natuurlijk moment uit te voeren om zo de overlast (en potentiële inkomstenderving) zoveel mogelijk te beperken. Zo wordt het zwembad toekomstbestendig en kan het weer jaren vooruit. Richting de begroting 2024 worden de extra kosten duidelijk. Voor nu zetten we het eerst op PM.

8.4. Algemene Bedrijfsvoering budget zwembaden uitbreiden

Strengere wet- en regelgeving, hygiëne, vitaliteit, duurzame inzetbaarheid en licenties (gekwificeerde medewerkers) leiden tot kostenstijgingen in onder meer werkkleding, cursussen en trainingen, zwembad- en lesmaterialen. Bedrag betreft € 95.000 structureel.

8.5. Aanpassing Exploitatie en Capaciteit zwembaden

In 2019 is de nieuwbouw van Aquarena gerealiseerd. Hierbij werd de exploitatie en formatie van gebaseerd op de inzichten van het oude bad. Na de opening en een aantal jaren van corona, is 2022 het eerste jaar waarbij we een realistischer beeld hebben van de exploitatie. Om tot een actuele stand van zaken te komen met betrekking tot de exploitatie van zwembaden is een onderzoek uitgevoerd om te komen tot een herijking. Deze herijking heeft tot doel het in lijn brengen van de begroting met de realisatie aan zowel de kosten als de batenkant. We zien dat bepaalde activiteiten in de praktijk meer inkomsten opleveren dan begroot en andere activiteiten minder dan begroot. Ook in de kostenstructuur zien we deze ontwikkeling.

Daarnaast vergt de exploitatie van het nieuwe zwembad door de gewijzigde wet- en regelgeving een andere/grotere inzet van personeel. Voorbeelden hiervan zijn:

- Meer inzet op schoonmaak i.v.m. meer vierkante meters
- Het wettelijk verplicht minimaal aantal toezichthouders per bassin
- Toename van het aantal kinderen dat deelneemt aan zwemlessen
- Administratieve vastlegging van uitgevoerde werkzaamheden en controles ten behoeve van vereiste keurmerken (Veilig en Schoon)
- Extra toezicht bij klimwand, duikplanken & glijbanen.

Investering in uitbreiding van de formatie ad € 275.000 structureel is nodig om de huidige dienstverlening te kunnen handhaven. Hierbij wordt rekening gehouden met een benodigde flexibele schil.

9.1. Hervormingsagenda Jeugdhulp

De Hervormingsagenda Jeugd komt voort uit de bestuurlijke afspraken die de VNG en het Rijk in 2021 over de jeugdhulp hebben gemaakt. De Hervormingsagenda jeugd moet leiden tot verbetering van de hulpverlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel. Hiervoor zijn in de Hervormingsagenda een achttal beleidsmatige, financiële kaders opgenomen:

- Reikwijdte van de jeugdwet: jeugdhulpplicht voor de meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen.
- Jeugdhulp steviger verbinden aan aanpalende domeinen zoals het onderwijs, volwassenen-ggz en bestaanszekerheid.

- Stevige lokale teams en toegang.
- Terugdringen residentiële jeugdhulp: zo thuis mogelijk.
- Kwaliteitsverbetering en blijvend leren.
- Verbeteren regionale samenwerking en landelijke contractering specialistische zorg.
- Eenvoudiger uitvoering en inkoop, minder administratieve lasten en aanpak negatieve effecten marktwerking.
- Verbeteren inzicht in het functioneren van het jeugdstelsel met data en monitoring.

De bestuurlijke afspraken en beleidskaders gelden voor de periode van 2023 -2028. De implementatie van deze kaders betekent voor de komende jaren een majeure operatie die deels vanuit het Rijk moeten worden vormgegeven maar vooral ook op (boven)regionaal en lokaal niveau. Dit vraagt een investering zowel in menskracht als vernieuwing, verandering in de jeugdhulpketen. Voor nu zetten we deze post op PM.

9.2. Kosten WMO - PGB (Beschermd Wonen)/9.3. Kosten WMO – spec. cliëntgebonden overeenkomsten

De doordecentralisatie van Beschermd Wonen als gevolg van openstelling WLZ laat een forse afname zien in kosten PGB van ongeveer € 1,2 miljoen. Gelijktijdig is de beweging te zien naar meer specifieke cliëntgebonden overeenkomsten met ongeveer € 0,5 miljoen aan extra kosten. Per saldo een voordeel van ongeveer € 0,7 miljoen.

9.4. Transformatie Veilig Thuis Drenthe

Gemeenten en Veilig Thuis organisaties blijven een sleutelpositie innemen bij de uitvoering van het Toekomstscenario, maar nu in sterke verbondenheid met het Lokale Veld. Dit vraagt een transformatie van de organisatie VTD. In 2024 en verder kunnen deze kosten niet volledig gedekt worden uit de rijksmiddelen Vrouwenopvang. Daarom zal de GGD in de begroting van 2024 en verder deze middelen moeten opnemen.

Om tot sterkere lokale teams te komen in Drenthe en een ontwikkeling van VTD naar een expertisecentrum, is er een financiële impuls nodig van de 12 Drentse gemeenten voor VTD van € 1 miljoen per jaar voor 2024 t/m 2027. Daarmee komt een integrale samenwerking met gemeenten en netwerkpartners tot stand ten behoeve van een adequate hulpverlening aan het gezins(systeem). Daarbij wil VTD samen met het lokale veld en professionals vroege signalen eerder herkennen en oppakken. In 2023 financieren we uit de opgebouwde reserve Vrouwenopvang. Vanaf 2024 is er geen financiering. Met de Drentse gemeenten is afgesproken om voor 2024 de financiële impuls toe te voegen en de kosten onderling te verdelen. Voor de gemeente Emmen gaat het om een bedrag van € 200.000 per jaar.

10.1. Bezwaarafhandeling WOZ

Landelijk zijn de WOZ-waardes in 2023 met ruim 17% gestegen ten opzichte van het vorige jaar. In Emmen was dat ruim 15%. Doordat er veel reclame gemaakt is door no-cure-no-pay bezwaarbureaus, is (ondanks onze inspanningen) het aantal bezwaren enorm gestegen. Landelijk een verdubbeling en soms drie- of viermaal zoveel. In Emmen lijkt het uit te komen op ongeveer 2000 bezwaren, waar dit voorheen nog 800 (2021) en 1200 (2022) was. Al deze bezwaren moeten tijdig (lees: dit kalenderjaar) afgehandeld worden. Voor de taxateurs geldt dat zij zich ook moeten inzetten op de nieuwe herwaardering voor 2024, dus extra inzet is nodig voor taxateurs en voor de juridisch/administratieve afhandeling.

10.2. Expertise diensten GGI Veilig

Een van de drie opdrachten in de eerste fase van het project Business Continuity Management is het afsluiten van een nadere overeenkomst voor de gemeente Emmen voor (expertise) diensten passend binnen perceel 3 (security expertise diensten) van de raamovereenkomst GGI-Veilig.

Deze diensten zijn:

- Vulnerability: uitvoeren van vulnerability (kwetsbaarheid) scans/assessments op (het beheer van) de ICT-infrastructuur;
- Pentesten: uitvoering van penetratietesten (simuleren van een Cyberaanval, waarmee kwetsbaarheden in de beveiliging worden gezocht;
- Compliancy: uitvoeren van compliancy (naleving) scans/assessments/audits op de aandachtsgebieden BIG, BIR, BIO, AVG, ENSIA, ISO900x en ISO270x;
- Forensics bij security incidenten: levering van ondersteuning bij forensisch onderzoek n.a.v. security incidenten.

De diensten zijn inmiddels eind vorig jaar gegund en de eerste pentest wordt uitgevoerd. Kosten worden per uitgevoerde dienst via de verdeelsleutel toegerekend, waardoor ongeveer 40% van deze kosten worden gedekt uit inkomsten van partners.

10.3. Aanpassing basisgegevens gemeentefonds

Vooruitlopend op de berekeningen bij de meicirculaire 2023 worden de door ons gehanteerde basisgegevens geactualiseerd. Het gaat met name om de WOZ-waardes, het aantal inwoners, het aantal woningen, het aantal uitkeringen, het aantal loonkostensubsidies, het aantal leerlingen etc.

Aanpassing van de basisgegevens met de actuele stand per 1 januari 2023 en een actuele prognose voor de jaren 2024 t/m 2027 geeft een effect van +/- € 0,8 miljoen in 2024 oplopend tot +/- € 1,5 miljoen in 2027.

10.4. Vergoeding apparaatskosten bodem in gemeentefonds

Vanwege de onzekerheid over de rijksbijdragen aan apparaatskosten voor bodemsanering waren uit een oogpunt van behoedzaam begroten geen apparaatskosten-bijdragen opgenomen voor de periode 2023 en verder. Op basis van de bestuurlijke afspraken worden die nu weer opgevoerd.

In de Bestuurlijke Afspraken Bodem 2023-2030 is afgesproken dat de apparaatskosten voor de bodemsanering van de huidige wettelijke bevoegde gezagen (daartoe behoort ook Emmen) worden gecontinueerd conform voorgaande jaren. In de bestuurlijke afspraken is de post voor de apparaatskosten op de rijksbegroting vermeld. Op basis van de meicirculaire 2022 schatten wij het bedrag voor 2023 en verder op ongeveer € 475.000. Dit bedrag kan in onze begroting dienen als dekking voor onze bijdrage aan de RUD, waar de kosten worden gemaakt.

10.5 Aanpassing pensioenpremie

Op dit moment staat een stelpost lagere pensioenpremie begroot ad € 376.000. Deze is berekend op basis van een daling van de premie met 0,76%. Op basis van recente informatie over de hoogte van de ABP-premies over 2023 wordt een daling van de premie met 1,44% verwacht. Dit geeft een aanvullend voordeel van € 336.000.

10.6. Rentekosten

Nederlandse publieke sector rentes hebben afgelopen jaar flinke stijgingen laten zien. De aanleiding van de hogere rentestanden is toe te schrijven aan de sterk oplopende inflatie en de centrale banken die steeds harder op de rem trappen om de vraagkant van de economie te temperen in de hoop daarmee de torenhoge inflatie omlaag te krijgen. Momenteel is, vooral de korte rente te laag begroot, echter door lagere investeringen dan begroot en het positief rekeningresultaat in 2022 is de financieringsbehoefte lager geworden. De investeringsbegroting 2024 is nog niet gereed, waardoor op dit moment met onvoldoende zekerheid is te zeggen hoe hoog de financieringsbehoefte is en wat de daaruit voortvloeiende rentelasten bedragen. Bij het opstellen van de begroting 2024 wordt dit alles geactualiseerd en zullen de financiële gevolgen worden vertaald in de meerjarenbegroting. Daartoe wordt deze post bij de Kadernota 2024 op PM gezet. Vanuit een eerste grove doorrekening blijkt dat als de rente rond het niveau blijft zoals die nu is de financiële gevolgen, vooral in de eerste jaren, niet heel groot zullen zijn. Mocht de rente nog wel flink gaan stijgen, betekent dit een groter financieel gevolg.

10.7. Extra accres prijzen/lonen gemeentefonds o.b.v. voorjaarsnota 2023

De reguliere systematiek is dat de raming van het CEP in het lopende jaar de definitieve raming is voor het prijsdeel van het accres van het lopende jaar. Sinds het uitkomen van het Centraal Economisch Plan (CEP) in maart 2022 ligt de prijsontwikkeling echter aanzienlijk hoger.

Vanwege de uitzonderlijke stijging van de prijzen, wijkt het kabinet eenmalig af van de reguliere systematiek. Bij de meicirculaire 2023 wil het kabinet nu een extra prijsbijstelling uitkeren die terugkijkt naar het jaar 2022. Dit extra accres wordt dan gebaseerd op de desbetreffende indices voor prijsontwikkelingen voor het jaar 2022 van het Centraal Economisch Plan 2023.

Bij de voorjaarsnota van het Rijk is op 28 april bekend geworden wat de extra compensatie 2022 is. Dit is € 127 miljoen (lager dan de eerdergenoemde 300 miljoen). Voor de andere jaren is er ook extra compensatie. De berekende extra compensatie zetten we opzij voor kosten en/of loonstijgingen.

Te verwachten aanpassing meicirculaire 2023	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Verschil met septembercirculaire 2022 (toename)	127	145	338	411	208	78
Aandeel Emmen in toename in %	0,65%	0,65%	0,65%	0,65%	0,65%	0,65%
Aandeel Emmen in toename in geld per jaar	825.500	942.500	2.197.000	2.671.500	1.352.000	507.000
Cumulatief	825.500	1.768.000	3.965.000	6.636.500	7.988.500	8.495.500

10.8. Vrijval stelpost autonome ontwikkelingen (jaarschijf 2024 en 2027)

In onze begroting 2023 hebben we vanaf 2024 een stelpost autonome ontwikkelingen van € 3 miljoen cumulatief verwerkt. Dit in verband met het bevriezen van het volumeaccres (afpraak Rijk en VNG). Nu we de autonome ontwikkelingen voor 2024 hebben verwerkt in de Kadernota 2024 kunnen we daar tegenover de vrijval van de stelpost jaarschijf 2024 zetten. Betreft een bedrag van € 3 miljoen structureel.

Vanaf 2027 wordt het volumeaccres in het gemeentefonds weer wordt toegepast, dus treedt de trap-op weer in werking. Daarom is het mogelijk om de stelpost autonome ontwikkelingen voor de jaarschijf 2027 te laten vervallen. Betreft vanaf 2027 een bedrag van € 3 miljoen structureel.

10.9. Vrijval stelpost indexaties lonen/prijzen (jaarschijf 2024)

Wij hebben in onze begroting stelposten staan voor lonen en prijzen. De specifieke stelpost voor lonen is ongeveer 4% per jaar (cumulatief). Voor overige stijgingen van lonen en prijzen hebben we ook een stelpost. Het restant van de stelpost jaarschijf 2024 is € 2.324.000. Het voorstel is om dit restant structureel vrij te laten vallen ten gunste van de begroting 2024.

10.10. Rijksmiddelen vanaf 2027 o.b.v. voorjaarsnota 2023

Op 28 april is de voorjaarsnota van het Rijk verschenen. Daarin is vooruitlopend op de meicirculaire 2023 bekend gemaakt dat:

- de € 1 miljard aan rijksmiddelen van het jaar 2026 wordt met ingang van 2027 structureel; voor ons is dit ongeveer € 6 miljoen vanaf 2027
- vanaf 2027 wordt het gemeentefonds qua volume (de oude "trap-op") geïndexeerd op basis van de BBP-index. Het kabinet heeft eerst € 150 miljoen hiervoor gereserveerd. Er kan nu al gezegd worden dat dit bedrag niet toereikend zal zijn. Uit behoedzaamheid gaan wij eerst uit van de € 150 miljoen hetgeen voor ons afgerond € 1 miljoen is.

10.11. Uitbreiding belastinggebied met ingang van 2027

In de voorjaarsnota staat ook dat vanaf het jaar 2027 er mogelijk een verruiming van het gemeentelijk belastinggebied kan worden gerealiseerd. Het Rijk en de VNG blijven hierover in gesprek. Deze post zetten we op PM.

10.12. Aanpassing omslagrente van 1.1% naar 1.4%

Conform regelgeving BBV wordt er rente toegerekend aan de boekwaardes van de vaste activa. Middels het renteomslagpercentage wordt de rente vanuit taakveld treasury doorbelast aan de producten/taakvelden die belast zijn met activa. Het renteomslagpercentage is de rentelasten minus rentebaten omgeslagen over het totaal van de boekwaarde. Sinds 2022 is het renteomslagpercentage 1,1%. Echter doordat de rente voor aan te trekken leningen behoorlijk is gestegen, zal ook het renteomslagpercentage stijgen om aan een getrouwe weergave van de rentelasten op de taakvelden te voldoen. Voor 2024 en verder wordt het renteomslagpercentage bepaald op 1,4%. De renteomslag loopt budgettair neutraal door de begroting en heeft dus geen financieel effect. Indirect heeft het wel gevolgen voor de voorziening riolering. Dit wordt echter meegenomen bij de vaststelling van het nieuwe GRP en de verwerking daarvan in de begroting.

4.3. Voorstellen collegebesluiten (CB)

Dit betreft de voorstellen op basis van genomen collegebesluiten. De specificatie is als volgt (x € 1.000):

Progr.	Volgnr.	Cat.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
2	1	CB	Projectleiding Gebiedsontwikkeling tussen Markt en Weiart	-120	-120	-120	-120
2	1	CB	Af: dekking uit doorbelasting kosten	0	0	60	60
3	1	CB	Cameratoezicht	-32	-32	-32	-32
4	1	CB	Kindergemeenteraad	-15	-15	-15	-15
5	1	CB	Specifieke uitkering Klimaatakkoord rijksmiddelen	1.911	1.929	1.929	1.929
5	1	CB	Af: te ramen als budget	-1.911	-1.929	-1.929	-1.929
5	2	CB	Verbouwing de Drommedaar	-25	-25	-25	-25
5	2	CB	Af: 50% dekking uit extra huuropbrengsten	12	12	12	12
10	1	CB	Dienst monitoring en response	-300	-300	-300	-300
10	1	CB	Af: dekking	120	120	120	120
Totaal collegebesluiten (CB)				-360	-360	-300	-300

Toelichting posten

2.1. Projectleiding Gebiedsontwikkeling tussen Markt en Weiart

Hoewel de afronding van de gebiedsvisie nog moet plaatsvinden vraagt de gebiedsontwikkeling tussen Markt en Weiart nu al om een minder beleidsmatige aanpak en een meer projectmatige aanpak. Er worden namelijk door enkele vastgoedeigenaren al plannen gemaakt en zelfs al projecten ontwikkeld. Om continuïteit te waarborgen en invloed te hebben in de gebiedsontwikkeling is het zaak om nu over te schakelen van visieontwikkeling naar projectrealisatie. Voor de projectbegeleidingskosten (grotendeels personele kosten projectteam) is een bedrag van € 120.000 per jaar nodig. De verwachting is dat in de jaren 2024 en 2025 nog nauwelijks dekking beschikbaar zal zijn. Vanaf 2026 zou dat waarschijnlijk wel mogelijk moeten zijn en wordt vooralsnog uitgegaan van een mogelijke dekking van 50% van de kosten uit kostenverhaal en/of toerekening aan investeringsprojecten in de openbare ruimte en/of uit subsidies.

3.1. Cameratoezicht

Er is de noodzaak om over te gaan tot het afsluiten van een raamovereenkomst voor het moderniseren, leveren, onderhouden en beheren van cameratoezichtsystemen ten behoeve van Openbare Orde en Veiligheid en Parkeerbeheer. De doelstelling is het beheer, onderhoud en aanpassingen van de hele keten van camera en video managementsystemen onder te brengen bij één leverancier. Voor de aanschaf en vervanging in het eerste jaar is er op dit moment vanuit het bestaande krediet Vervanging camerasysteem nog ruim €411.000 aan budget beschikbaar. Op basis van een doorrekening is een aanvullend krediet nodig van ongeveer € 150.000. De hierbij behorende kapitaallasten zijn € 32.000 per jaar. De jaarlijkse kosten voor onderhoud en beheer ad € 25.000 kunnen gedekt worden uit bestaande budgetten.

4.1. Kindergemeenteraad

In oktober 2022 is er een motie kinderburgemeester en kinderraad ingediend vanuit de raad. Deze motie is aangenomen. Op 26 januari 2023 is de eerste kinderburgemeester geïnstalleerd. Het is de bedoeling om met ingang van het schooljaar 2023-2024 ook ieder jaar een kindergemeenteraad voor de hele gemeente Emmen te benoemen. Deze zal bestaan uit 20 kindergemeenteraadsleden, waaronder 1 kinderburgemeester en 1 locokinderburgemeester. De jaarlijkse kosten bestaan begeleiding door Facet ad € 10.000 en een werkbudget van € 5.000.

5.1. Specifieke uitkering Klimaatakkoord Rijksmiddelen

Het Klimaatakkoord en het Regeerakkoord hebben ertoe geleid dat medeoverheden veel nieuwe taken hebben gekregen. Voor de uitvoering van het klimaatbeleid in de periode 2022-2030 ontvangen gemeenten en provincies middelen. Deze middelen zijn bestemd voor personele en bijbehorende materiele kosten in verband met de extra taken in het kader van de klimaatopgave. Er komt een ministeriële regeling waarmee de middelen voor de jaren 2023, 2024 en 2025 zullen worden uitgekeerd in de vorm van een brede doeluitkering (een soort Specifieke Uitkering (SPUK)). Voor de jaren na 2025 zullen ook minimaal dezelfde middelen beschikbaar komen.

5.2. Verbouwing de Drommedaar

Het herinrichten van de openbare ruimte in de entreezone van het Renssenpark draagt bij aan een enorme kwaliteitsimpuls. De Drommedaar kan een kwalitatief hoogwaardig element zijn in de entreezone van het Renssenpark, wanneer de oude bebouwing (aan de achterzijde) wordt gesloopt en gedeeltelijk nieuw wordt gebouwd. De totale kosten voor de aanpassingen aan het pand en de herinrichting van de direct aangrenzende openbare ruimte worden indicatief geraamd op € 650.000. De jaarlijkse kapitaallasten zijn € 25.000. Wij gaan ervan uit dat ongeveer 50% dekking van de investering mogelijk is via extra huuropbrengsten ad € 12.000 per jaar.

10.1. Dienst monitoring en response

In 2019 heeft VNG Realisatie een collectieve aanbesteding uitgevoerd onder de naam GGI-Veilig. Deze aanbesteding bevatte 3 percelen. Perceel 1 betrof de SIEM/SOC dienstverlening en in juni 2022 is met instemming van de deelnemers besloten de hiervoor afgesloten raamovereenkomst met KPN te beëindigen. Omdat gemeenten hun dienstverlening steeds meer digitaal aanbieden, is de VNG een nieuwe verkenning gestart met als resultaat dat zij een nieuwe collectieve aanbesteding starten voor de SIEM/SOC dienstverlening, echter nu onder de aangepaste titel “Monitoring en Response”.

Deelname aan deze aanbesteding leidt na afronding tot het kunnen beschikken over een Monitoring en Response oplossing die 24/7 een actieve bijdrage gaat leveren aan het verminderen van het dreigingsbeeld, zoals de Informatie Beveiligingsdienst (IBD) dat bijvoorbeeld geschetst heeft voor een 3-tal opvallende zaken in het actuele “Dreigingsbeeld informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten 2023 - 2024”:

- Meer ransomware, destructievere gevolgen
- Steeds meer en ernstiger kwetsbaarheden in software
- Gevaren in ketens uit het zicht.

De geraamde kosten zijn € 300.000 per jaar. Dekking zal voor ongeveer 40% middels de verdeelsleutel via facturatie aan partnerorganisaties komen (€ 120.000).

4.4. Voorstellen met dekking (VD)

Dit betreft diverse voorstellen met dekking. De specificatie is als volgt (x € 1.000):

Progr.	Volgnr.	Cat.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
1	1	VD	Aanpassing geldigheidsduur reisdocumenten van 5 naar 10 jaar	-170	-170	-170	-170
1	1	VD	Af: dekking verhoogde inkomsten reisdocumenten	170	170	170	170
2	1	VD	Regiodeal - aanpassing cofinanciering 2024-2027	-75	-75	-75	-75
2	1	VD	Af: dekking uit het SIOF	75	75	75	75
2	2	VD	Structurele subsidie Rijnland Instituut 2024 t/m 2027	-50	-50	-50	-50
2	2	VD	Af: dekking uit bestaand budget	50	50	50	50
4	1	VD	Extra krediet bouw eigen gymzaal VSO De Atlas op de Meerdijk	-72	-72	-72	-72
4	1	VD	Af: besparing kosten leerlingenvervoer	72	72	72	72
6	1	VD	Inkomsten Faciliteitenbesluit ramen op juiste programma	-79	-79	-79	-79
6	1	VD	Af: dekking binnen bestaande budgetten	79	79	79	79
6	2	VD	Wet inburgering nieuwkomers	306	306	306	306
6	2	VD	Af: dekking binnen bestaande budgetten	-306	-306	-306	-306
8	1	VD	Extra middelen cultuur / SPUK Jeugdcultuur	250			
8	1	VD	Af: te ramen als budget	-250			
8	2	VD	Knelpuntenpot	-182	-182	-182	-182
8	2	VD	Af: dekking uit bestaand budget	182	182	182	182
8	3	VD	Aanschaf tractor t.b.v. onderhoud kunstgrasvelden	-11	-11	-11	-11
8	3	VD	Af: dekking uit bestaand budget	11	11	11	11
8	4	VD	Gymzaal kindcentrum Delftlanden	-11	-23	-91	-91
8	4	VD	Af: besparing kosten leerlingenvervoer/verhuurinkomsten			91	91
9	1	VD	Brede SPUK	2.277	2.277	1.805	0
9	1	VD	Af: verrekening budget comb.funct. in gemeentefonds	-492	-492	-492	0
9	1	VD	Af: te begroten kosten	-1.785	-1.785	-1.313	0
9	2	VD	Asiel en migratie	-110	-110	-110	
9	2	VD	Af: dekking uit middelen Oekraïne	110	110	110	
10	1	VD	E-depot	-6	-20	-20	
10	1	VD	Af: dekking	6	20	20	
Totaal voorstellen met dekking (VD)				-11	-23	0	0

Toelichting posten groter dan € 50.000

1.1. Aanpassing geldigheidsduur reisdocumenten van 5 naar 10 jaar

Voor 2024 en verder is de trend dat veel reisdocumenten opnieuw verlengd dienen te worden. Om de dienstverlening snel en correct uit te kunnen blijven voeren is er een hogere personele formatie benodigd. De kosten zijn € 170.000 per jaar. Ter dekking van dit voorstel wordt gebruik gemaakt van de verhoogde inkomsten uit leges reisdocumenten.

2.1. Regio Deal - aanpassing cofinanciering 2024-2027

Sinds 2019 neemt Emmen deel aan de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe. Een samenwerkingsverband van 6 gemeenten, twee provincies en het Rijk. In de eerste Regio Deal is er gewerkt met 40 miljoen investeringsvolume (waarvan 20 van het Rijk, 10 van de Provincie Drenthe en 10 van de gemeenten > naar rato van inwoneraantal), aan opgaven die de brede welvaart versterken. Het accent van deze deal lag vooral op Werken, Wonen en Welzijn. Eind 2022 hebben vijf van de zes regionale partijen (Aa en Hunze heeft zich teruggetrokken) bij het Rijk een vervolgaanvraag voor een Regio Deal ingediend met een investeringsomvang van € 60 miljoen. Ditmaal gaat het om € 30 miljoen van het Rijk, dezelfde bijdragen van Provincie en gemeenten als de eerste deal en nu ook € 10 miljoen van het bedrijfsleven. Deze is volledig toegekend en wordt in de komende maanden uitgewerkt tot een nieuwe deal die uiterlijk voor het zomerreces in de ministerraad behandeld moet zijn. In deze nieuwe deal wordt aan het versterken van de brede welvaart gewerkt. De focus ligt op doelgroepen en overstijgende thema's.

Voor de jaren tot en met 2027 is een bedrag aan financiering ad € 865.000 al begroot, met dekking uit het SIOF. Omdat Aa en Hunze zich heeft teruggetrokken wordt dit bedrag opgehoogd met € 75.000.

4.1 Extra krediet bouw eigen gymzaal VSO De Atlas op de Meerdijk

Het betreft de kapitaallasten ad € 62.000 voor het bouwen van een gymzaal voor VSO De Atlas, gevestigd aan de Ullevi op de Meerdijk. Ook is budget ad € 10.000 gereserveerd voor onderhoud. Wegens de enorme groei van het aantal leerlingen is de school in 2018 reeds uitgebreid en is er inmiddels ook al een dislocatie geopend in een voormalig schoolgebouw aan de Angelsloërdijk. Speciaal onderwijs heeft altijd zelf een eigen gymzaal, ook allemaal in Emmen. Dit omdat het leerlingen zijn met gedragsproblemen en/of moeilijk kunnen leren. De meeste leerlingen komen al met de taxi van huis naar school en moeten dan ook nog eens een paar keer per week weer

met de bus onder extra begeleiding van leerkrachten naar een sporthal verderop in de gemeente. Tijd en extra inzet van personeel dat niet aan het onderwijs besteed kan worden. Geen ideale situatie dus, met allerlei extra prikkels voor de leerlingen zelf en de naaste omgeving. Daar waar in het verleden gebruik gemaakt kon worden van de dubbele gymzaal bij PRO Emmen kon dat door de groei van betreffende instantie niet meer. Ook in andere sportvoorzieningen op de Meerdijk (Sporthal Meerdijk) was geen ruimte vrij en moest worden uitgeweken naar sporthal Emmerhout en in 2022 zelfs incidenteel g naar sporthal Klazienaveen. De kosten voor busvervoer naar sporthal Emmerhout bedragen op jaarbasis ongeveer € 72.000. Deze kosten vallen vrij en worden ingezet als dekking.

6.1. Inkomsten Faciliteitenbesluit ramen op juiste programma

Betreft een administratieve overheveling van € 79.000 tussen programma's van de geraamde inkomsten faciliteitenbesluit.

6.2. Wet inburgering nieuwkomers

Betreft een administratieve overheveling van € 306.000 tussen programma's van de geraamde middelen Wet inburgering nieuwkomers.

8.1 Extra middelen cultuur/ SPUK Jeugdcultuur

Het extra ondersteuning geven aan lokale plekken en initiatieven voor en door jongeren, ten behoeve van culturele disciplines om zich creatief te ontwikkelen. Bijvoorbeeld actieve cultuurparticipatie door jongeren, repetitieruimtes, broedplaatsen, creatieve hubs en andere plekken waar jongeren zich organiseren om nieuwe vormen van cultuur te maken. Cultuurparticipatie verbindt jongeren met elkaar, draagt bij aan hun veerkracht en aan hun persoonlijke ontwikkeling. Het Ministerie heeft hiervoor specifieke middelen - SPUK Cultuur - beschikbaar gesteld. Betreft voor 2024 een bedrag van € 250.000.

8.2 Knelpuntenpot

De knelpuntenpot wordt ingezet voor onderhoudskosten van de stichtingszwembaden en stichtingssporthallen die in de jaren 90 van de vorige eeuw geprivatiseerd zijn. De stichtingen doen hier jaarlijks een beroep op om de accommodaties te onderhouden. In de Kadernota 2020 is de knelpuntenpot opgevoerd als activa in de financiële paragraaf. In 2023 blijkt dat dit niet meer kan omdat onderhoud niet geactiveerd mag worden en dat de gemaakte kosten ten laste van de exploitatie moeten worden geboekt. Voorstel is om het budget ad € 192.000 op te nemen in de exploitatie.

8.4. Gymzaal Kindcentrum Delftlanden

Het voorstel is om een gymzaal aan de huidige nieuwbouwplannen van het Kindcentrum in de Delftlanden toe te voegen. Op dit moment maken de scholen in de Delftlanden gebruik van andere locaties, hiervoor is leerlingenvervoer noodzakelijk. Door de nieuwe school uit te breiden met een gymzaal zal er een veilige situatie ontstaan en worden kosten voor het leerlingenvervoer bespaard. Meer effectieve lestijd bewegingsonderwijs wordt zo gerealiseerd, ook voor kinderen uit het AZC. De zaal kan in avond-/ en weekenduren ook gebruikt worden door andere partijen. Dit is van toegevoegde waarde voor bewoners van een wijk waar nu weinig tot geen faciliteiten zijn.

In de voorliggende kadernota nemen we voor de kosten van nieuwbouw een voorlopig bedrag van € 1,5 miljoen en de eerste inrichtingskosten op € 250.000. Op basis van het definitieve ontwerp (keuzes) kan er een realistische raming worden opgesteld. De eerste jaren is er sprake van alleen rentelasten (zonder dekking). De dekking van de structurele kapitaallasten ad € 91.000 kan naar verwachting uit de lagere kosten leerlingenvervoer én mogelijke verhuurinkomsten. Richting de begroting 2024 zullen we de definitieve dekking bepalen.

9.1. Asiel en migratie

We voorzien voor de komende jaren een toename van het aantal asielzoekers en als gevolg daarvan ook een stijging van de huisvestingstaakstelling voor statushouders. Daarnaast zien we ook dat de opgave om opvang en begeleiding te bieden aan Oekraïense ontheemden voor onze gemeente zal groeien. Dat betekent dat we onze inzet moeten vergroten om een aantal vraagstukken die zich in de komende jaren op landelijk, regionaal en lokaal niveau voordoen, het hoofd te kunnen bieden. Het gaat dan om inzet op het realiseren van AZC-plekken, aanvullende Oekraïne opvang, huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs. We willen daarom voor de duur van drie jaren een extra beleidsadviseur inhuren die zich met bovenstaande thema's gaat bezighouden. De kosten ad € 110.000 per jaar kunnen gedekt worden uit de rijksmiddelen voor Oekraïne.

4.5. Voorstellen gemeenschappelijke regelingen (GR)

Dit betreft diverse voorstellen m.b.t. gemeenschappelijke regelingen. De specificatie is als volgt (x € 1.000):

Progr.	Volgnr.	Cat.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
2	1	GR	Bijdrage Recreatieschap Drenthe	-15	-19	-22	-25
2	1	GR	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	11	5	5	5
3	1	GR	Bijdrage VRD	-348	-422	-190	-324
3	1	GR	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	348	288	190	218
5	1	GR	Bijdrage aan de RUD	-583	-731	-857	-868
5	1	GR	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	164	210	169	139
9	1	GR	Bijdrage aan de EMCO	-794	-862	-437	357
9	1	GR	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	186	0	0	0
9	2	GR	Bijdrage GGD	-325	-389	-438	-615
9	2	GR	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	325	214	194	177
9	3	GR	Bijdrage aan Menso	-416	-542	-688	-942
9	3	GR	Af: verrekening met taakmutaties	78	66	68	68
9	3	GR	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	338	476	620	874
Totaal gemeenschappelijke regelingen (GR)				-1.031	-1.706	-1.386	-936

Toelichting posten groter dan € 50.000

Algemeen: de voorstellen met betrekking tot de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen maken onderdeel uit van een separaat raadsvoorstel, dat gelijktijdig met de behandeling van de Kadernota 2024 (29 juni 2023) is geagendeerd. In dat separaat raadsvoorstel staat een meer uitgebreide toelichting per gemeenschappelijke regeling.

3.1. Bijdrage VRD

De VRD heeft te maken met kostenstijgingen en ook nieuwe kosten. De loon-prijscompensatie en toenemende kapitaallasten betekent een uitzetting in lasten in meerjarig perspectief. Voor de uitvoering van de Wet open overheid (Woo) is binnen de organisatie van de VRD extra capaciteit en investering in ondersteunings-programma's nodig. Ook is er sprake van een noodzakelijke investering in de vakbekwaamheid van brandweervrijwilligers. Het geheel betekent een verzwarende van de gemeentelijke bijdrage voor Emmen. De stelpost indexaties voor loon- en prijsstijging wordt ingezet ter gedeeltelijke dekking van de hogere lasten.

5.1. Bijdrage aan de RUD

De RUD heeft in haar begroting 2024 rekening gehouden met kostenstijgingen als gevolg van loon- en prijscompensatie en hogere bedrijfsvoeringskosten. Eind 2021 is een meer realistisch kengetal voor de producten DM (Drentse Maat) ontwikkeld, gebaseerd op de uitgevoerde benchmark met collega omgevingsdiensten. In december 2021 is besloten de eerste fase budgetneutraal door te voeren in het Jaarprogramma 2022. Tegelijkertijd is besloten tot een groei-model voor de deelnemers voor 2023, 2024 en uitloop 2025 zodat de RUD Drenthe over dezelfde hoeveelheid uren kan beschikken als andere omgevingsdiensten met een vergelijkbare omvang en opgave. De stelpost indexaties voor loon- en prijsstijging wordt ingezet ter gedeeltelijke dekking van de hogere lasten.

De bijdrage aan de RUD is exclusief een door hun gevraagde extra bijdrage van 7% voor 2024 voor de invoering van de Omgevingswet (dit betreft voor ons een bedrag van bijna € 300.000). De kosteneffecten voor de RUD van de invoering van de Omgevingswet, zijn nog niet scherp te definiëren. Of de RUD voor extra taken de benodigde mensen weet aan te trekken is een tweede onzekerheid. Bovendien nemen de inkomsten vanuit het Rijk af.

9.1. Bijdrage aan de Emco-groep

De begroting van de Emco-groep is neerwaarts bijgesteld door loonsverhogingen en toename energiekosten en hogere brandstofkosten. De prijsverhogingen kunnen niet in zijn geheel gedekt worden door de prijsverhoging die aan de afnemers van de diensten van de Emco-groep extra in rekening wordt gebracht. Bovengenoemde effecten voor 2023 zijn allemaal structureel doorgerekend en daarmee is de meerjarenbegroting 2024-2027 geactualiseerd. Wij moeten hierdoor meer gaan bijdragen dan eerder gedacht. De stelpost indexaties voor loon- en prijsstijging wordt ingezet ter gedeeltelijke dekking van de hogere lasten.

9.2. Bijdrage GGD

In de begroting 2024 van de GGD zijn enerzijds hogere lasten voor lonen en andere prijsindexaties opgenomen. Anderzijds zijn er extra kosten opgenomen voor technische hygiënezorg, waardoor de kosten in meerjarig perspectief toenemen. Het geheel betekent een verzwarende van de gemeentelijke bijdrage voor Emmen. De stelpost indexaties voor loon- en prijsstijging wordt ingezet ter gedeeltelijke dekking van de hogere lasten.

9.3. Bijdrage aan Menso

De Dienstverleningsovereenkomst (DVO) 2023 met Menso is geïndexeerd met actuele indices, net als de meerjarige begrote bijdrage. De verwerkte indexatie bestaat uit loonindexatie op basis van CAO-gemeenten en indexatie van de

materiële kosten. Er is conform huidige beleidslijn geen indexatie op de beleidsbudgetten participatie toegepast; dit is een nog te voeren gesprek met Menso in de loop van 2023. Ten opzichte van de geraamde bijdrage in de begroting is er een tekort. De dekking van dit tekort bestaat uit geraamde bedragen op de centrale post taakmutaties met een relatie met Menso én de stelpost indexaties lonen/prijzen.

4.6. Voorstellen indexaties (IN)

Dit betreft voorstellen aangaande indexaties in vorm van prijs- en/of loonstijgingen. De specificatie is als volgt (x € 1.000):

Progr.	Volgnr.	Cat.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
2	1	IN	Indexatie subsidie recreatie en toerisme	-13	-22	-32	-41
2	1	IN	Af: verrekening stelpost subsidies	13	22	32	41
5	1	IN	Area - hogere kosten reinigingsbestek	-300	-300	-300	-300
5	1	IN	Af: dekking uit tarief riolering	150	150	150	150
5	1	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	150	150	150	150
7	1	IN	Aanpassen iVRI	-23	-45	-45	-45
7	1	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	23	45	45	45
8	1	IN	Indexatie subsidie aan Atlas Theater	-250	-250	-250	-250
8	1	IN	Af: verrekening stelpost subsidies	250	250	250	250
8	2	IN	Indexatie subsidie aan Facet	PM	PM	PM	PM
8	3	IN	Stijging kosten leerlingenvervoer	-20	-20	-20	-20
8	3	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	20	20	20	20
8	4	IN	Indexering loonkosten EMCO personeel sportparken	-30	-30	-30	-30
8	4	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	30	30	30	30
9	1	IN	Ophoging budget Jeugdhulp Regio Drenthe	-150	-150	-150	-150
9	1	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	150	150	150	150
9	2	IN	OVA-indexatie jeugdhulp	-616	-616	-616	-616
9	2	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	616	616	616	616
10	1	IN	CAO-akkoord 2023	-4.650	-4.650	-4.650	-4.650
10	1	IN	Af: verrekening stelpost lonen 2023	2.360	2.360	2.360	2.360
10	1	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	2.290	2.290	2.290	2.290
10	2	IN	Kosten Dimpact	-44	-44	-44	-44
10	2	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	44	44	44	44
10	3	IN	Kosten bedrijfsvoering GEO	-30	-30	-30	-30
10	3	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	30	30	30	30
10	4	IN	Kosten bedrijfsvoering software	-55	-30	-30	-30
10	4	IN	Af: verrekening stelpost indexaties lonen/prijzen	55	30	30	30
Totaal voorstellen indexaties				-6.181	-6.187	-6.197	-6.206
Af: totaal verrekening stelposten				6.181	6.187	6.197	6.206
Totaal saldo voorstellen indexaties (IN)				0	0	0	0

Toelichting posten groter dan € 50.000

5.1. Area-hogere kosten reinigingsbestek

Er is een tekort van € 300.000 op het Reinigingsbestek van Area. Dit heeft te maken met kostenstijgingen die wij niet hebben begroot. Voorstel is om € 150.000 op te vangen middels verrekening vanuit het deel tarief riolering en € 150.000 te dekken uit de stelpost indexaties lonen/prijzen. Op het totale PO Area is voor wat betreft het deel Afval geen probleem, maar er mag op de verschillende onderdelen niet onderling worden verrekend.

8.1 Indexatie subsidie aan Atlas Theater

Net als andere culturele organisaties in Nederland heeft ook het ATLAS Theater te maken met forse kostenstijgingen als gevolg van de economische impact van de energiecrisis (mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne), de hoge inflatie, arbeidsmarktproblematiek en nog gevolgschade van de coronacrisis. Als gevolg hiervan is de huidige meerjarenbegroting onvoldoende om ATLAS te voorzien van een kostendekkende exploitatie. De subsidie aan het ATLAS Theater is de afgelopen jaren (vanaf de start van het theater tot 2023) niet geïndexeerd, met uitzondering van de reparatie die is uitgevoerd ten aanzien van beoogde synergie met Wildlands in 2019. In deze kadernota nemen we een voorlopig bedrag van structureel € 250.000 mee als indexatie. In aanloop naar de begroting 2024 zullen we een nadere analyse doen of dit voldoende is.

8.2 Indexatie subsidie aan Facet

Jaarlijks dienen de gesubsidieerde instellingen met personeel zoals Facet te worden gecompenseerd voor de loon- en prijsstijgingen. In de begroting is al wel indexatie opgenomen, echter naar verwachting is dit niet voldoende. Facet had in de begroting voor 2023 een compensatie toegepast van 5%. Dat is hoger dan nu in de gemeentelijke begroting is opgenomen. In aanloop naar de begroting wordt meer duidelijkheid verwacht over de te hanteren indexatie voor Facet voor 2024 en de komende jaren. Vandaar dat de ontwikkeling voor nu eerst op PM is gezet.

9.1. Ophoging budget Jeugdhulp Regio Drenthe

De begroting Jeugdhulp Regio Drenthe is vastgesteld op een bedrag van afgerond € 315.000. In onze begroting is gerekend met een bedrag van € 165.000. Daarom is een structurele ophoging van € 150.000 nodig. De dekking

kan uit de stelpost indexaties lonen/prijzen.

9.2. OVA-indexatie jeugdhulp

De jeugdzorgbudgetten t.b.v. de aanbieders worden jaarlijks op grond van de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA) geïndexeerd. Voor 2023 is het percentage berekend op 5,29 % (voorlopige OVA-index 2023 + stijging van definitieve index 2022). Voor de begroting 2023 levert dit een nadeel op van afgerond € 616.000. De dekking kan uit de stelpost indexaties lonen/prijzen.

10.1. CAO-akkoord 2023

Voor 2023 is er een nieuwe CAO. Het betreft de volgende verhogingen:

- € 240 per maand per fte per 2 januari 2023
- Daarna 2% verhoging per 2 januari 2023
- Thuiswerkvergoeding per 1 mei van € 2 naar € 3 per dag

Het berekende totaal effect op de loonsom is ongeveer € 4,6 miljoen structureel. Dit kan worden gedekt uit allereerst de stelpost loonstijging 2023 ad € 2,4 miljoen en voor de rest uit de stelpost indexaties lonen/prijzen.

5. Ambities

De kadernota is de plek waarin wij normaal gesproken onze ambities financieel vertalen naar nieuw beleid. Dit jaar zijn wij ons zeer bewust van het financieel perspectief en de onzekerheid. We zien ons genoodzaakt om op dit moment een andere keuze te maken. Maar regeren is vooruitzien en de gemeente Emmen wil aan de bal blijven als het om de toekomst van haar inwoners gaat. Bij de begroting 2024 komen we met een financiële vertaling van onze ambities binnen de dan geldende mogelijkheden. Hieronder zetten we kort uiteen waar we op dit moment aan denken en welke accenten we willen aanbrengen, met andere woorden: wat we willen, zodra we dat ook kunnen:

Onze gemeente biedt veel mogelijkheden met haar stedelijke én landschappelijke karakter, maar om die echt te benutten en verzilveren, moeten we inzetten op bereikbaarheid en aantrekkelijkheid door te investeren in onze fysieke openbare ruimte. We hebben opgaven en zien kansen in **het stationsgebied, de Boermarkeweg en in doorfietsroutes**. Dit zijn (financieel) omvangrijke, langjarige trajecten en het kan niet allemaal, niet tegelijk en niet meteen. We werken op dit moment aan een analyse waarin we alle aspecten afwegen en die de basis vormt voor transparante en heldere keuzes en aanpakken in 2024.

Dit deden we in 2023 ook voor het **Rensenpark** door een herijkte visie op te stellen waarin we de **inspiratie en ambities** die we hiervoor hebben, vertalen naar een **realistische en uitvoerbare aanpak**. Er lopen al projecten die hun vruchten afwerpen zoals het Biochron, maar zonder actie van onze kant dreigen sleetsheid en verloedering in het historische park, dat zoveel betekenis en potentie heeft voor de toekomst van de gemeente Emmen. Als eigenaar willen we hier dus op acteren en hebben we directe invloed op de fysieke openbare ruimte. Na de behandeling van de herijkte visie in de gemeenteraad in de loop van 2023 zien we dat dan ook als belangrijke eerste stap in het verwezenlijken van onze ambities. Ook hierbij geldt, steeds in het besef van de onzekerheden die er voorlopig op financieel vlak blijven.

We hebben een programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat waarin we aan de ene kant als overheid de regie voeren en richting geven aan de energietransitie en aan de andere kant innovatieruimte en inspiratie willen aanwakkeren bij bedrijven en inwoners. Duurzaamheid legt verbindingen tussen andere beleidsvoornemens zoals het **opschalen van de woningbouw**, maar ook **verduurzaming van woningen, bedrijven en energievoorzieningen in wijken**. Het **Volkshuisvestingsfonds** creëert daar mogelijkheden voor en in 2024 kunnen we daarmee de **woon(zorg)visie** en de **structuurvisie Angelslo** in uitvoer nemen. Naast de verduurzaming van woonhuizen willen we de verduurzaming, renovatie en nieuwbouw van onze sporthallen en gymzalen ook opnemen in het integraal huisvestingsplan **binnensport**.

Om **kansengelijkheid** te bevorderen moeten we beginnen bij het **versterken van de sociale basis** van onze kinderen en jeugd. De Hervormingagenda Jeugd en de Toekomstagenda Jeugd wijzen dit ook aan, zowel op inhoud als op aanpak: die moet integraal, domein overstijgend en systeemgrenzen overschrijdend zijn in denken en doen. Dit betekent dat programma's, projecten en aanpakken het geheel van de verschillende leefwerelden van kinderen bij elkaar brengen en zo het ondersteuningsnetwerk sluiten en de kansen van alle kinderen van Emmen vergroten. Dit betreft dus het jongerenwerk zelf, maar ook het geheel van aanbod in het ondersteuningsnetwerk er omheen, zoals we zien in projecten zoals **integrated care**. We zien een geïntegreerde aanpak in het jongerenwerk in Angelslo ook als een voorbeeld hiervan en de visie van **Facet** op hun rol als **maatschappelijke bibliotheek** sluit hier ook bij aan. In het geval van Facet is het van belang dat we in 2024 duidelijkheid bieden over passende huisvesting zodat zij hun rol in die sociale basis ook goed kunnen nemen. Net als eigentijdse schoolgebouwen die ook de ruimte bieden voor die integrale aanpak. Al deze ontwikkelingen vragen betrokkenheid en kennis van de leefwereld van kinderen en daarom willen we de **kinderraden** en **jeugdparticipatie** in 2024 voortzetten.

Als gemeente spelen we een cruciale rol in de ondersteuning van onze inwoners. We sluiten aan bij de beweging van **Positieve Gezondheid** en de kansen van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Vaak is financiële redzaamheid onderdeel van de meervoudige problemen van gezinnen en individuen. Er liggen veel instrumenten op de plank, zoals **loonkostensubsidies**, maar het gebruik en dus de impact blijven achter. In 2024 willen we ons focussen op **realisatie en uitvoering van wat werkt** en dat is een integrale aanpak waarbij **de mens centraal** staat en **niet het systeem**. Een **doorbraakfonds** geeft ruimte daarvoor: laagdrempelig kleine bedragen aanwenden om acute problemen van inwoners op te lossen die vaak grotere (lees: duurdere) problemen voorkomen. **Onveiligheid en ondermijning** zijn voorbeelden van grotere problemen die goed gedijen in omgevingen waar de sociale basis zwak is en waar preventieve interventies op de langere duur hun vruchten afwerpen. Naast klassieke repressie en krachtig handhavingsbeleid willen we dit in 2024 verder vormgeven.

Als ondernemende gemeente heeft Emmen alles in zich om groei te realiseren samen met ondernemers, onderwijs en grote werkgevers. De **Greenwise campus** creëert de lerende omgeving en het partnerschap om te werken aan deze ambities en dit bouwen we verder uit. Daarvoor moeten we een impuls geven aan een aantal ontwikkelingen en die ook aan elkaar verbinden. Zo is onze economie gebaat bij aansluiting bij de **digitaliseringsagenda Noord Nederland**. Door bestaande digitale ecosystemen te versterken en bewustwording en kennis van digitalisering bij ondernemers te vergroten verstevigen we de concurrentiepositie. Van belang is daarbij dat we de kunst van een

sterke lobby nog beter gaan verstaan en daar krachtig op inzetten. De regio in het algemeen staat in de volle belangstelling en in 2023 is de **lobbystrategie** klaar. In 2024 investeren we in de uitvoering.

Bereikbaarheid en aantrekkelijkheid is niet alleen een fysieke en economische uitdaging, er is ook de sociaal-culturele dimensie. Emmen wil in alle opzichten de plek zijn, waar je wilt zijn omdat het hier goed leven, werken, leren, ondernemen, recreëren en spelen is. Een **Sport en beweeg Campus** in samenhang met **nieuwbouw onderwijs** en een **(top)sportthal** belichaamt dat en in 2024 willen we kijken wat in welke mate realiseerbaar is. Dat geldt ook voor onze trekker en trots **Wildlands** waarvoor we investeringsruimte willen vinden.

Ten slotte blijven we ons in al deze inhoudelijke keuzen en accenten steeds bewust van die relatie tussen bestuur en inwoners. Zoals eerder gezegd ervaren we als lokale nabije overheid soms een klem tussen aan de ene kant alle taken vanuit het rijk en aan andere kant de specifieke situatie in onze eigen gemeente van onze eigen inwoners. De gemeente Emmen beschouwt zichzelf als 'de eerste overheid' voor inwoners en bij uitstek de overheidslaag die in staat is complexe maatschappelijke vraagstukken in samenspraak met de inwoners van een passend antwoord te voorzien. Dit doen we door onze dienstverlening steeds aan te passen zoals de **openingstijden te verruimen naar de zaterdagochtend**, maar ook door dichtbij te zijn zodat we kunnen vernemen wat er leeft en speelt en **samen met inwoners** te kijken hoe we onze doelen realiseren. Onder de vlag van **Democratie Dichterbij** maken we die samenwerking in 2024 concreter en voelbaarder voor inwoners en helpen we de gemeentelijke organisatie om dat handen en voeten te geven.

6. Beleidsprogramma's

Inleiding

In de Kadernota 2024 presenteren we de aanzet van de tien beleidsprogramma's. Dit jaar is dat weer een stap in de doorontwikkeling P&C gezet door ook de prestaties nu al te presenteren (voorgaande jaren benoemden we alleen de doelen in de Kadernota).

Bij de begroting 2024 zullen we daar waar nodig de beleidsdoelen verder aanvullen of aanscherpen op basis van de ambities met betrekking tot nieuw beleid. Alsdan voltooiën we ook de programma's met een integrale doelenboom (inclusief nieuw beleid).

6.1. Programma 1 – Inwoners en bestuur

Onze samenleving blijft sterk in beweging, ook in 2024. Veel landelijke ontwikkelingen hebben ook impact op de gemeente Emmen, zoals de stikstofcrisis, de woonopgave, het asielvraagstuk en de duurzaamheidsopgave. Het zijn allemaal voorbeelden van landelijke ontwikkelingen die inwoners van Emmen direct raken. In hun eigen huis, portemonnee, achtertuin, werk en leven. Voor inwoners is de scheidslijn tussen de verschillende bestuurslagen niet altijd duidelijk, en ook niet altijd relevant. Maar als lokale overheid zijn wij het meest nabij. Daarom investeert de gemeente Emmen in de betrokkenheid en samenwerking met inwoners. Als gemeente hebben we verschillende rollen hierin en die pakken we ook. Dat doen we bijvoorbeeld in de relatie met de Erkende Overleg Partners, maar we doen meer. In de Kadernota 2023 stelden we ons zelf de vraag: 'Wat is een nabije overheid en hoe doet Emmen dat?' In 2023 beantwoorden we die vraag met een plan van aanpak en in 2024 brengen we dat plan in uitvoering.

Trends en ontwikkelingen

Dichter bij inwoners staan

Emmen wil naar alle inwoners luisteren en ook de zwijgende meerderheid betrekken. Hoe meer kennis we opdoen over wat er leeft in onze gemeente, hoe beter we daarop kunnen aansluiten. Het college doet dit bijvoorbeeld door als gebiedsweethouders in dorpen en wijken te horen, zien en ervaren wat er speelt en zichtbaar en aanspreekbaar te zijn. Hierdoor leren we veel, maar we komen er ook achter dat die nabije samenwerkende overheid niet vanzelf gaat. Het vraagt van ons een andere werkwijze, houding en competenties dan we gewend zijn. We verbreden onze aandacht daarbij naar de kinderen en jongeren in onze gemeente met de kinderborgemeester en een groeiend aantal kinderraden. Door samen met jongeren te verkennen hoe ze invloed hebben op hun eigen leven, hun toekomst en leefomgeving, groeit een nieuwe generatie van zelfbewuste en zelfredzame inwoners op.

Democratie Dichterbij: samenwerken met inwoners

In het coalitieakkoord 2022-2026 'Vooruit en betrokken' beschrijft het college de ambities en opgaven voor de gemeente Emmen. Het collegeakkoord is gestoeld op de Strategienota. Ook daarin is veel aandacht voor wat nodig is om de inhoudelijke doelen te bereiken: samenwerken met de samenleving. In de afgelopen tijd hebben we in het kader van Democratie Dichterbij vormen en instrumenten van inwonerp participatie onderzocht, verkend, geanalyseerd en hiermee geëxperimenteerd. Dit heeft ervaring en kennis opgeleverd in de vorm van goede voorbeelden, spelregels, aanpakken en nieuwe praktijken, onder andere in de samenwerking met de EOP's.

Bij Democratie Dichterbij staat voorop dat we (niet) willen doen wat (niet) werkt en dat we willen leren door te doen. Dit betekent dat wat we doen praktisch, zichtbaar en voelbaar moet zijn voor inwoners én medewerkers van de gemeentelijke organisatie. En dat gaat iedereen binnen de gemeente Emmen aan. Van balie tot CMT, van fysiek tot sociaal, van technisch ondersteunend tot politiek vertegenwoordigend of verantwoordelijk. Het gaat niet alleen over onze dienstverlening, onze taken, onze bedoelingen of onze kennis en vaardigheid. Het gaat ook over onze houding, onze (on)bewuste (on)bekwaamheid, ons gedrag, onze normen en waarden en ideeën over goed bestuur en hoe je waarde creëert met de samenleving. Hierin ligt het doel van de ontwikkeling Democratie Dichterbij en omdat dit geen project is maar een ontwikkeling, is er geen pasklaar antwoord of een rechte lijn naar een doel. Er is wel een leidende vraag die ons steeds terugbrengt naar de kern van wat de lokale overheid voor inwoners betekent en hoe wij in ons dagelijks werk onze taak en rol vormgeven: *Wat leeft er in onze samenleving en bij onze inwoners? Hoe kunnen wij als gemeente vanuit die kennis en ervaring onze taken uitvoeren samen met de samenleving en zo onze ambities waarmaken?*

Om deze vraag te beantwoorden is er een driedelig plan dat in 2023 gestalte krijgt en in 2024 verder in uitvoering wordt genomen:

Ten eerste versterken we de EOP's door te investeren in het werven en behouden van vrijwilligers. Daarnaast ondersteunen we hen in het uitwisselen van kennis en ervaring. Ook sportverenigingen en andere vrijwilligersorganisaties op het gebied van kunst en cultuur kunnen hieraan deelnemen.

Ten tweede verdiepen en verbreden we succesvolle vormen van samenwerking in minimaal 3 concrete projecten. Dat doen we bij voorkeur in die wijken en dorpen waar de opgave van Democratie Dichterbij het grootst is. Ten derde vertalen we die praktijk van samenwerking en participatie naar participatiebeleid. Uiteindelijk leidt dat tot een participatieverordening. Zo komt het beleid voort uit de samenwerking met inwoners en volgt dit beleid de uitvoering in plaats van andersom.

Bij deze 3 hoofdlijnen maken we gebruik van 3 bestaande ontwikkelingen in de organisatie:

Datagedreven werken waardoor we met data, kennis en ervaring meer inzicht krijgen in wat speelt en leeft in verschillende wijken en dorpen.

Gebiedsgericht werken op basis van dat inzicht dat ons helpt betere keuzes te maken: over waar we meer moeten doen en waar we minder kunnen doen. Bijvoorbeeld meer als wijken of dorpen kwetsbaarder zijn en minder of anders in wijken of dorpen die zichzelf prima redden.

Ontwikkelen digitaal platform voor de ondersteuning van participatie- en samenwerkingsprocessen.

Regionaal samenwerken in netwerken

Opgaven en ambities houden zich niet aan gemeentegrenzen. Veel partners, zoals werkgevers, bedrijven en zorg- en onderwijsinstellingen werken in veel grotere gebieden. Dit vraagt om breed bewustzijn en samenwerking met andere gemeenten, provincies en netwerken van andere strategische partners. Dit bewustzijn groeit en we leren dat ook steeds beter in te zetten. We waren al vertegenwoordigd in veel belangrijke regionale en landelijke netwerken. Ook ontwikkelden we in 2023 een gecoördineerde lobbystrategie. Door consequent een consistente en sterke boodschap af te geven op de juiste plekken en op de juiste momenten beogen we de komende jaren het maximale uit die samenwerking en netwerken te halen.

Dienst verlenen vanuit de bedoeling

Emmen staat voor bereikbaarheid, openheid, redelijkheid, medemenselijkheid en behoorlijkheid. Hier werken we iedere dag aan, sinds 1 januari 2023 ook op zaterdagochtend. Met die verruiming laten we zien dat we flexibel zijn en onze dienstverlening aanpassen aan de wensen van onze inwoners. Na de zomer zijn de resultaten van de evaluatie bekend.

Een andere verbetering in bereikbaarheid is het gebruik van digitale communicatiekanalen, zoals de socials en de website. Een groeiende doelgroep, waaronder de jeugd vindt ons op die manier beter en sneller en wij hen. Voor alle kanalen geldt een open en vriendelijke 'ja, tenzij...' houding die aansluit bij verschillende mensen, wensen en behoeften. Dat zit in de taal die we gebruiken, de duidelijkheid van onze boodschap en de mogelijkheid om in gesprek te komen als dat nodig is.

Naast alle mogelijkheden die digitalisering ons geeft in het contact met onze inwoners, kan het ook leiden tot meer complexiteit. Zo vraagt nieuwe wetgeving om meer transparantie bij het proces van verkiezingen, maar dat zorgt er ook voor dat we meer capaciteit nodig hebben om dit uit te voeren. We willen er altijd voor waken dat we in dit soort processen bij de bedoeling blijven en dat het voor inwoners duidelijk is waarom we iets wel en niet doen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestatie
Dichter bij inwoners staan	Vervolgverkenning naar hoe we als lokale overheid (politiek, bestuurlijk en ambtelijk) beter kunnen aansluiten bij de leefwereld van inwoners van Emmen.
	Gebiedswethouderschap in de praktijk vormgeven door meer zichtbaar, benaderbaar en betrokken te zijn in en bij de verschillende gebieden.
	Vormgeven aan participatie van kinderen en jeugd in de gemeente Emmen, onder andere door de benoeming van een kinderburgemeester en het oprichten van kinderraden.
	Verkennen van de rol van de gemeenteraad bij samenwerken met de samenleving in gesprekken met de raadswerkgroep werkwijze.
Democratie Dichterbij: samenwerken met inwoners	Opstellen Participatiebeleid – o.a. in de omgevingswet - en Participatieverordening met inwoners en EOP's.
	Ontwikkelen van de vaardigheden en methoden die nodig zijn om samen te werken met inwonerinitiatieven en om processen zoals uitdaagrecht te kunnen begeleiden naar concrete uitvoering.
Regionaal samenwerken	Gecoördineerd aanwezig zijn in bestuurlijke netwerken en regionale samenwerkingen.
	Ontwikkelen en uitvoeren van een gecoördineerde lobbystrategie in Emmen.
Dienst verlenen vanuit de bedoeling	Inwoners zijn tevreden over de dienstverlening van de gemeente zoals blijkt uit de cijfers over de dienstverlening: Prestatie indicatoren: samenwerking, informatievoorziening balie en website, telefonie en afhandeling van contacten en zaken.

6.2. Programma 2 – Economie en werkgelegenheid

Trends en ontwikkelingen

We bevinden we ons in een transitie naar een slimme, duurzame groene economie en samenleving. Hierbij staan we voor grote opgaven die voortkomen uit het Klimaatakkoord en de bijbehorende Energietransitie en reductie van stikstof en CO₂ uitstoot. Daarnaast worden we geconfronteerd met geopolitieke ontwikkelingen, hoge inflatie en koopkrachtdaling, toenemende krapte en veranderende vraag op de arbeidsmarkt én de nasleep van corona. Deze complexe opgaven kunnen alleen samen met partners worden opgepakt, waarbij kennisontwikkeling, innovatief vermogen en vernieuwend onderwijs cruciale bouwstenen zijn.

Samen met bedrijven en andere stakeholders werken we vanuit de regio aan toekomstbestendige bedrijven en bedrijventerreinen, waarbij ondernemen met impact, duurzame energie, circulaire economie, mobiliteit en klimaatadaptatie belangrijke pijlers zijn. Vanuit het oogpunt van het milieu als ook vanwege de stijgende kosten van fossiele brandstoffen en de netcongestie zijn alternatieve energievoorzieningen noodzakelijk. Het veranderende klimaat vraagt naast het terugdringen van de uitstoot van CO₂ en stikstof, om het hergebruik van materialen en grondstoffen, om fysieke maatregelen voor waterafvoer, waterberging en het verminderen van hittestress op de bedrijventerreinen. Deze transities vragen ook om een passend aanbod werknemers. Investeren in menselijk kapitaal en duurzame inzetbaarheid is belangrijker dan ooit. Duurzame inzetbaarheid is één van de doelstellingen van de regionale Human Capital agenda waar we in 2024 e.v. met stakeholders nadere invulling en uitvoering aan gaan geven.

De verschillende (Europese) fondsen en programma's (w.o. JTF, EFRO, Interreg) en landelijke fondsen en ontwikkelingen (zoals de Regiodeals, Groeifonds) bieden mooie kansen. Zij kunnen ons helpen om onze doelen op gebied van verslimmen en verduurzamen te bereiken. Dit vraagt om een gezamenlijke, thema-overstijgende aanpak. De Greenwise Campus, gestart als een samenwerking tussen gemeente Emmen, Rijksuniversiteit Groningen, NHL Stenden, Drenthe College en de provincie Drenthe, zal stapsgewijs meer en meer deze thema-overstijgende rol gaan pakken als een regionale motor voor kennisontwikkeling en innovatie, samen met het bedrijfsleven. Daarnaast zijn wij als strategisch partner aangesloten bij verscheidene netwerken, gremia en samenwerkingsverbanden gericht op het versterken, innoveren en bestendigen van de regionale economie

Circulaire Economie

Circulaire Economie (CE) is binnen de gemeente één van de drie pijlers van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK). Het deelprogramma Circulaire Economie wordt in 2023 opgeleverd en operationeel gemaakt. Onderdeel van het programma is een Emmense visie waarop wij het nationale doel van een volledig circulaire economie gaan halen, op een manier dat Emmen er economisch en maatschappelijk zo optimaal mogelijk van profiteert. De Emmense industrie als geheel draagt voor 70% bij aan de CO₂ uitstoot en vergt daarom ook hoge prioriteit in de transitie naar groene energie. Dit raakt dus de hele industrie, die van de chemie en de maakindustrie in het bijzonder. We stimuleren het uitbreiden van de keten van recycling door bedrijven, met de toevoeging van onder meer chemische recycling (waardoor veel grotere afvalstromen worden hergebruikt) en we stimuleren eveneens de (door)ontwikkeling van nieuwe biobased kunststoffen. Want juist in een maakeconomie zoals die van Emmen is deze transitie naar een circulaire economie een kans. Bij de verduurzaming en vergroening van de economie gaan de digitale en groene transities hand in hand en versterken elkaar. Dit wordt in Europees verband geduid als de 'twin green and digital transition'. De één kan niet zonder de ander.

Circulaire economie is bij uitstek een integraal thema dat ook andere beleidsterreinen raakt. Denk aan inkoop en aanbesteding, waarmee wij (als launching customer) de transitie positief kunnen stimuleren en een voorbeeldfunctie kunnen vervullen. Maar denk ook aan onze vestigings- en acquisitiebeleid, afvalbeleid, woonvisie, innovatie- en onderwijsaanpak, et cetera. De dynamiek is groot en er is een grote behoefte aan versnelling(sagenda's) op dit thema, mede gezien het tempo dat vanuit de EU en het Rijk worden gevraagd. Dit vraagt om een procesmatige aanpak, zoals ook beoogd is met het Programmaplan. Dan wordt duidelijk waar we op gaan inzetten en wat we daarvoor nodig hebben. Voor dit vraagstuk zullen we de komende jaren extra middelen en capaciteit nodig hebben. Echter zullen ook veel van deze opgaven met gezamenlijk inzet vanuit de regio worden opgepakt, vanuit de Greenwise Campus. Onderdeel daarvan is bedrijven en instellingen te bewegen en te stimuleren om meer circulair te worden in hun productieprocessen of activiteiten en om partijen actief te verbinden en samen doelen te stellen en te realiseren.

EnergieHub GZI Next

In de afgelopen periode is het gebied van de voormalige gaszuiveringsinstallatie van NAM klaargemaakt om de locatie om te vormen tot een energiehuis; GZI Next. Een consortium van energiebedrijven, overheden en kennisinstellingen werkt er aan de energiemix van de toekomst. Ook het Getec-industriepark is onderdeel van het consortium. Getec heeft een grote en urgente opgave in de transitie van fossiel naar duurzaam. GZI Next helpt Getec om die transitie door te maken en vormt onderdeel van de aanpak om de industrie in Emmen te verduurzamen. In de afgelopen periode zijn er mooie successen behaald. Zo zijn in Emmen tussen het GZI-terrein en Getec de eerste meters van de waterstofbackbone in Nederland aangelegd, is er een zonnepark aangelegd en een waterstofvulpunt geopend – een belangrijke stap in het verduurzamen van bus- en vrachtvervoer. Deze goede ontwikkelingen krijgen een vervolg in de realisatie van een biovergister en een elektrolyzer.

Greenwise Campus

De Greenwise Campus vormt door de duurzame samenwerking het strategisch en stuwende knooppunt voor ontwikkeling van onderzoek, kennis, innovatie, onderwijs en ondernemerschap. Het richt zich inhoudelijk op de regionale thema's: groene chemie/circulaire economie, HTSM/Maakindustrie, energie(transitie) en Welzijn/Zorg & Technologie. Het Innovatienetwerk Welzijn en Zorg (IWZ) wordt verbonden met de campus en de agenda voor Welzijn, Zorg en Technologie. Ook komen ontwikkelingen rondom Universiteit van het Noorden samen in de Greenwise Campus en sluit tenslotte een groot aantal gemeentelijke ambities goed aan op de doelen van Greenwise Campus.

Het doel van de campusontwikkeling is om de regio vitaler, weerbaarder en aantrekkelijker te maken en vanuit een krachtige en duurzame samenwerking van publieke en private partijen maatschappelijke impact te maken. Deze samenwerking moet leiden tot gezamenlijke agenda's voor kennisontwikkeling, innovatie en onderwijs, waaraan in thematische clusters wordt gewerkt. Vanuit deze agenda's worden vraagstukken en financieringsmogelijkheden (o.a. subsidiefondsen) geïdentificeerd en projecten gebouwd. De stuurgroep Greenwise Campus stuurt op het geheel en besluit op de plannen en financiën. Leden van de stuurgroep zijn bestuurders van de 5 initiatiefnemers, vanuit de gemeente zijn dit de wethouders Economie en Arbeidsmarkt /Beroepsonderwijs.

Als gemeente faciliteren we deze ontwikkelingen en de verbindingen met onder andere de Beroepsonderwijscampus van NHL Stenden en Drenthe College. Deze ontwikkelingen krijgen een plek in het zogeheten Ontwikkelperspectief: een brede en integrale gebiedsontwikkeling in het gebied vanaf het Scheper Ziekenhuis tot aan het Getec-park en tussen de wijk Angelslo en het centrum van Emmen. Dit gebied biedt vestigingsmogelijkheden voor zorginstellingen, onderwijsinstellingen en bedrijven. Uitgangspunt is een herkenbaar campusgebied, waar ruimte is voor en men verleid wordt tot ontmoeten en samenwerken. Er ligt vanuit Emmen Studiestad een link met Greenwise Campus qua profilering van Emmen als een aantrekkelijke stad om te studeren en te wonen.

JTF-Fondsen

De verschillende (Europese) fondsen en programma's (w.o. Just Transition Fund (JTF) en Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)) en landelijke fondsen en ontwikkelingen (zoals de Regiodeals, Groeifonds) bieden mooie kansen waar we doorlopend op inzetten. Dergelijke fondsen kunnen ons helpen om onze doelen op gebied van verslimmen en verduurzamen te bereiken. In 2023 zijn de subsidieregelingen vanuit het JTF opengesteld (met een totaalbedrag van € 330 miljoen voor Groningen en Emmen), naast die van EFRO. De regelingen hebben betrekking op het vergroenen van bedrijven, versterken van de sociaal-economische structuur en de benodigde (bij)scholing van (toekomstig) personeel en sluiten goed aan bij projecten en investeringen die Emmense bedrijven en kennisinstellingen willen uitvoeren. Wij blijven ook in 2024 vanuit het programma JTF het gebruik van de regelingen stimuleren en de kansen voor de regio maximaal benutten.

Kansen voor Stedelijk Netwerk Nederland

Het Europese Parlement heeft voorgesteld dat de spoorverbinding Zwolle-Emmen onderdeel wordt van TEN-T netwerk (Trans European Network – Transport) van de Europese Unie. De A37 is ook onderdeel van dit netwerk. Hiermee wordt ook Emmen een knooppunt ('Urban Node') en onderdeel van het 'Urban Mobility Framework' (stedelijke netwerk van 100.000+ gemeenten die op het TEN-T netwerk in de Europese Unie liggen). Recentelijk heeft het Europees Parlement positief gestemd over het toevoegen van de verbinding tussen Emmen-Rheine aan het netwerk. Erkenning van deze 3 verbindingen in dit Europese netwerk verstevigt de positie van Emmen als regiokern.

Erkenning van de gemeente Emmen als onderdeel van het Stedelijk Netwerk Nederland zal onze centrum- en regiofunctie bestendigen en versterken. Goede bereikbaarheid en grensoverschrijdende spoorverbindingen dragen bij aan een aantrekkelijk woon- en leefgebied en een sterke innovatieve regio. Een bereikbaar en goed verbonden Emmen draagt bij aan de brede welvaart van Noord-Nederland en de nationale opgave op het gebied van woningbouw en werkgelegenheid. De erkenning van Emmen als belangrijk knooppunt in het Stedelijk Netwerk Nederland draagt bij aan de zelfstandigheid en het groeipotentieel van de regio. Bovendien betekent het dat Emmen daarmee meer steun van het Rijk kan verwachten op het gebied van woningbouw, bereikbaarheid en mobiliteit. Daarnaast loopt de lobby voor de Nedersaksenlijn waarmee er een directe verbinding ontstaat van Twente via Emmen naar Groningen. Bij de doorrekening is gebleken dat de Nedersaksenlijn het meest gunstig uitpakt en realistisch is in Noord-Nederland. Beide ontwikkelingen geven richting aan een lobby richting dit Stedelijk Netwerk.

Programmabureau Emmen Vernieuwt

Er komen steeds meer complexe opgaven die integraal en in onderlinge samenhang opgepakt en uitgevoerd worden via een programmatische werkwijze. De uitvoering van de programma's van Emmen Vernieuwt is opgenomen in de beleidsprogramma's 2, 5, 7 en 8. Onder het opdrachtgeverschap, de verantwoordelijkheid en de aansturing van programmabureau Emmen Vernieuwt worden vijf programma's en één opgave uitgevoerd. Dit betreft de volgende programma's / opgaven:

- Programma Bereikbaarheid Emmen
- Programma Emmen Centrum
- Programma Renssenpark Emmen
- Programma Greenwise Campus Emmen
- Programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat

- Opgave Sport- en Beweegcampus Emmen.

Recreatie en Toerisme

Recreatie en Toerisme (R&T) is geen doel op zich, maar een middel om bij te dragen aan maatschappelijke vraagstukken die invloed hebben op onze brede welvaart en welzijn, zoals het creëren van werkgelegenheid, verzorgen van inkomsten voor ondernemers, het in stand houden van voorzieningen (leefbaarheid, levendigheid) en het bevorderen van een aantrekkelijke woonomgeving (cultuur/erfgoed, natuur en landschap). Om een aantrekkelijke omgeving te behouden en te versterken wordt het steeds belangrijker recreatie op te pakken in combinatie met andere opgaven. Een bezoeker komt niet vanwege één product, maar vanwege het samenspel tussen verblijf, horeca, vermaak, landschap, winkels en vervoer met de natuurlijke en/of culturele omgeving.

In het kader van bestemmingsontwikkeling (Emmen als aantrekkelijke gemeente voor bewoners, bezoekers en ondernemers) wordt ingezet op het vergroten van het dagrecreatief aanbod in het centrum van Emmen. Ook de doorontwikkeling en professionalisering van het Veenpark en het Van Gogh Huis Drenthe (na Wildlands grote trekkers van bezoekers) continueert in 2024 om daarmee het verhaal van het veen en Van Gogh blijvend zichtbaar en beleefbaar te maken voor zowel inwoner als bezoeker.

De natuurwetgeving heeft grote invloed op de toeristisch-recreatieve sector. Het is zoeken naar wat kan als het gaat om evenementen, routenetwerken en nieuwe initiatieven op het gebied van dag- en verblijfsrecreatie geleid op de complexe eisen vanuit (stikstof) wet- en regelgeving. Bovendien is het Bargerveen een Natura-2000 gebied. Tegelijkertijd is er meer dan ooit behoefte aan groen en recreatiemogelijkheden dichtbij huis. De ontwikkeling van het Bargerveen, maar ook de bossen bieden mogelijkheden voor (nieuwe)recreatieve voorzieningen. Na de inzet op routenetwerken zoals het fiets- en wandelknoppuntennetwerk en kwaliteitsverbetering van de MTB-routes wordt onderzocht hoe deze extra te benutten. Er liggen tevens kansen om de hippische sector een impuls te geven.

De actualisering van onze toeristische promotie is in 2023 ingezet en wordt doorgevoerd naar 2024. Tegelijkertijd blijven we initiatieven uit het veld stimuleren die bijdragen aan de beleefbaarheid van het toeristisch profiel en wordt ingezet op kwaliteitsverbetering van onze dag- en verblijfsrecreatie middels (kennis)programma's voor actuele thema's zoals personeel, innovatie en duurzaamheid. Hiervoor wordt gebruikt gemaakt van Europese-/provinciale-/ en (lokale)subsidierelingen.

Evenementen

Evenementen zijn van groot economisch en maatschappelijk belang voor bezoekers, bewoners en ondernemers. (Terugkerende) evenementen dragen bij aan de leefbaarheid én het beeld van een attractieve, sfeervolle en gezellige gemeente, waar regelmatig iets te beleven valt. Wij stimuleren mooie evenementen door middel van subsidies en ondersteuning. Er wordt een steeds groot beroep gedaan op het evenementenfonds. Er is in 2023 ingezet op een Emmense Bevrijdingsfestival. Op basis van de evaluatie wordt besloten of het Bevrijdingsfestival in 2024 weer plaatsvindt, dan wel een structureel karakter krijgt.

Zorglandschap

De druk op de zorg neemt de komende jaren alleen maar toe. Vanuit het belang om bereikbare zorg voor inwoners te behouden speelt de gemeente steeds meer en vaker een verbindende rol in het zorglandschap. Ook wordt vanuit Greenwise Campus ingezet op het programma Welzijn, Zorg en Technologie. We blijven de komende periode extra inzetten op het aantrekken en verbeteren van het vestigingsklimaat voor huisartsen, het stimuleren van de vorming van multidisciplinaire gezondheidscentra en vanuit economisch perspectief de ondersteuning van (grote) zorgondernemers en de versterking van de arbeidsmarkt via het ontwikkelbudget zorglandschap (programma 9).

Land- en tuinbouw

De vele uitdagingen waar ondernemers in de land- en tuinbouw voor staan door de noodzaak en urgentie om te vergroenen en verduurzamen worden steeds groter. Deze uitdagingen, zoals beschreven in onder meer het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG), vormen een brede opdracht op het gebied van natuur, klimaat, water, bodem en stikstof die veel verder gaat dan enkel het terugdringen van stikstofuitstoot. Dit heeft een enorme impact op de sector. De komende periode wordt op basis van de afgeronde gebiedsverkenningen door de provincie gewerkt aan de agendavorming, waar wij als gemeente bij zijn betrokken. Daarnaast blijven wij bedrijven zoveel mogelijk stimuleren en faciliteren om te vergroenen en te verduurzamen. Zo zetten we de nieuwe Stimuleringsregeling Revitalisering Landbouw Emmen (SRLE) in om ondernemers te stimuleren tot verduurzaming en innovatie en het verbeteren van de ruimtelijk kwaliteit. Daarnaast moet de regeling ook bijdragen om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt in staat te stellen een betaalde baan te krijgen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestatie
Een toekomstbestendige kennis- en netwerkeconomie en arbeidsmarkt met een sterke verbinding tussen kennis- en onderwijsinstellingen, werkgevers, werknemers en studenten, waar studenten en werknemers willen studeren en (blijven) werken en wonen.	• Vanuit de Arbeidsmarktregio Drenthe (AMRD) met stakeholders invulling en uitvoering geven aan (regionaal) Human Capital (HC) agenda; • Uitvoering programma JTF Emmen met invloed op regelingen, informeren en begeleiden bedrijven en kennisinstellingen. • Bijdragen aan bewustwording Duurzame Inzetbaarheid werkgevers • Blijven inzetten op doorontwikkeling Emmen Studiestad waarbij de integrale verbinding wordt gezocht met Greenwise Campus, de fysieke campusontwikkeling en de binnenstad.
Een robuuste economische structuur (ecosysteem) met (maatschappelijke) impact op de regio en een aantrekkelijk vestigingsklimaat, resulterend in groei en toenemende concurrentiekracht van de relevante industriële sectoren Chemie, HTSM en Energie.	• Bijdrage leveren aan de strategie van Greenwise Campus op de thema's Chemie, maakindustrie/HTSM, Energie en Welzijn, Zorg en Technologie. • Uitvoering geven aan de Europastrategie / buitenlands beleid met aandacht voor stimuleren gebruik Europese fondsen en het ontwikkelen en uitvoeren van de lobbystrategie in Emmen. • Gericht samenwerken, netwerken en lobbyen vanuit verbanden als Sterk Noord Nederland (SNN), NG4, EU Office Brussel, Europese netwerken, EDR, IBDO en Dutch TechZone om de (internationale) positie van Emmen als regiokern te versterken. • Via inzet van het SIOF geven wij een impuls aan economische ontwikkelingen die bijdragen aan het vestigingsklimaat, de werkgelegenheid en gebruik van fondsen voor transitie. • Voor de Chemie wordt voor heel Noord Nederland een Innovatieprogramma Circular Plastics opgesteld met inzet van aanjagers/innovatie-makelaars. • Uitvoeren geven aan het actieprogramma Impact Ondernemen (project Regiodeal), verkennen vervolg en deelnemen aan de citydeal Impact Ondernemen. • Bijdrage leveren aan de realisatie van de Energiehub GZI Next en de verdere uitrol van de hydrogen backbone in Emmen.
Faciliteren van de ambities van het Greenwise Campus samenwerkingsverband op de sporen: • Kennisontwikkeling, -valorisatie, ondernemerschap • Versterken onderwijspropositie (flexibel, LLO, doorlopende leerlijnen) • Sterke positionering, profilering en branding • Creëren attractieve randvoorwaarden	In 2024 blijven we een bijdrage leveren aan de strategische koers (inhoud, aanpak, positionering) en de doorontwikkeling van Greenwise Campus, met als aandachtspunten: • Versterken van de verbindingen tussen de gemeentelijke economische doelstellingen en Greenwise Campus. • Ruimtelijke en financiële randvoorwaarden creëren voor de ontwikkeling van het beoogde Innovatiecentrum. • Ruimtelijke en financieel faciliteren van de nieuwbouwontwikkeling 'Beroepsonderwijscampus' van NHL Stenden en Drenthe College.
Stimuleren van innovatie en verduurzaming in industrie, land- en tuinbouw.	• Uitvoeren van het actieplan Circulaire Economie. • Optimaal gebruikmaken van EU-fondsen voor innovatie en valorisatie. • Bijdragen aan de uitvoering van het uitvoeringsplan toekomstbestendige bedrijventerreinen- Bargermeer 3 (project Regio Deal) • Uitvoeren Stimuleringsregeling Revitalisering Landbouw Emmen. • Acties vanuit programmalijn Energie, uit het programma

	Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK): Tuinbouw uitvoeren. Waaronder de mogelijkheden van geothermie verkennen en een gebiedsgerichte aanpak onderzoeken voor de glastuinbouwgebieden Klazienaveen en Erica. Onderdeel van het programma DEK, zie ook programma 5. • Uitvoeren / bijdragen aan de diverse activiteiten die zijn genoemd in de programmalijn Verduurzaming Industrie uit het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK).
Emmen heeft een aantrekkelijk ondernemingsklimaat.	• Inzet extra accountmanagement voor zorgondernemers • We blijven voor Noord-Nederland input en bouwstenen leveren voor het Deltaplan Noord-Nederland, dat door het ministerie wordt gemaakt. Het Deltaplan Noord-Nederland richt zich op duurzaam economisch groeipotentieel, met de focus op bereikbaarheid (spoorinfrastructuur) en woningbouw. • Integrale dienstverlening aan en acquisitie van bedrijven.
Emmen kent één scherp en breed uitgedragen economisch profiel dat aansluit op de speerpuntsectoren.	• Economische profilering Emmen koppelen aan ontwikkelingen Greenwise Campus; • We organiseren ook in 2024 het New eMMergy Congres. • We zetten in op een helder toeristisch profiel van Emmen. Deze wordt scherper neergezet en zichtbaar gemaakt.
Vergroten van de aantrekkingskracht van de gemeente Emmen om daar te verblijven, te recreëren en te winkelen voor inwoners en bezoekers.	Vanuit Emmen Vernieuwt: • Uitvoeren Programma Emmen centrum o.b.v. de omgevingsvisie Emmen centrum uit 2017, aangevuld met het Integraal Uitvoeringplan Regiostad Emmen uit 2022. • Transformatie en herontwikkeling van het gebied tussen Markt en Weiart • Inzetten op rijkssubsidie 'Impulsaanpak Winkelgebieden' voor gebiedsgerichte projecten met marktpartijen voor het vergroten van de gebruiks-, belevings-, en toekomstwaarde in een deel van het centrum • Camperplaatsen worden in 2024 opgeleverd (onder voorbehoud van praktische uitvoering w.o. vergunningen). • Afronden integrale visie stationsgebied Emmen Centrum en omgeving • Besluitvorming over realisatie Sport- en Beweegcampus Emmen op businesspark Meerdijk Vanuit Economie: • Uitvoering van het uitvoeringsprogramma detailhandelsstructuurvisie, waaronder de uitvoering van het stimuleringsplan binnenstad. • Stimuleren meer dagrecreatief aanbod met een structureel karakter. • Realiseren van het wandelknooppuntennetwerk. • Realiseren van een kinder beleefroute in het bos. • Realiseren van een hippische visie. • Benutten van het wandel- en fietsknooppunten netwerk evenals de MTB, ruiter en vaar infrastructuur. • Aanscherpen van de toeristische marketing en promotie en informatievoorziening. • Voorbereiding van het aanvragen van INTERREG 6 met de Duitse partners als cofinanciering voor recreatieve ontwikkeling van het Bargerveen. • Met de 'stimuleringsregeling vrijetijdseconomie' en 'regeling regionale samenwerking' initiatieven die Emmen aantrekkelijker en beter zichtbaar maken voor bezoekers stimuleren. • Continueren van Vitale Vakantieparken Drenthe.

6.3. Programma 3 - Veiligheid

Trends en ontwikkelingen

De afgelopen jaren zijn meerdere veiligheidsonderwerpen benoemd in de begrotingen en het daarvan afgeleide Uitvoeringsplan Veiligheid. De toenemende jeugdcriminaliteit, de langdurige en zware overlastcasuïstiek (o.a. door personen met verward gedrag), huiselijk geweld en kindermishandeling, veilig uitgaan, verkeersveiligheid en de aanpak van ondermijning zijn complexe veiligheidsvraagstukken. Het zijn onderwerpen, die veel impact hebben en een bedreiging kunnen vormen voor de veiligheid en het veiligheidsgevoel van onze inwoners. Deze complexe problematiek vraagt daarom om een bestendige en consistente aanpak.

Om acties en maatregelen gericht te laten plaatsvinden, werken we steeds meer, met behulp van het dashboard veiligheid, informatiegestuurd.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Ondanks de in de inleiding geschetste onzekere tijden leven we gelukkig in een stad en in wijken en dorpen waar 'naoberschap' nog bestaat. In moeilijke tijden kijkt men naar elkaar om en helpen we elkaar. Hierdoor kunnen kinderen gelukkig, veilig, gezond en met perspectief opgroeien. Volwassenen kunnen blijven meedoen en zo een bijdrage leveren aan de samenleving. Toch is die naoberschap niet altijd meer zo vanzelfsprekend. De maatschappij wordt complexer, deelname aan het verenigingsleven neemt af en mensen kennen elkaar minder goed.

De aandacht lijkt meer uit te gaan naar het versterken van tegenstellingen in plaats van het zoeken naar onderlinge verbinding. De maatschappij verhardt en de tolerantie jegens elkaar neemt af. Dit stelt steeds hogere eisen aan het veiligheidsdomein en de (gemeentelijke) veiligheidszorg. De taken in de keten verzwaren en verschuiven. Hierdoor is het belang van samenwerking met en tussen ketenpartners nog belangrijker.

Crisisnoodopvang

Nederland werd in 2022 al geconfronteerd met een extra toestroom van asielzoekers (anders dan uit Oekraïne), waarvoor onvoldoende opvangcapaciteit was in Ter Apel. We verwachten dat de toestroom van asielzoekers in 2024 ook onverminderd hoog zal zijn. Het is dan de vraag in hoeverre opvang voor deze groep mensen georganiseerd is en of het zwaartepunt nog steeds in Ter Apel ligt.

We zien helaas ook de keerzijde van deze grote toestroom aan vluchtelingen. Met name op het station in Emmen centrum en in Nieuw-Weerdinge wordt veel overlast ervaren van een specifieke groep vluchtelingen (veilige landers). Er zijn al diverse maatregelen ingezet. Daarnaast zijn afspraken gemaakt met staatssecretaris Van der Burg en het COA om overlast door deze veilige landers te verminderen. Aangezien we verwachten dat de toestroom van vluchtelingen onverminderd hoog blijft, zullen ook de maatregelen in 2024 noodzakelijk blijven en/of geïntensiveerd moeten worden. Tevens geldt dat het treffen van fysieke maatregelen op het station (herinrichting stationsgebied) kan bijdragen om het probleem zoals die zich op het stationsgebied openbaart op te lossen.

Inzet boa's

De recente ontwikkelingen (verharding en afnemende tolerantie) zorgt ervoor dat de boa's steeds vaker met geweld worden geconfronteerd. Met uitbreiding en verzwaring van de taken van de boa's zijn er reeds maatregelen getroffen. Het is dan ook van belang om goed in de gaten te houden of de bevoegdheden van boa's passend zijn bij de taak waar zij voor staan. Tegelijkertijd blijven we ook de samenwerking met de politie en andere partijen optimaliseren.

Zorg en veiligheid

Tussen het Zorg en Veiligheidshuis Drenthe (ZVHD), de Stichting de Toegang, Sedna, de hoofdaanbieders, de onderaannemers in het sociaal domein, en de gemeente Emmen zullen gezamenlijke afspraken worden vastgelegd over het op- en afschalen van zorg en de verantwoordelijkheid voor casus- en procesregie. Het geheel zal bijdragen aan het tijdig leveren van passende zorg waardoor de overlast in de woonomgeving beter teruggedrongen kan worden.

Met een integrale aanpak vanuit veiligheid, onderwijs, sport, gezondheid, cultuur is onze inzet erop gericht dat huiselijk geweld en kindermishandeling wordt teruggedrongen. Het landelijk programma Geweld Hoort Nergens Thuis maakt vanaf 2023 deel uit van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Vanuit het Rijk wordt er in dit kader gestuurd op een structuurwijziging. Die structuurwijziging moet ervoor zorgen dat er in de keten beter samengewerkt gaat worden, waardoor de aangeboden hulp voor het hele gezin adequaat, begrijpelijk en transparant is.

Georganiseerde/ondermijnende criminaliteit

De aanpak van dit thema krijgt steeds meer vorm. De interne structuur is aangepast en we geven meer prioriteit aan de weerbaarheid van ambtenaren en bestuur. In hoofdzaak willen we de ondermijning verstoren. Dit kan alleen door intensief samen te werken met andere partijen zoals de Belastingdienst, de FIOD, de researchteams van de Politie, het Openbaar Ministerie en andere gemeenten. Samen weten we meer dan alleen en bovendien kunnen we in afstemming met elkaar bestuursrechtelijk, strafrechtelijk of eventueel privaatrechtelijk optreden.

Jeugd en Veiligheid

Landelijk en ook in Emmen zijn er zorgen over de groeiende criminaliteit onder jongeren. Dit baart ons zorgen en daarom zetten we in op een lokale aanpak gericht op deze jongeren. We zijn attent op signalen van jongeren die dreigen te ontsporen en willen met hen in contact blijven. Dit sluit goed aan bij de aanpak vanuit Programma Angelslo.

Verkeersveiligheid

We zien dat jongeren (15-17 jaar) en senioren steeds vaker betrokken zijn bij een verkeersongeluk. We vermoeden dat dit komt door de onervarenheid, het vertraagde reactievermogen en doordat de risico's die verkeersdeelname met zich meebrengen, worden onderschat. Bovendien zien we dat er steeds vaker mensen worden aangehouden met verdovende middelen achter het stuur. Daarnaast is het gebruik van de e-bike sterk toegenomen. Het is de verwachting dat de e-bike een steeds groter deel uit gaat maken van het verkeerssysteem in onze gemeente. Daarom hebben we extra aandacht voor deze kwetsbare verkeersdeelnemers. Ook de toename van asociaal en agressief gedrag in het verkeer vraagt onze aandacht. Asomobilisten zorgen in belangrijke mate voor een gevoel van onveiligheid bij onze bewoners.

Veiligheidsregio Drenthe (VRD)

De VRD staat de komende jaren voor een belangrijke transitie als het gaat om de inzet van vrijwilligers. Dit vloeit voort uit Europese regelgeving en het toenemende verloop van het vrijwillig brandweerpersoneel. Naast deze opgave is het voor de VRD noodzakelijk om goed in te spelen op een aantal belangrijke ontwikkelingen. Hierbij gaat het om: een kennisimpuls crisisbeheersing, het belang van data en informatie binnen de VRD en tenslotte de VRD als expertisepartner op fysieke veiligheid als belangrijke voorwaarde bij de komst van de Omgevingswet.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Het hoofddoel van programma 3 is: Emmen is de veiligste 100.000+ gemeente

Doel	Prestatie
Met bedrijven en instellingen verbeteren we de fysieke/externe veiligheid. De effecten van de Omgevingswet moeten worden getoetst aan het gemeentelijk fysieke/externe veiligheidsbeleid.	We geven uitvoering aan de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging. We werken conform de nieuwe werkprocessen en de afspraken met de particuliere toezichthouders. In 2024 wordt datagericht gewerkt bij vergunningverlening, toezicht en handhaving. We dragen door het verbinden van voorwaarden aan vergunningen en het ondersteunen van de organisatie bij aan het veilig plaatsvinden van evenementen.
We beperken de impact van crises en rampen in het fysieke/sociale domein.	In 2024 is de bevolkingszorg in Drenthe op het landelijke vastgestelde niveau gebracht (Landelijke uniform kwaliteitsniveau Bevolkingszorg) gebracht.
Inwoners ervaren veiligheid in eigen huis	We geven uitvoering aan de lokale aanpak terugdringen huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld en de aanpak alcohol/middelenmatiging jeugd. We geven in 2024 uitvoering aan de (zorg) partijen afspraken die zijn gemaakt over op- en afschalen van zorg en over casus - en procesregie. Daarbij versterken wij eveneens de gemeentelijk (regie) rol bij complexe zorgvraagstukken. Een en ander afgestemd met het Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe (ZVHD). We voeren de gefaseerde ketensamenwerking door als werkwijze voor gezinnen waar de veiligheid in het geding is.

Doel	Prestatie
Inwoners voelen zich prettig en veilig in de eigen leefomgeving.	Implementatie van de lokale aanpak Discriminatie. Met het Meldpunt Discriminatie Drenthe en lokale organisaties en inwoners werken we aan het voorkomen en verminderen van discriminatie en racisme. We zetten in op adequate, toekomstbestendige handhaving die zichtbaar is dorpen en wijken. Afgestemd met EOP's zetten we in op meer Boa-toezicht in wijken en dorpen. Met politie worden afspraken gemaakt over rol/positie en informatie-uitwisseling tussen wijkagenten en de Boa's.
Iedereen kan veilig deelnemen aan het verkeer.	In 2023 wordt een uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid opgesteld. Hiervoor wordt een set aan risico-indicatoren oftewel safety performance indicators (SPI's) geformuleerd.
	In 2023/2024 aanpak van 4 gevaarlijke kruispunten: - Houtweg – Laan van de Marel - Statenweg – Veldlaan - Boslaan – Houtweg - Nieuw Amsterdamsestraat – Brinkenweg
Met partners willen we de ondermijning verstoren. Daarbij versterken we de ambtelijke en bestuurlijke weerbaarheid.	We zetten blijvend in op het actieplan Ondermijning en stellen een lokale aanpak Jonge Aanwas op. Het Bibob-beleid is aangepast naar de huidige maatstaven, zodat dit doelmatiger ingezet kan worden.
We versterken de cyberweerbaarheid van onze gemeente door onze eigen veiligheid op orde te hebben en inwoners voor te lichten.	We blijven investeren in de veiligheid van onze systemen door uitvoering van de nodige testen/onderzoeken en gerichte interne voorlichting. We blijven ervoor zorgen dat onze (crisis)organisatie voorbereid is op cybersecurity.

6.4. Programma 4 – Onderwijs en jeugd

Trends en ontwikkelingen

Om een leefbare gemeente te blijven, is het noodzakelijk om de groeiende schaarste op de arbeidsmarkt, ook binnen de zorg en het sociaal domein, aan te pakken. We moeten dus jongeren vasthouden en aantrekken in de regio. Dit vraagt om inzet op de participatie van jeugd en om aantrekkelijke voorzieningen voor kinderen en jongeren op het gebied van cultuur, sport en welzijn en sociale basisvoorzieningen. Maar het vraagt ook om een goede match tussen de talenten van kinderen en jongeren en het onderwijs en de arbeidsmarkt.

Een onderwijsaanbod en aanbod van werkgelegenheid dat jeugdigen, maar ook de arbeidsmarkt van de toekomst die kansen biedt en het mogelijk maakt om in Emmen te blijven wonen, studeren en werken is daarvoor een belangrijke randvoorwaarde. Daarvoor ontwikkelen we een human capital agenda en breiden we het aanbod van MBO, HBO en universitair onderwijs in Emmen uit (Emmen Studiestad). Ook zetten we in op werkgelegenheid waarmee de talenten van jonge Emmenaren benut wordt en vleugels geeft en tegelijkertijd zorgt voor arbeidskrachten die voorzien in de toekomstige vraag op de arbeidsmarkt en zorgen voor innovatie.

In de Strategienota van december 2021 en in het Coalitieakkoord 2022 - 2026 is de ambitie op de middellange termijn van de gemeente Emmen opgenomen. Jeugd heeft daarin een prominente plek. Eén van de ambities is, dat in Emmen iedereen kan meedoen aan het maatschappelijk leven, daarin gelijke kansen heeft, zichzelf kan zijn en eigen talenten kan ontwikkelen. Hier ligt ook een relatie met de herijking van het Sociaal Domein (Verder Samen, zie programma 9).

Om jeugd een toekomst te bieden moeten we gezamenlijk inzetten op de verschillende leefgebieden van een jeugdige (thuis, inclusief de inzet op ouders, op school en in de eigen buurt). Vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid zetten we domeinoverstijgend in op het vergroten van het vermogen van inwoners om te gaan met de fysieke, sociale en mentale uitdagingen die zij in het leven tegenkomen en het vermogen zelf regie te voeren. Dat vraagt niet alleen om inzet op het individu, maar ook om inzet op de omgeving. Niet alleen vanuit het sociaal domein, maar ook vanuit het fysieke en economische domein.

Binnen programma 4 focussen we hierbij op kinderen, jongeren en hun ouders, zodat de jeugd het beter krijgt dan generaties voor hen.

Perspectief op Jeugd

Vanuit het beleidskader “Perspectief op Jeugd” wordt ingezet op normaliseren; het versterken van het gewone leven en het denken vanuit mogelijkheden in plaats van uit beperkingen. Dit zodat ieder kind en iedere jongere in Emmen gelukkig, veilig, gezond en met perspectief kan opgroeien. Dit maakt onderdeel uit van de opgave “Ontwikkelen” binnen “Verder Samen”, het nieuwe beleid voor het Sociaal Domein. De resultaten worden gemonitord en monitoring wordt verder ontwikkeld door het combineren van beschikbare gegevens uit de diverse dashboards en nieuwe gegevens.

Om uitvoering te geven aan de actielijnen die zijn opgenomen in “Perspectief op Jeugd” is een programmastructuur ingericht. Binnen die actielijnen zijn – sinds de start van het beleidsplan – diverse pilots, projecten en initiatieven (interventies) gestart. Uitgangspunt is om aan te sluiten bij wat nodig is en te doen wat werkt. Experimenteren, leren, aanpassen en monitoren van de resultaten zijn belangrijke onderdelen van de pilots en projecten. Initiatieven ontstaan vanuit (de samenwerking met) partners in het onderwijs (inclusief de samenwerkingsverbanden voor het primair en voortgezet onderwijs), het voorliggend veld (zoals bijvoorbeeld welzijn en gezondheidszorg) en zorg. In 2024 wordt een aantal projecten verder uitgebreid en zullen nieuwe projecten worden gestart. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de financiële experimenteerruimte uit de transformatiemiddelen jeugd.

Het Rijk stelt – naar verwachting – medio juni 2023 de Hervormingsagenda vast (zie ook programma 9). De agenda richt zich op een aantal thema's gekoppeld aan een aantal maatregelen. De uitwerking van deze maatregelen zal van invloed zijn op onze lokale jeugd(hulp)keten en daarmee mogelijk ook op de uitvoering van ons beleidskader Perspectief op Jeugd.

Gelijke kansen

We investeren in het gewone leven, in een positief opgroei-klimaat, in basisvaardigheden en daarmee ook in onderwijs als belangrijke leef- en leeromgeving van kinderen en jongeren. Dat begint al bij de voorscholen (voor- en vroegschoolse educatie (VVE)) en loopt via het primair en voortgezet onderwijs door naar het MBO en HBO. Die omgeving willen we versterken en verrijken, onder andere door deze te verbinden aan cultuur, sport en welzijn (naast de verbinding die we vanuit onze verantwoordelijkheid op jeugdhulp al leggen met passend onderwijs). Dit zodat kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontplooiën en er perspectief ontstaat op mee te (kunnen) doen aan de samenleving. Dit vraagt om het verbinden van onderwijs en sociaal domein, nog meer dan we nu al doen.

Bestaanszekerheid is een belangrijke voorwaarde om je te kunnen ontwikkelen. Het feit dat het uitmaakt waar je wieg staat en hoe je schoolloopbaan verloopt wordt als onacceptabel en onwenselijk gezien. Inzet op het doorbreken

van intergenerationele armoede en bestaansonzekerheid in gezinnen is dan ook noodzakelijk om kansen te creëren voor jeugdigen. Dit vraagt nadrukkelijker om samenhang in het werken aan de opgaven Rondkomen (zie onder andere programma 6) en Ontwikkelen.

Het gaat hierbij ook om kansengelijkheid. Kansengelijkheid in het onderwijs staat volop in de aandacht. We werken op verschillende fronten samen met onze partners en inwoners aan het bevorderen van die kansengelijkheid: voor- en vroegschoolse educatie (VVE), Gelijke Kansen Alliantie, brede school, rijke schooldag en voortijdig schoolverlaten en jongeren in een kwetsbare positie (VSV/JIKP).

VVE

VVE is bedoeld voor kinderen met een risico op leer- en ontwikkelachterstanden. Met een nog in 2023 te nemen besluit over een beleidswijziging in de subsidiering van VVE wordt beoogd dat in 2024 meer kinderen die tot de doelgroep voor een 16 uren VVE aanbod behoren, bereikt worden. En dat ze bereikt worden met een aanbod dat voldoet aan de wettelijke eisen die hieraan gesteld worden. In 2024 zal dit tot een herschikking leiden van peutergroepen in de voorscholen en kinderopvangorganisaties. Zo krijgen de peuters in groepen van voldoende omvang de kans om zich optimaal te ontwikkelen.

Gelijke Kansen Alliantie

Emmen is aangesloten bij het landelijke programma Gelijke Kansen Alliantie. In dat kader is in 2022 een Gelijke Kansen Agenda opgesteld waarmee financiering kwam voor de ontwikkeling van een programma voor het jonge kind (Jonge Kind Emmen). Dit programma is gericht op het aanbrengen van samenhang in het aanbod dat er is voor kinderen van 0 tot 7 jaar.

Brede School

Sinds 2008 bestaat de Brede School Emmen. Een samenwerkingsverband tussen basisscholen, gemeente, kinderopvangorganisaties, welzijnsorganisaties, bibliotheek etc. op 20 locaties in de gemeente Emmen.

Het doel van de Brede School is 'het vergroten van de ontwikkelingskansen van jeugd'. In de jaren is er veel veranderd bij de partners en in het werkveld. Reden om, gezamenlijk met de betrokken partners, de Brede School door te ontwikkelen. Hier gaan we in 2024 concreet mee bezig.

Rijke Schooldag

Het landelijke programma School en Omgeving is erop gericht om met een "Rijke Schooldag" de onderwijstijd op basisscholen uit te breiden met een aanbod gericht op de brede ontwikkeling van kinderen. Dit gebeurt op scholen in wijken met lage SES-scores. (Sociaal Economische Status in de CBS-statistieken). Emmen kent ook wijken en dorpen met een dergelijke lage status waar dit programma wenselijk is. Het biedt kansen om in samenhang met het doorontwikkelen van de Brede Scholen deze kinderen dezelfde kansen te bieden als kinderen in wijken met een hoge SES-score.

Met perspectief opgroeien

Het aantal voortijdige schoolverlaters stijgt. In het studiejaar 2021-2022 waren er landelijk 30.242 nieuwe voortijdige schoolverlaters; het hoogste aantal in tien jaar tijd. Hoofdoorzaken zijn (de nasleep van) corona en de krappe arbeidsmarkt. Menso voert namens de gemeenten Emmen, Coevorden en Borger-Odoorn, de RMC-functie (de coördinatie op VSV en JIKP) uit. Hiervoor is een kernteam VSV/JIKP ingericht.

Vanuit een gezamenlijke agenda werken we met het VO en MBO regionaal op verschillende thema's, zoals regionaal preventief werken, complexe onderwijs- en ondersteuningsbehoeften en aansluiting onderwijs, arbeidsmarkt en participatiewet. Thuiszitten, verzuim en voortijdig schoolverlaten maakt daar onderdeel van uit.

De minister van onderwijs komt na de zomer van 2023 met een aanvalsplan om het aantal voortijdige schoolverlaters in het middelbaar onderwijs terug te dringen. Hiermee wordt ook ingezet op de aanpak van structurele oorzaken door bijvoorbeeld soepele doorstroom bij verkeerde opleidingskeuze, betere begeleiding en meer onderwijsruimte voor studenten die eigenlijk liever werken dan op school zitten. Streven is onder andere gelijke kansen voor alle studenten om vaardigheden en potentie ten volle ontplooien.

Er ligt een relatie met de landelijke werkagenda MBO om het beroepsonderwijs de komende jaren sterker en toekomstbestendiger te maken. Ook is er een relatie met de aanpak van jeugdwerkloosheid in de Arbeidsmarktregio Drenthe. Tevens heeft het Rijk aangekondigd een wetwijziging door te voeren waarbij de regionale aanpak van voortijdig schoolverlaten wordt uitgebreid tot de leeftijd van 27 jaar.

Met het kernteam VSV/JIKP zullen we deze plannen en wijzigingen concretiseren voor deze regio. In dit kernteam zijn - naast het onderwijs (PO, VO en MBO) - ook de Toegang en de samenwerkingsverbanden voor het PO en VO aangesloten. Menso sluit aan vanuit de RMC-functie.

Strategische samenwerking met het onderwijs

Al deze ontwikkelingen op het gebied van kansengelijkheid in het onderwijs kunnen alleen slagen wanneer er nauw samengewerkt wordt met kinderopvang en onderwijsorganisaties. Om meer synergie mogelijk te maken tussen

gemeentelijk beleid en de beleidsdoelstellingen van het onderwijsveld is het wenselijk om tot een strategisch partnerschap te komen op basis van een gezamenlijke agenda.

Jong Emmen

“Jong Emmen” is een van de actielijnen van “Perspectief op Jeugd”. Het is een beweging voor, door en met jongeren. Sinds eind 2018/begin 2019 worden hierbij vanuit een netwerksamenwerking initiatieven van jongeren en partners op het gebied van jeugdparticipatie vormgegeven en uitgevoerd. Uitgangspunten zijn democratisch besef, je stem laten horen en serieus worden genomen. Dit krijgt vorm door (1) bij nieuw beleid, actief input van jeugd te betrekken, (2) bij ideeën en initiatieven van jongeren te kijken naar de mogelijkheden om dit te realiseren en (3) onderwerpen onder de aandacht te brengen van jongeren. Jeugdparticipatie is ook een middel om te voorkomen dat jeugdhulp of andere vormen van ondersteuning nodig zijn. Ook kan het ingezet worden om gelijke kansen te bevorderen.

In het kader van Jong Emmen zetten we in op een structuur om jeugdparticipatie goed te borgen in de gemeente Emmen. Dit doen we door middel van een kindergemeenteraad en kinderburgemeester.

Vervolg op tijdelijke inzet corona-maatregelen

In het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) ontvangt de gemeente Emmen van het Rijk in totaal €1.974.257,00 voor de schooljaren 2021-2022 tot en met 2024-2025. Deze middelen zijn bedoeld om te investeren in de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen en jongeren en voor het inhalen van vertragingen als gevolg van corona-maatregelen. Het onderwijs heeft ook rijksmiddelen ontvangen om aan deze twee doelen bij te dragen. Gemeenten, onderwijs en voorscholen trekken hier samen in op. De verwachting is dat ook na het schooljaar 2024-2025 deze extra inzet (gedeeltelijk) noodzakelijk blijft voor het realiseren van de doelen.

De NPO-doelen sluiten aan op doelstellingen uit het beleidskader “Perspectief op Jeugd”. In de uitvoering is de verbinding gezocht met de actielijnen van “Perspectief op Jeugd”. Een aantal activiteiten kan structureel in worden gezet in het kader van “Perspectief op Jeugd”.

Volwasseneneducatie

Het regionale plan “Aanpak laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Drenthe 2020-2024” is in uitvoering. Deze aanpak is bedoeld voor alle inwoners vanaf 18 jaar met een hulpvraag op het gebied van lezen, taal, rekenen en/of digitale vaardigheden (de zogenoemde basisvaardigheden). De ambitie is dat deze inwoners zich beter zelfstandig kunnen redden in de samenleving en zo een beter en prettiger leven kunnen krijgen. Daardoor hoeven zij bijvoorbeeld minder snel een beroep te doen op ondersteuning vanuit het sociaal domein.

De focus-doelgroepen zijn: praktisch opgeleide werknemers, ouders met jonge kinderen en de NT1-ers (Nederlands als moedertaal). Voor het bereiken en begeleiden van deze doelgroep hebben wij aandacht voor bedrijven en werkgevers en de gezondheidszorg (waaronder huisartsen Dokter Drenthe). Gestreefd wordt naar een brede integrale aanpak op het vergroten van de basisvaardigheden. Dit sluit aan op het nieuwe Beleid Sociaal Domein Verder Samen.

De verwachting is dat er eind 2023 door het ministerie een bestuurlijk besluit is genomen op het vervolg van de aanpak laaggeletterdheid/basisvaardigheden na 2024. Dit betekent dat er in 2024 voor de periode 2025-2028 een nieuw regionaal plan voor de arbeidsmarktregio Drenthe wordt geschreven.

Vluchtelingen

In Emmen vangen we meer vluchtelingen op waardoor er een grotere vraag is naar onderwijs, educatie, onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer. Op diverse leslocaties wordt onderwijs geboden aan ontheemden uit Oekraïne. De toestroom van nieuwkomers c.q. anderstaligen zal naar verwachting alleen nog maar toenemen met als gevolg dat er meer capaciteit en budget noodzakelijk is voor het formele en informele taalaanbod. Een bijkomend probleem is de bezetting van voldoende leerkrachten NT2.

Onderwijshuisvesting

Als gevolg van de coronacrisis heeft de bouwwereld grote problemen om tijdig aan alle benodigde materialen te komen, die door gebrek aan grondstoffen en teruglopende productielijnen extreem in prijs zijn verhoogd. Daardoor blijven de jaarlijkse uitgaven voor onderwijshuisvesting stijgen. De (rijks)middelen daarvoor blijven achter. Dit leidt tot een forse druk op de voor onderwijshuisvesting beschikbare middelen. Hierdoor ontstaat vertraging in aanbestedingen, of kunnen projecten niet doorgaan zonder extra financiële middelen. Extra geld is structureel noodzakelijk om het “Integraal Huisvestingplan (IHP)” volledig uit te kunnen voeren. Dit wordt van project tot project bekeken. Voor VSO De Atlas op de Meerdijk loopt een aanvraag voor een eigen gymzaal met als dekking een besparing op kosten van leerlingenvervoer van school naar de sporthal en terug.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestatie
Er zijn goede, eigentijdse scholen voor onze jonge inwoners gerealiseerd.	In 2024 wordt, conform het IHP PO-VO, krediet verstrekt voor vervangende nieuwbouw van SO Thrianta ter vervanging van de oude school aan de Balingbrink. Tevens wordt gestart met de vervangende nieuwbouw van Project SOED (fusie OBS De Barg-De Brink) en SO Tine Marcusschool op locatie Mantingerbrink. Dit project staat los van het IHP PO-VO.
Er is meer kansengelijkheid voor kinderen en jongeren, zodat zij hun talenten kunnen ontplooiën.	In 2024 is er een 16 uren aanbod voor VVE gerealiseerd.
	In 2024 wordt vanuit de aanpak laaggeletterdheid verder ingezet op het vergroten van de basisvaardigheden.
Iedere jeugdige kan met perspectief opgroeien en zich ontwikkelen tot een veerkrachtige en zelfredzame jeugdige.	In 2024 is – in verbinding met de rijke schooldag – de doorontwikkeling van de brede school vormgeven en wordt uitvoering gegeven aan het nieuwe brede school-beleid.
	In 2024 is Jonge Kind Emmen een effectief programma.

6.5. Programma 5 – Bouwen, wonen en milieu

Trends en ontwikkelingen

Bouwen & Wonen

Op basis van de nieuwe woonvisie zetten we tot aan 2030 in op een groei van de woningvoorraad met 4.000 woningen. De komende jaren zetten we in op de ontwikkeling van de benodigde extra versnelde woningbouwlocaties (naast de tien die al eerder aangewezen zijn) om voldoende bouw mogelijkheden te creëren.

Om dit te versnellen en financiële belemmeringen te verminderen is het fonds versnelde woningbouw benodigd. Hiermee kan bij projecten een deel van de onrendabele top door de gemeente worden gesubsidieerd.

Om deze woningbouwontwikkelingen zo optimaal mogelijk te kunnen sturen en faciliteren is veel ambtelijke inzet nodig. We zetten hiervoor extra menskracht en middelen in en we onderzoeken kansen en mogelijkheden voor herstructureringslocaties.

In 2023 sluiten we een nieuwe (verlengde) regiodeal met Rijk, provincie en vier collega gemeenten in Zuid-Oost Drenthe. Deze regiodeal is erop gericht om de brede welvaart in het gebied te verhogen. In 2024 krijgt dit zijn beslag.

De gevolgen van de energiecrisis blijven voelbaar en daarmee de onzekerheid over de ontwikkeling van de energiekosten, die nadat ze in 2022 explosief zijn gestegen door het Rijk in 2023 zijn afgetopt. Hoewel de prijzen weer wat zijn gedaald, is het onzeker in welke richting en mate deze zich verder zullen gaan ontwikkelen. Hierbij zetten we alle beschikbare middelen (eigen subsidie/ stimuleringsregelingen, regiodeal middelen, Volkshuisvestingsfonds middelen en rijksmiddelen) zo efficiënt mogelijk in.

Voor onze inwoners in sociale huurwoningen zijn heldere (jaarlijkse) prestatieafspraken op basis van de meerjarenafspraken 2023-2027 van groot belang. De opgaven die voortvloeien uit de Woonzorgvisie worden vastgelegd in een regionale overeenkomst met uitvoeringsprogramma en lokale prestatieafspraken met de zorg- en welzijnspartijen en woningcorporaties. Vertegenwoordigers van inwoners zijn hier nauw bij betrokken. In 2024 pakken we de uitvoering op.

Op 1 juli 2023 treedt de 'Wet goed verhuurderschap' in werking. We nemen maatregelen om uitvoering aan de wet te kunnen geven. Momenteel wordt vanuit het Rijk gewerkt aan de invoering van meer wetgeving rondom volkshuisvesting. Zowel de nieuwe huurwet als de Wet regie op de volkshuisvesting zijn in voorbereiding met als beoogde ingangsdatum op 1 januari 2024. Dit heeft impact op onze gemeentelijk organisatie. We bereiden ons voor op het uitvoering geven aan de wettelijke taken die volgen uit invoering van de nieuwe wetgeving.

Programma Angelslo

Binnen het Programma Angelslo wordt al enkele jaren integraal gewerkt aan verschillende opgaven en thematiek binnen de beleidsvelden Fysiek, Sociaal en Veiligheid.

Om de dynamiek van de woon- en leefbaarheid van Angelslo sterk te verbeteren, is een vernieuwde Stedenbouwkundige structuurvisie ontwikkeld. Deze visie biedt inzicht in de grootste opgaven op het gebied van de woningvoorraad, voorzieningen, bereikbaarheid en de kwaliteit van de openbare ruimte. De opgave is namelijk ook gericht op verbetering en verduurzaming van bestaande woningen en op woningdifferentiatie van de toekomstige woningvraag in Angelslo. Dit zorgt voor meer evenwicht tussen sociale woningvoorraad en het midden- en hogere segment.

De daadwerkelijke vertaling en uitvoering van deze Stedenbouwkundige structuurvisie wordt opgepakt door een kernteam gebiedsontwikkeling Angelslo onder de paraplu van het programma Angelslo. De verdere uitwerking en planvorming zal in 2023 door een gemeentelijke projectmanager/gebiedsontwikkelaar worden opgepakt.

Duurzaamheid, energie en klimaat

Voor de industrie vragen de extreem hoge energiekosten aandacht. Samen met organisaties als de RUD, Ondernemend Drenthe, Samenwerkende Bedrijven Drenthe en het Energiefonds Drenthe zoeken we nadrukkelijk naar (meer) mogelijkheden voor zowel het besparen als opwekken van energie.

De productie van zonne- en windenergie, de elektrificatie van de industriële processen en de warmtetransitie van de gebouwde omgeving vragen een nauwe, structurele en wederkerige samenwerking met de netbeheerder. Bij de investeringsbeslissingen (in netcapaciteit) van de netbeheerder moeten de beleidsmatige doelen en verwachtingen (opwek en verbruik) vanuit de invalshoeken van alle stakeholders meer leidend worden naast de (actuele/wisselende) marktvraag.

De stikstofproblematiek vraagt een wendbare en flexibele houding om de ontwikkelingen in de wijzigende regels en berekeningen omtrent de emissie ervan te vertalen. Beter inzicht in de problematiek, de gebiedsprocessen die zullen starten en hoe hiermee om te gaan zal de komende jaren nadrukkelijk capaciteit en inzet vragen.

Programma Renssenpark Emmen (zie ook programma 7 en 8)

Naar aanleiding van een motie vanuit de gemeenteraad is besloten om de visie op het Renssenpark te herijken. Het proces van herijking van de visie en ambitie Renssenpark wordt medio 2023 afgerond. In het kader van het ontwikkelen van het entreegebied, tussen de markt en het park, moet er ook geïnvesteerd worden in het opknappen en verduurzamen van beeldbepalende villa's zoals de Lindenhof en de Drommedaar. Ook zal er worden onderzocht welk vastgoed in het park nog meer kan worden opgeknapt en verduurzaamd.

Omgevingswet

1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. De doorontwikkeling van de producten, processen, systemen, netwerken en projecten gebeurt door de desbetreffende teams. Ook wordt er gestart met het vormgeven en vullen van de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. Dit gebeurt met participatieve processen, dit is wettelijk voorgeschreven. Aan de hand van de in 2023 vastgestelde uitgangspuntennotities is een duidelijke inschatting te maken van de benodigde kosten en capaciteit.

Het is zeer waarschijnlijk dat er hogere kosten voor de ontwikkeling van het landelijk ICT-systeem, het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) zullen ontstaan. Het Rijk vergoedt een deel van de kosten van de implementatie van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het Bouwen door een tegemoetkoming aan de gemeenten. Voor 2022 hebben de gemeenten een tegemoetkoming ontvangen. Er dient nog besluitvorming plaats te vinden over de tegemoetkoming van het Rijk voor de jaren 2023, 2024 en 2025. Respectievelijk gaat het om bedragen van € 713.000, € 453.000 en € 518.000. Deze bedragen zijn al wel opgenomen in de begroting van de gemeente Emmen. Over deze tegemoetkoming van het Rijk verwachten we in de loop van 2023 vanuit het Rijk meer duidelijkheid. Door onder andere het DSO is de verwachting dat er meer vragen vanuit de samenleving komen in de periode na de inwerkingtreding van beide wetten. Hiertoe wordt een 'Pop-Up Callcenter Omgevingswet' ingesteld, zodat initiatiefnemers op weg worden geholpen door direct de vragen adequaat te beantwoorden. Om de implementatie van beide wetten goed vorm te geven wordt met tijdelijke functies zoals bijvoorbeeld een participatieadviseur en een regelbeheerder voor de vragenbomen gewerkt. Om ook in de geest van de wet te werken wordt er in 2023 een keuze gemaakt over de mogelijkheid om meer vergunningsvrij te maken.

Afval (effecten invoering Diftar en gescheiden inzameling)

Een andere manier van inzamelen heeft geleid tot betere resultaten: minder restafval, meer recycling en hergebruik. Vanzelfsprekend proberen wij dit te verwezenlijken tegen zo laag mogelijke kosten. Voor de korte termijn (2025) is ons doel om ca. 75% van het huishoudelijk afval te hergebruiken als grondstof. Voor de middellange termijn (2030) willen we 95% hergebruiken. Een goede kwaliteit van de ingezamelde afvalstoffen is van wezenlijk belang om hergebruik mogelijk te maken. De ervaring leert dat de kwaliteit continu om aandacht vraagt. Inwoners verwachten een hoog serviceniveau om hun afval te scheiden. Daarvoor maken we een goede afweging tussen de wensen en de kosten, waarbij het streven naar de doelstelling van 100 kg in 2025 voorop staat. Inwoners worden gestimuleerd om hun verantwoordelijkheid te nemen en hun scheidingsgedrag verder te verbeteren. De maatregelen om de doelen te bereiken staan verwoord in het Kaderplan 'Van Afval Naar Grondstoffen' 2021-2025.

Het hergebruiken van grondstoffen vermindert de schaarste en heeft een economische waarde. Maar veel grondstoffen verdwijnen in het huishoudelijk restafval. Per 2022 maken we gebruik van diftar. Inwoners die minder afval aanbieden zijn daarmee voordeliger uit dan voorgaande jaren, bij meer afval is men duurder uit. De tonnages van 2022 laten zien dat de maatregel effect heeft. Voor de gemeente is er echter het risico dat de inkomsten lager uitvallen dan begroot. De opbrengsten voor het variabele gedeelte van de afvalstoffenheffing zijn afhankelijk van zowel het aantal aanbiedingen als van het tarief per aanbieding. In 2022, het invoeringsjaar van diftar, zijn er echter diverse zaken geweest die invloed hebben gehad op het aantal aanbiedingen. Denk hierbij aan het ontbreken van GFE en PMD containers voor hoogbouw, tegemoetkoming hoogbouw met 10 aanbiedingen gratis, extra legen van alle restafvalcontainers in de laatste week december 2021. Na 2023, als een volledig jaar zonder uitzonderingen, beschikken wij over volledige en bruikbare cijfers om een gerichtere inschatting te maken van de kosten en inkomsten over 2024 en daarna. Het streven is om de tarieven voor afval de komende jaren niet te laten stijgen. Om dit te kunnen realiseren is een van de maatregelen het storten van het ontvangen dividend van Area in de voorziening afvalstoffenheffing.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestatie 2024
Emmen is energieneutraal in 2050.	• We stimuleren de ontwikkeling van energiecoöperaties door de leerervaringen uit COBEN en de organisatiestructuur van Lokaal Opgewekt Emmen te borgen.

	• Beleidsnotitie voor de ontwikkeling van erfmolens bij agrarische en glastuinbouwbedrijven vastgesteld en in werking getreden.
Emmen wordt water-robust en klimaatbestendig door continu te werken aan wateroverlast knelpunten, actief om te gaan met de effecten van bodemdaling en het versterken van biodiversiteit.	• Op basis van politieke afweging inrichten en inzetten van een subsidieregeling voor woningeigenaren (onderzoek schade) en/of aansluiten bij fonds Duurzaam Funderingsherstel. • Vaststellen van een Regionale Adaptatiestrategie (RAS) • Vervangen riolering en herinrichten Weerdingerstraat-Hoofdstraat-Seinstraat
Gemeente Emmen is een stevige, groene, regiokern die haar verzorgingsgebied kan dragen door passende en aantrekkelijke voorzieningen.	• Actualisatie van evenementenbeleid • Uitvoering van het Integraal Uitvoeringsplan Regiostad Emmen • Opknappen en verduurzamen vastgoed Rensenpark
Aantrekkelijker, gezondere en veiliger woon- en leefomgeving van hoge kwaliteit met voldoende betaalbare woningen die toekomstbestendig zijn en passen bij de vraag.	• Subsidieregelingen die voortvloeien uit het Volkshuisvestingsfonds zijn actief. Eigenaar-bewoners in de vier toegewezen gebieden kunnen een aanvraag doen. • Het regionale en lokale akkoord gekoppeld aan de woonzorgvisie is vastgesteld door de gemeenteraad. • De opkoopbescherming in de huisvestingsverordening wordt geëvalueerd. Er worden maatregelen ondernomen indien nodig. • Monitoring van woningbouwprojecten uit de woondeal met het Rijk en de woonvisie wordt bijgehouden. Indien nodig wordt bijgestuurd. De versnellingsopgave die voortvloeit uit de woonvisie maakt hier onderdeel van uit. • Er wordt een stimuleringsfonds versnelde woningbouw opgericht om projecten met onrendabele toppen te ondersteunen. Hiermee wordt mogelijk dat externe marktpartijen (ver)bouwprojecten kunnen uitvoeren binnen vastgestelde of nog vast te stellen visies. • Er wordt gewerkt aan een structuurvisie voor herstructureringslocaties. • Beleid Huisvesting internationale werknemers wordt opgeleverd. • Plan van aanpak voor een gebiedsgericht programma Barges is gereed. • Uitvoeren van een aantal grotere woningbouwprojecten in Emmen Centrum, waaronder: • Klokkenslag, • Brandweer-West, • P-Oost • Ten Noorden van de Molenstraat
Beschermen van het Emmens erfgoed.	• Erfgoednota is vernieuwd. • Bij het project Ambachtsschool behouden en versterken we de oorspronkelijke kwaliteiten en kenmerken van het oude schoolgebouw. • In het kader van het ontwikkelen van het entreegebied, tussen de markt en het park, zal er ook geïnvesteerd moeten worden in het opknappen en verduurzamen van beeldbepalende villa's in dit gebied, zoals de Lindenhof en de Drommedaar.

6.6. Programma 6 - Inkomensondersteuning

Trends en ontwikkelingen

Stijgende kosten en inzet op het bestrijden van armoede vanuit het Rijk

De energiekosten en kosten voor andere eerste levensbehoeften stijgen flink. Ook zijn de coronasteunmaatregelen afgelopen, steun die in sommige gevallen moet worden terugbetaald. Er komt een groep inwoners in de problemen, die zich voorheen prima kon redden. We verwachten dat een grotere groep inwoners een beroep zou kunnen doen op onze inkomensvoorzieningen en te maken krijgt met (problematische) schulden.

De genoemde ontwikkelingen, in combinatie met de afbetaling van belastingschulden, die zijn ontstaan tijdens de coronaperiode, zullen naar verwachting leiden tot financiële problemen bij ondernemers. We houden er daarom rekening mee dat er een steeds groter beroep zal worden gedaan op inkomensondersteuning en schuldhulpverlening door ondernemers.

We willen alle regelingen die we hebben en uitvoeren, het zogenoemde instrumentarium, voor inwoners en ondernemers gemakkelijker en bereikbaarder maken. Bovendien houden we rekening met een groeiende vraag naar schuldhulpverlening door zowel inwoners, als ondernemers. We willen voor inwoners en ondernemers een overzichtelijk aanbod van en overzichtelijke toegang tot financiële hulp- en dienstverlening. We willen samen met partners kijken hoe we het “Geldloket” uitrollen over de gemeente en daarbij aansluiten bij de gebiedsnetwerken.

We weten dat financiële stress doorwerkt in andere leefgebieden waardoor ook daar problemen ontstaan. Dit kan leiden tot een toename van de vraag naar andere vormen van ondersteuning, bijvoorbeeld op het gebied van jeugd en gezin. We omarmen zodoende de ontwikkeling van de Hervormingsagenda jeugd, dat er toe moet leiden dat hulpvragen steeds meer in samenhang worden aangepakt. Investeren in de financiële zelfredzaamheid en bestaanszekerheid van inwoners is daarvoor een noodzakelijke voorwaarde. Een concreet voorbeeld van intensivering van beleid wat dit betreft is het meer aanbieden van zogenoemde saneringskredieten, waarbij de schuldenaar aflost aan de gemeente in plaats van aan meerdere schuldeisers in het minnelijk traject (ook wel: schuldenregeling).

Om de gevolgen van de buitengewone inflatie af te remmen heeft het Rijk een aantal inkomensmaatregelen genomen, zoals het verhogen van het minimumloon en de toeslagen. Door het hogere minimumloon worden de gekoppelde uitkeringen eveneens hoger. Het kabinet zegt dat het verwachte koopkrachtverlies te hoog is om helemaal te compenseren. We verwachten daarom dat steeds meer inwoners een beroep moeten doen op onze inkomensregelingen, schuldhulpverlening en misschien ook bewindvoering of duurzame financiële dienstverlening (oftewel: inkomensbeheer). Daarbij willen we het bereik van onze regelingen en dienstverlening vergroten. Dit betekent extra personele inzet voor ons en onze partners.

Minimaregelingen

Onze minimaregelingen dragen bij aan het kunnen meedoen en het verzachten van de gevolgen van armoede van inwoners. Ondanks de buitengewone inflatie zijn de bedragen waar we binnen het minimale beleid de afgelopen periode conform besluitvorming niet geïndexeerd. We willen overwegen of we kunnen afwijken van wat daarover in het verleden is vastgelegd/besloten. Ook willen we de zogenoemde referteperiode wat de minimaregelingen betreft “onder de loop nemen,” zodat we werken meer laten lonen. We willen, vooruitlopend op de nieuwe Participatiewet, conform de richtlijnen van het Ministerie, zoveel mogelijk de ruimte zoeken wat dit betreft.

Energiecrisis

Ondanks dat de energieprijzen weer wat dalen is de ontwikkeling voor komende jaren nog onzeker. Daarnaast verbreedt de inflatie zich. De inflatie wordt niet meer alleen gedreven door energieprijzen. Tegelijkertijd lopen na 2023 het prijsplafond energie en vijf miljard euro aan incidentele koopkrachtmaatregelen af (zeven miljard van de koopkrachtmaatregelen van dit kabinet is wel structureel van aard). We zullen ons moeten aanpassen aan te verwachten structureel hogere energieprijzen. Deze aanpassing zal niet vanzelf gaan, en vergt van ieder van ons, bedrijven en huishoudens, in zekere zin gedragsverandering.

Het aflopen van koopkrachtmaatregelen en het prijsplafond, dreigen te leiden tot financiële problemen voor huishoudens. Met name in het scenario dat de energieprijzen en inflatie aanhoudend hoog blijven. Het aantal huishoudens dat in de problemen zal komen, is afhankelijk van de ontwikkeling van de prijzen komend jaar, dit is dus nog zeer onzeker.

Het kabinet verkent diverse instrumenten om huishoudens die kwetsbaar zijn voor de gevolgen van hoge energieprijzen de komende jaren gericht te ondersteunen tijdens de afbouw van de generieke maatregelen, zoals aanpassingen van de energiebelasting, gerichte vormen van het prijsplafond energie en/of een energietoeslag 2024 via toeslagen. De uitkomst hiervan is op dit moment nog niet duidelijk. Tegelijkertijd blijkt uit de “energie-armoedekaart” van CBS-TNO, dat het percentage huishoudens dat in onze gemeente te maken heeft met energiarmoede ten opzichte van andere gemeenten, hoog is. We houden ook wat dit betreft rekening met een

toename van het aantal huishoudens dat in de financiële problemen komt en een beroep doet op onze inkomensvoorzieningen en/of te maken krijgt met (problematische) schulden.

We zetten in op preventie en vroegsignalering door de samenwerking met het maatschappelijk middenveld te intensiveren. Daarnaast wordt de samenwerking tussen het fysiek en sociaal domein geïntensiveerd en verbreed onder andere vanuit de Taskforce Energiearmoede. Uit onderzoek blijkt dat de energiecrisis nadelige gevolgen heeft voor onze mentale en fysieke gezondheid. De nadelige effecten van de crisis komen vooral terecht bij mensen die door de hoge energierekening slechter rond kunnen komen. Intern en extern wordt er op het vlak van energiearmoede, energieverbruik en verduurzaming van woningen steeds intensiever samengewerkt met het fysieke domein.

Jongeren

We zien dat steeds meer jongeren in een kwetsbare positie terecht komen. We zien ook het aantal jongeren dat thuisloos wordt toeneemt. Deze jongeren kunnen niet terugvallen op ondersteuning in het levensonderhoud en begeleiding op het gebied van levensvragen door ouders of andere familieleden. We willen deze jongeren ondersteunen in hun traject naar een zelfstandig bestaan. Onderdeel van de beoogde integrale aanpak is het creëren van een stabiele situatie waarin jongeren gaan werken aan persoonlijke doelen zoals het creëren van een stabiele woonsituatie, het oplossen van schulden of het werken aan herstel.

Asiel en migratie

De toename van het aantal statushouders heeft tot gevolg dat de uitgaven voor woninginrichting stijgen. Dit geldt ook voor de inzet op participatie- en taalvaardigheidstrajecten voor statushouders. We willen onderzoeken of we dergelijke trajecten ook kunnen inzetten voor nieuwkomers, die nog geen status hebben.

De effecten van de huisvestingstaakstelling kunnen we niet goed inschatten, de taakstelling fluctueert nogal, maar we verwachten extra beleids capaciteit nodig te hebben voor de komende drie jaar (dekking uit middelen Oekraïne).

We hebben voldoende budget om maatregelen te nemen voor de opvang van Oekraïners. De uitwerking van de opvang van Oekraïners valt onder programma 9.

BUIG

We proberen op dit punt zo voorzichtig mogelijk te begroten. Op het moment zijn de uitkeringsaantallen laag, maar onzekerheden op macro-economisch niveau zorgen ervoor dat de financiën wat dat betreft lastig te voorspellen zijn. Het kabinet compenseert uitkeringsgerechtigden voor de inflatie. Aan de kostenkant houden we al voorzichtig rekening met inflatie. In de septembercirculaire wordt de rijkscompensatie bekendgemaakt.

Herijking van het sociaal beleid

Het herijkte meerjarige beleidskader sociaal domein 'Erbij horen en meedoen in Emmen!' met daarin het participatiebeleidskader en het schulden-, armoede- en minimeerbeleid worden na vaststelling uitwerkt in integrale 'doe-agenda's' (zie ook programma 9). Op deze manier wordt de integraliteit met de andere programma's verder geborgd. Daarnaast biedt dit effectievere en bredere sturingsmogelijkheden. Maatregelen op het ene beleidsterrein kunnen immers bijdragen aan de doelstellingen van een ander beleidsterrein.

Vanuit de strategienota geven we prioriteit aan de inzet op bestaanszekerheid en het doorbreken van armoede. Het wordt steeds duidelijker dat bestaanszekerheid een noodzakelijke voorwaarde is voor meedoen, werken en ontwikkelen. Om problematische situaties te voorkomen, moeten we bovendien meer aan de voorkant ingrijpen (dat wil zeggen: preventiever werken) én meer op maat ondersteunen, passend bij de situatie en het huishouden. De herijking van dit beleid is als opgave Rondkomen opgepakt binnen het traject *Verder samen*, in samenhang met de andere beleidsterreinen binnen het Sociaal Domein en ligt medio 2023 ter besluitvorming voor. Na de vaststelling van het nieuwe beleidskader volgen trajecten over de bijbehorende sociale infrastructuur (opgenomen in programma 9) en het opstellen van doe-agenda's voor de opgaven Rondkomen, Ontwikkelen en Goedvoelen. Beide trajecten vragen om prioritering binnen de huidige capaciteit in uitvoering en in beleid.

Bestaanszekerheid is de zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen én de zekerheid om betaalbaar duurzaam te wonen, toegang te hebben tot betaalbare zorg en de mogelijkheid om een financiële buffer op te bouwen voor onverwachte uitgaven. Bestaanszekerheid is een noodzakelijke voorwaarde om de rust en ruimte te vinden die nodig is om te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving. We staan voor een inclusieve samenleving, waarin iedereen tot zijn recht komt en op een gelijkwaardige manier actief meedoet. Zo'n samenleving biedt perspectief aan iedereen. Perspectief om een zinvolle bijdrage te leveren aan de samenleving en om te werken aan ontwikkeling. Bestaanszekerheid is daarvoor essentieel.

We willen zo vroeg mogelijk beginnende schulden en financiële problemen bij onze inwoners signaleren. Er zijn continue besprekingen met de woningcorporaties, welzijnsorganisatie en andere maatschappelijke partners over de inzet van betaalbaarheidsinstrumenten en een beter op elkaar afgestemde samenwerking. Dit om inwoners met een laag inkomen, in geval van (dreigende) problematische schulden, eerder te traceren en sneller van dienst te zijn.

We leggen nadrukkelijk de verbinding basisvaardigheden, onder andere taalvaardigheid en het ontwikkelen van digitale vaardigheden. Beschikken over voldoende basisvaardigheden is belangrijk om mee te kunnen doen en bijvoorbeeld grip te houden op geldzaken. Dit wordt verder uitgewerkt in programma 4.

We willen werken lonend maken en iedereen die meedoet naar vermogen mag hier ook iets van merken. De groep bijstandsgerechtigden die (nog) niet in staat is voldoende voorspelbaar inkomen te verwerven om de uitkering te beëindigen wordt groter. Door de invoering van de werkpremie maken we werken lonend; de implementatie volgt. We verwachten dat dit leidt tot een hogere arbeidsparticipatie en lagere uitkeringskosten.

Daarnaast zien we ook dat een deel van de inwoners die geen betaald werk kan verrichten, moeite heeft met rondkomen. Ook voor die huishoudens willen we een sociale gemeente zijn, gelijke kansen creëren voor kinderen en hun ouders en ervoor zorgen dat ze kunnen meedoen in de samenleving. Het bestuursakkoord 2022-2026 noemt hier ook de waarden bestaanszekerheid en inclusie. De uitwerking van deze ontwikkelingen staan in programma 9 beschreven.

Eén van de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek, de ontwikkeling van de armoedemonitor, willen we nadrukkelijk meenemen in de genoemde, nog vorm te geven doe-agenda's. De armoedemonitor moet er (i) voor zorgen dat de Emmense analyse van schulden en armoede geplaatst kan worden in het breder perspectief van bestaanszekerheid; (ii) dat we het beleid wat dat betreft door kunnen ontwikkelen, meer passend bij de Emmense situatie; (iii) dit beleid past binnen de Emmense begroting, en; (iv) het informeren van gemeenteraad. De inzet en de uitkomsten kunnen gevolgen hebben.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen.

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestatie
Inwoners zijn financieel zelfredzaam.	Laaggeletterdheid en het ontbreken van (digitale) basisvaardigheden bij inwoners zijn nadrukkelijke voorspellers van het hebben of ontwikkelen van schuldproblematiek. Medio 2023 ligt het integrale beleidskader 'Erbij horen en meedoen in Emmen!' ter besluitvorming voor. In zogenoemde doe-agenda's wordt vastgelegd hoe we werken aan de opgaven Rondkomen, Ontwikkelen en Goedvoelen. We maken concreet op welke manier we in de toekomst stappen zetten op gebied van laaggeletterdheid en "digiwijsheid" we integraal optrekken. Schuldhelpverlening aan ondernemers wordt doorontwikkeld en krijgt, veel toegankelijker en meer uitgewerkt een plaats in de dienstverlening van ons en onze partners. De werkwijze m.b.t. vroegsignalering biedt nog steeds mogelijkheden tot verbetering. Samen met onze partners vindt een doorontwikkeling plaats. We werken aan het meer en laagdrempeliger inzetten van het Jongeren Perspectief Fonds en zogenoemde saneringskredieten.
Inwoners kunnen betaalbaar, duurzaam wonen en hebben toegang tot betaalbare zorg.	Schuldhelpverlening en minimaregelingen zijn gemakkelijk vindbaar voor inwoners en laagdrempelig. Vanuit een integrale aanpak wordt toegewerkt naar duurzame (woon)oplossingen. Samenwerking met partners in het Geldloket, de uitrol in de gemeente daarvan en de (door)ontwikkeling van het Geldpunt Zakelijk

Doel	Prestatie
	dragen hieraan bij. Het Geldloket en Geldpunt Zakelijk zijn gericht op vroegsignalering en preventie van (problematische) schulden en armoede. Inwoners/ondernemers met schulden of het risico op problematische schulden worden ondersteund met informatie en advies, budget coaching, schuldregelingen of saneringskrediet.
Iedereen werkt en participeert eventueel met een steuntje in de rug.	Medio 2023 ligt het integrale beleidskader 'Erbij horen en meedoen in Emmen!' ter besluitvorming voor. In de doe-agenda's wordt vastgelegd hoe we werken aan de opgaven Rondkomen, Ontwikkelen en Goedvoelen. We maken concreet op welke manier we in de toekomst stappen zetten op gebied van duurzame inzetbaarheid, het verlagen van het aantal uitkeringen en het ondersteunen van jongeren en mensen die nu nog een kleine baan hebben. Daarnaast willen we gaan inzetten op inwoners met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt. Via onze partners Menso en EMCO wordt ingezet op uitstroom naar werk, onderwijs, beschut werk en baanafpraak-banen. Tevens wordt ingezet op preventie om te voorkomen dat mensen in een uitkeringssituatie belanden. We maken werken lonend door de werkpremie te implementeren.

6.7. Programma 7 - Openbare ruimte & Verkeer en vervoer

Trends en ontwikkelingen

Openbare ruimte

Een goed functionerende en aantrekkelijke openbare ruimte is een van de belangrijkste voorwaarden is voor fijn wonen, werken en leven. Een openbare ruimte die inspeelt op bewegingen als ook circulaire economie, energietransitie, elektrisch vervoer, klimaatverandering, versterken biodiversiteit en gezond en vitaal oud worden. We zien in Emmen op diverse plekken dat de openbare ruimte verouderd en versleten is. Hierdoor staat de functie van onze openbare ruimte onder druk. Dit heeft deels te maken met wijken die in de jaren 50, 60 en 70 zijn opgezet met kennis en inzichten van toen. En deels heeft het te maken met gebrek aan beheer en onderhoud.

Met de visie openbare ruimte die in 2023 opgesteld wordt, kunnen we rekening houden met deze veranderingen in inrichting en beheer zodat we Emmen uniek, aantrekkelijk en betaalbaar kunnen houden. Aandachtspunten zoals lange periodes van hitte en droogte of hevige periodes van regenval leiden tot extra kosten en inzet van mens en materiaal.

Op basis van de visie openbare ruimte worden vervolgens beleid en jaarlijks uitvoeringsplannen gemaakt. Het doel is een toekomstbestendige openbare ruimte die groen, schoon en veilig is, met een voldoende op de toekomstgerichte speelruimtes en parkeervoorzieningen. In de uitvoering van plannen en het werk met werk maken sluiten we aan bij de beleidsdoelstellingen van de strategienota en het coalitieakkoord 2022-2026 'Vooruit en betrokken'.

We willen de saamhorigheid in de wijken en dorpen versterken door het spelen, sporten en bewegen in de openbare ruimte te verbinden. Het is belangrijk om onze inwoners gezond en vitaal te houden. Wij willen het bewegen in de openbare ruimte versterken door goede speelvoorzieningen. Dit doen we samen met de kinderraad.

De openbare ruimte in het Rensenspark verdient een stevige kwaliteitsimpuls. Tijdens het herijkingsproces van de visie op het park (2022-2023) is gebleken dat het Rensenspark door velen wordt gezien als een belangrijk stadspark in het centrum van Emmen. Onderhoud en doorontwikkeling van het park is nodig om de kwaliteit te behouden en te versterken.

Wegen, fiets- en voetpaden

Op basis van de laatste weginspectie blijkt de kwaliteit van ons areaal fors gedaald. De achterstand van het onderhoud is verder toegenomen. De klimaatverandering heeft grote invloed op de verslechterende van een aantal wegen. In periodes van droogte zakt het grondwater, waardoor de droogvallende veenlaag oxideert. Op deze plekken moeten we niet alleen het wegdek vervangen, maar ook de ondergrond aanpassen. De aanpak van deze verzakkingen is niet voorzien op basis van de reguliere beheersystemen. Om de achterstand weg te werken hebben we voor 2022 en verder 4 x 9 miljoen euro extra krediet gekregen. Daarmee is het streven om het wegareaal voor de komende jaren grotendeels en gemiddeld op niveau C beeldkwaliteit te krijgen. Op basis van het jaarlijks vast te stellen uitvoeringsplan wegen werken we verder aan het inhalen van de achterstand naar onderhoudsniveau C. Het uitvoeringsplan 2022-2025 bestaat uit verschillende werkpakketten. Op basis van tweejaarlijkse inspecties blijven wij de onderhoudstoestand van onze wegen op de voet volgen.

In 2024 is de aanbesteding gepland voor werkpakketten die in 2024-2025 worden uitgevoerd.

Mobiliteit

De EU heeft de ambitie om in 2050 klimaat neutraal te zijn. Om dat te bereiken dient in 2030 de uitstoot van broeikasgassen met ten minste 55% verminderd te zijn ten opzichte van 1990. Dit staat vermeld in de Europese Green Deal (klimaatakkoord Parijs 2018). Om de doelstellingen te realiseren, moet worden overgeschakeld op schonere, groenere en slimmere mobiliteit.

De EU richt zich op het behalen van de doelstellingen vooral op steden: Steden drijven de moderne economie aan en zijn een thuis voor miljoenen mensen. 70% van de EU-bevolking woont in steden. Tegen 2050 is dat wellicht bijna 84%. Inwoners worden steeds meer geconfronteerd met files, slechte luchtkwaliteit en buitensporig lawaai. 23% van de broeikasgassen door vervoer komt uit stadsgebieden. 38% van de verkeersdoden valt in stadsgebieden. 70% van de verkeersdoden zijn kwetsbare weggebruikers zoals voetgangers en fietsers.

De EU realiseert hiertoe een netwerk van spoorwegen, binnenwateren, kustvaartroutes en wegen in de hele EU. Dit TEN-T netwerk moet de reistijd tussen steden aanzienlijk verkorten. Emmen behoort tot het al vastgestelde TEN-T netwerk van wegen. Onlangs, begin april 2023, is bekend geworden dat Emmen ook is opgenomen in het concept TEN-T netwerk van spoorwegen. Steden die aan het TEN-T netwerk liggen, zoals Emmen, moeten een Sustainable Urban Mobility Plan (SUMP) hebben, een duurzaam mobiliteitsplan waarin wordt aangegeven hoe de klimaatdoelstellingen worden bereikt.

Met het ministerie van Verkeer en Infrastructuur (o.a. in de MIRT-overleggen) zijn al enkele afspraken gemaakt die moeten leiden tot een veilige en duurzame mobiliteit. Zo is afgesproken om intelligente verkeersregelininstallaties (iVRI) te plaatsen waarmee de doorstroming van het verkeer bevordert kan worden. Ook wil de minister dat het fietsgebruik toeneemt. In het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV2030) zijn de doelen voor verkeersveiligheid gesteld. Dat een andere aanpak nodig is blijkt uit het nieuws dat het aantal verkeersdoden in

Drenthe in 2022 is verdubbeld ten opzichte van het jaar daarvoor. En Emmen participeert in het MIRT onderzoek Nedersaksenlijn dat Rijk en regio gezamenlijk uitvoeren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestatie voor 2024
Aantrekkelijk en goed onderhouden openbare ruimte (dat bijdraagt aan biodiversiteit, klimaatadaptatie en leefbaarheid).	Visie Openbare Ruimte: Uitvoeringsplannen opstellen in het kader van visie openbare ruimte - Uitvoering geven aan Integraal Uitvoeringsplan Regiostad Emmen waaronder Herinrichting Hoofdstraat Zuid en het Entreegebied Rensenpark inclusief tuinen voor villa's, af te ronden voor 2026 - Uitvoering geven aan Schetsontwerp Openbare Ruimte Rensenpark (2019) met inachtneming van de beleidswijzigingen uit herijkingsproces van de visie op het Rensenpark (2023)
	Beheer- en onderhoud: - Onderzoek naar de effecten van de klimatologische veranderingen op het beheer en onderhoud van het waterbeheer in Emmen - Realisatie nieuwe centrale speelplaatsen in overleg met de kinderraad.
	Parkeren Starten projectplan en opstellen uitvoeringsplannen om gedurende 5 jaar parkeerknelpunten in wijken en dorpen klimaat adaptief op te lossen
Goed beheerde en onderhouden wegen, paden en kunstwerken.	- Afronden uitvoeringsplannen wegen 2022-2025 en daarna jaarlijks een geactualiseerd plan per jaar t/m 2025 door middel van werkpakketten - Opstarten project voor renovatie Kunstwerken
Een goede, duurzame en veilige bereikbaarheid van Emmen met auto, openbaar vervoer en fiets.	- In regionaal verband (samen met het Rijk) uitvoeren MIRT onderzoek Nedersaksenlijn - Uitvoering Integraal Uitvoeringsplan Regiostad Emmen waaronder diverse fietsbereikbaarheidsprojecten, af te ronden voor 2026 Bereikbaarheidsakkoord: - Start werkzaamheden verbeteren doorstroming weg Emmen - Klazienaveen. - Start werkzaamheden vervanging folie-constructie Rondweg thv Rietlanden/Bargeres - Start uitvoering oproject Ongelijkvloerse kruising Pottendijk - Concept SUMP is gereed voor inspraak - Gebiedsvisie voor het stationsgebied is gereed

Doel	Prestatie voor 2024
	• Plan om de doorstroming van het verkeer op de Weerdingerstraat te verbeteren is gereed. • Bewegwijzering op de hoofdroutes (auto en fiets) is op orde. • De implantatie van intelligente VRI's is gereed. • Verkeersveiligheid op gevaarlijke wegen is verbeterd door een risico gestuurde aanpak.

6.8. Programma 8 – Sport en cultuur

Trends en ontwikkelingen

Nieuw rijksbeleid Brede SPUK

In 2023 is de Brede SPUK ingevoerd. Onderdeel hiervan is de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). Hiervan wordt 40% door het Rijk gefinancierd en moet de gemeente 60% financieren. De voorwaarden en bedragen voor deze regeling zijn pas begin februari 2023 bekend gemaakt door het Rijk. De verplichting voor een integrale aanpak op een beweging van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag wordt opgepakt om de deadlines te halen.

We zijn verplichtingen aangegaan op inzet van personeel met Stichting Sport Drenthe vanuit de BRC-middelen t/m 2025. Dit betekent dat de bijdragen moeten worden gecontinueerd voor Stichting Sport Drenthe.

(Extra) ondersteuning geprivatiseerde sportvoorzieningen

Openluchtzwembaden

Drie van de vier geprivatiseerde openluchtzwembaden kampen met problemen in de personele bezetting. Vanuit onze zwembaden gaan wij ondersteuning bieden in de vorm van het delen van kennis, zorgen voor verbinding en het delen van onze netwerken. Door periodiek overleg te organiseren met de vier openluchtzwembaden proberen wij samen tot oplossingen te komen.

Knelpuntenpot

De knelpuntenpot wordt ingezet voor onderhoudskosten van de stichtingszwembaden en stichtingssporthallen die in de jaren '90 van de vorige eeuw geprivatiseerd zijn. De stichtingen doen hier jaarlijks een beroep op om de accommodaties te onderhouden. In de Kadernota 2020 is de knelpuntenpot weggezet als activa in de financiële paragraaf. In 2023 blijkt dat dit niet meer kan omdat onderhoud niet geactiveerd mag worden en dat de knelpuntenpot in de exploitatie moet worden weggezet. Daarom wordt nu een voorstel gedaan om het budget op te nemen in de exploitatie (budgetneutraal) die in voorgaande jaren beschikbaar was voor het oplossen van de knelpunten bij de betreffende stichtingen.

Diversen buitensport

Verhoging loonsommen Emco-groep personeel

De gemeente heeft voor het onderhoud van de sportvelden vijf medewerkers van de Emco-groep aan het werk. De loonsommen van deze medewerkers worden elk jaar hoger. Op basis van de huidige afspraken moet hier extra budget voor beschikbaar gesteld worden.

Aanschaf tractor

De afgelopen jaren zijn er flink wat kunstgrasvelden aangelegd. Voor onderhoud hiervan is een tractor nodig.

Werkplaats

Er is al jaren geen budget op kosten die gemaakt worden in de werkplaats van team Buitensport. Het gaat hierbij onder andere om kosten voor onderhoud en revisie van machines en werktuigen. Door de reparaties zelf uit te voeren en niet uit te besteden, kunnen we de kosten laag houden. Daarnaast is dit budget ook nodig voor het vervangen van onder andere tractorbanden en verder benodigde onderdelen.

Leerlingenvervoer

Voor scholen die niet op korte afstand van een sportvoorziening liggen wordt jaarlijks leerlingenvervoer geregeld door de gemeente. Dit is een wettelijke verplichting. De kosten hiervoor zijn 13,7% gestegen (gebaseerd op landelijke afspraken). Hier is extra budget voor nodig.

Exploitatie zwembaden

De exploitatie van zwembaden in heel Nederland staat onder druk. De opgelopen energiekosten van de afgelopen periode stelt zwembaden in heel het land voor financiële uitdagingen. Om de kosten beheersbaar te houden wordt onder andere ingezet op verder verduurzaming. Daarnaast hebben alle zwembaden in toenemende mate te maken met nieuwe of aangepaste richtlijnen en verplichtingen waar ze aan moet voldoen. Wet- en regelgeving op het gebied van waterbeheer, luchtbehandeling, hygiëne en veiligheid vergt meer personele inzet en aanvullende maatregelen. We voeren meer controles en metingen uit en zijn genooddaakt dit goed te registreren. We zien een toename in de vraag naar zwemles, aquasport en recreatieve activiteiten. Om de kwaliteit te borgen is het noodzakelijke om diploma's en licentie actueel te houden. Dit maakt dat we blijven kijken hoe we de exploitatie van onze zwembaden kunnen optimaliseren.

Kostenstijging cultuurvoorzieningen

Als gevolg van de hoge inflatie en stijgende kosten en personeelstekorten bij cultuurorganisaties komen de huidige begrotingen onder druk te staan. In de meeste gevallen hebben organisaties geen mogelijkheden gehad om resultaten te kunnen reserveren. De budgetten voor 2023 tot en met 2026 zijn in 2023 verhoogd conform de loonvoet sector overheid uit de meicirculaire 2022. Voor amateurkunst zijn we destijds uitgegaan van een percentage van 2% omdat hier geen sprake is van huisvesting en personeelslasten. Alleen budgetten waaruit jaarlijkse subsidies

voor culturele organisaties worden verleend zijn destijds meegenomen. Initiatievenbudgetten en projectbudgetten (onder andere Rensenspark, jeugd en Van Gogh) zijn niet meegenomen.

ATLAS Theater

Net als andere culturele organisaties in Nederland heeft ook het ATLAS Theater te maken met forse kostenstijgingen als gevolg van de economische impact van de energiecrisis (mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne), de hoge inflatie, arbeidsmarktproblematiek en de gevolgen van de coronacrisis. Hierdoor is de huidige meerjarenbegroting onvoldoende om ATLAS te voorzien van een kostendekkende exploitatie. De subsidie aan het ATLAS Theater is vanaf de start van het theater tot 2023 niet geïndexeerd, met uitzondering van de reparatie die is uitgevoerd ten aanzien van beoogde synergie met Wildlands in 2019. In de Kadernota 2024 is een voorstel indexatie meegenomen.

CBK Emmen

Het Centrum Beeldende Kunst van de gemeente Emmen hoopt eind 2023 te verhuizen naar een nieuwe locatie in het Rensenspark. De nieuwbouw is gestart. De opening van de nieuwe locatie zal zijn in het voorjaar 2024. De herinrichting van ondergrondse ruimtes van het voormalig Biochron vindt gefaseerd plaats, omdat vooralsnog alleen middelen beschikbaar zijn voor de volledige inrichting van de ruimte die het CBK gaat betrekken. De resterende oppervlakte van de kelderruimtes wordt casco-plus uitgevoerd. De herinrichting van de openbare ruimte rondom het nieuwe pand zal in de loop van 2024 worden uitgevoerd.

Facet

De al in de begroting 2023 opgenomen indexatie voor Facet volstaat mogelijk niet gezien de huidige loon- en prijscompensatie. In aanloop naar de begroting 2024 wordt hier meer duidelijkheid over verwacht, waardoor eventuele bijstelling dan plaats kan vinden.

Cultuureducatie

Het landelijke cultuuronderwijsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is op dit moment bezig aan haar derde periode (2021-2024). In dit stadium is nog onbekend of dit na 2024 een vervolg krijgt. Mede in dit kader volgen we met veel belangstelling de landelijke ontwikkelingen aangaande dit traject, het proces rondom de curriculumherziening en de gevolgen hiervan voor het cultuuronderwijs. Door de extra inzet van cultuurcoaches kan hier wellicht een impuls aan worden gegeven.

Spuk Jeugdcultuur

In 2022 hebben wij een aanvullende SPUK-uitkering ontvangen voor cultuurparticipatie voor jongeren. Voor 2022 ging het om een bedrag van €310.000. Naar verwachting ontvangen we deze SPUK-uitkering ook in 2023 en 2024, maar naar verwachting zullen de bedragen in die jaren lager zijn. Omdat we nog geen beschikking van het Rijk hebben ontvangen weten we de definitieve bedragen nog niet.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestatie
Iedereen de mogelijkheid bieden om deel te nemen aan natuurlijk en sportief bewegen om een bijdrage te leveren aan een gezonde samenleving.	▪ We werken samen met Drenthe College. Onderwijsopdrachten van leerlingen worden uitgevoerd in vier gebieden (gebiedsleren). ▪ In 2024 starten we met tien sportverenigingen een ontwikkelproces, waarbij we besturen helpen met maatwerk.
Onze sportaccommodaties zijn goed exploitabel, duurzaam, functioneel en eigentijds voor nu en in de toekomst en hebben tevreden gebruikers.	▪ Het zwembad Neptunus wordt gerenoveerd en verduurzaamd
In Emmen hebben we een divers cultuuraanbod dat dichtbij en bereikbaar is voor alle inwoners en een sterke en gezonde culturele infrastructuur.	▪ Opening CBK Rensenspark
Kunst, cultuur en erfgoed leveren een bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken, de leefbaarheid en de economie van Emmen.	▪ Stimuleren dat cultureel erfgoed rond Van Gogh en het Veen zichtbaar en beleefbaar wordt. ▪ Uitvoering geven aan de in de cultuurnota 2022-

Doel	Prestatie
	2024 'De Waarde van Cultuur' vastgelegde kaders voor het cultuurbeleid in Emmen hierbij wordt een verbinding gemaakt met jeugdbeleid, vrijetijdseconomie en erfgoed.
Inwoners van Emmen weten Facet te vinden in hun culturele en maatschappelijke ontwikkeling.	Facet ontwikkelt zich tot een maatschappelijk-educatieve bibliotheek. In 2023 zal besluitvorming plaatsvinden over huisvesting en afhankelijk van de uitkomst wordt hier in 2024 uitvoering aan gegeven.

6.9. Programma 9 – Sociaal domein

Trends en ontwikkelingen

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

We zien dat de budgetten binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) onder druk staan vanwege vergrijzing van de Emmense bevolking, de invoering van het abonnementstarief en de ingezette beweging om langer thuis te wonen. Dit leidt tot een toename van het aantal maatwerkvoorzieningen in de Wmo. Onder andere bij hulpmiddelen, schoonmaakondersteuning en trapliften zien we het gebruik stijgen.

De vergrijzing zal de komende jaren toenemen, net als de ontgroening. Verdeling van schaarste in middelen en capaciteit zal dus een steeds groter vraagstuk worden. Tegelijkertijd weten we ook dat de vergrijzing rond 2035-2040 zijn hoogtepunt kent en weer af zal nemen. De uitdaging is om ondersteuning beschikbaar te houden voor iedereen die dit (echt) nodig heeft. Dit vraagt om een goede balans tussen de maatschappelijke opgaven waar we voor staan en de daaraan gekoppelde financiën. We willen meer datagedreven werken zodat er meer zicht en inzicht op de financiële en inhoudelijke risico's en effecten verkregen wordt op de lasten van het Sociaal Domein. Daarnaast maken we een beweging waarin we ondersteuningsvragen meer voorliggend op willen lossen zonder (duurdere) maatwerkvoorzieningen in te zetten. We blijven inzetten op de transformatie naar een toekomstbestendig, effectief en betaalbaar sociaal domein, waarbij realistisch begroten een belangrijk uitgangspunt is.

Om de Wmo toekomstbestendig te houden willen we verschillende beleidsaanpassingen onderzoeken die mogelijk kunnen leiden tot een efficiëntere inzet, waarmee we de ondersteuning toegankelijk houden voor degenen die het echt nodig hebben.

De krapte op de arbeidsmarkt heeft ook gevolgen voor de beschikbaarheid van ondersteuning. Met name voor schoonmaakondersteuning is het niet ondenkbaar dat inwoners in de toekomst moeten wachten tot er plek is. Dit vraagt ook om een goede inschatting van acute situaties zodat waar het echt nodig is direct ondersteuning wordt ingezet.

Vanaf 1 januari 2025 wordt er voor schoonmaakondersteuning weer een inkomensafhankelijke eigen bijdrage ingevoerd. We verwachten dat een deel van de gebruikers ervoor zal kiezen het zelf weer te organiseren waardoor de druk op capaciteit iets af zal nemen. Of de wijziging ook meer financiële ruimte geeft moet nog blijken. De VNG is hierover in gesprek met het ministerie van VWS.

Preventie en toegankelijke voorzieningen

Om de voorzieningen breder toegankelijk te maken voor onze inwoners, waarbij we focussen op jeugdigen en hun ouders, zetten we in op het versterken van het gewone leven. Dit willen we doen door meer en breder toegankelijke algemene voorzieningen te ontwikkelen en waar gewenst het voorliggend veld te vernieuwen. Zo kunnen bijvoorbeeld alle kinderen van 2,5 tot 4 jaar, met en zonder indicatie "voorschoolse educatie", deelnemen aan de voorschool, waardoor hun ontwikkelkansen worden vergroot (zie programma 4). Naast voor de jeugd willen we ook rond ouderen een dergelijke beweging maken om hiermee de financiële druk op de Wmo door de vergrijzing in toom te houden.

Doordat ondersteuning laagdrempelig en dichtbij is georganiseerd, kan de inzet van maatwerkvoorzieningen worden voorkomen of in een latere fase ingezet worden. Dit vraagt om een goede infrastructuur en afgestemd voorzieningenaanbod binnen het sociaal domein. Aan de hand van de notitie 'Welzijn op Koers' geven we richting aan een duurzame, toekomstbestendige vernieuwing van het voorliggend veld. Het herijkt meerjarig beleidskader sociaal domein dat naar verwachting in het voorjaar van 2023 vastgesteld wordt, moet hieraan ook richting en uitvoering geven.

Van Beschermd Wonen naar een Beschermd Thuis

De beweging van Beschermd Wonen naar een Beschermd Thuis binnen de Wmo is gericht op de perspectiefvolle groep. Hiermee wordt ingezet op doorstroom vanuit Beschermd Wonen naar zelfstandig wonen (met ambulante begeleiding). Dit vraagt om een goede aansluiting bij het ondersteuningsaanbod in brede zin binnen het sociaal domein. Mensen met psychische en sociaal-maatschappelijke problemen kunnen hun zelfstandigheid vaker behouden als passende ondersteuning in de thuissituatie sneller beschikbaar is. De ambitie is om samen met alle belanghebbenden een duurzame beweging in gang te zetten om kwalitatief goede, beschikbare en betaalbare hulp te borgen dichtbij mensen; van beschermd wonen naar een beschermd thuis.

Uitstel woonplaatsbeginsel

Het woonplaatsbeginsel houdt in dat alle gemeenten een eigen verantwoordelijkheid krijgen voor Beschermd Wonen, daar waar nu de centrumgemeenten deze verantwoordelijkheid nemen. In de BOCE-regio (Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen) is Beschermd Wonen belegd bij de verantwoordelijkheid van de gemeente Emmen, en worden de indicaties gedaan door Stichting De Toegang. Het nieuwe voorstel houdt in dat voortaan één gemeente verantwoordelijk is. In de meeste gevallen zal dit de gemeente zijn waar de cliënt woont of gewoond heeft. Deze gemeente moet vervolgens de voorziening zelf verschaffen of inkopen bij een instelling in een andere gemeente. De Raad van State adviseert om Beschermd Wonen nog niet over te hevelen naar alle gemeenten en het

woonplaatsbeginsel nu niet in te voeren. De VNG gaat vooralsnog uit van invoering per 2024 en moedigt de gemeenten ook aan om zich hier alvast op voor te bereiden.

Doordecentralisatie

In BOCE-verband is besloten gezamenlijk op te trekken in het doordecentralisatieproces. Dit betekent dat ook de inkoop van Beschermd Wonen gezamenlijk wordt opgepakt. Op dit moment wordt samen opgetrokken in het formuleren van een inkoopstrategie BW. Per 1 januari 2025 dienen er nieuwe contracten te zijn afgesloten.

In de drie colleges van de BOCE-gemeenten is een principebesluit genomen waarin is bestemd dat de uitvoering van Beschermd Wonen in 2023 en 2024 bij de gemeente Emmen blijft belegd. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO). Het transitieteam Beschermd Thuis (een landelijk ondersteuningsteam) heeft ondersteuning geboden bij het maken van de financiële afspraken. Doordat de financiële doordecentralisatie is uitgesteld blijft Emmen in 2023 nog financieel verantwoordelijk. Dit houdt in dat het verdeelmodel Beschermd Wonen zoals het er nu ligt, in 2024 in zal gaan. Doordat het woonplaatsbeginsel is uitgesteld, en dus niet per 1 januari 2023 ingaat, kan ook het verdeelmodel beschermd wonen niet worden ingevoerd. Dit is echter nog afhankelijk van de besluitvorming die hierover de komende maanden zal plaatsvinden.

In de DVO zijn nadere financiële afspraken gemaakt. De gemeente Emmen stelt elk jaar een regionale begroting op. De gemeenten dragen vanaf 2024 bij aan de kosten die Emmen namens de regio maakt voor BW vanuit hun objectieve BW-budgetten. De verdeelsleutel is gebaseerd op de verhouding tussen het historisch en objectief dat de regio als geheel ontvangt. Dit houdt in dat de drie gemeenten bijdragen aan de regionale kosten naar rato van hun inkomsten uit het objectieve verdeelmodel. Deze verhouding bepaalt welk deel van de begroting wordt gefinancierd uit het historisch budget voor de bestaande cliënten en welk deel wordt gefinancierd uit het objectief budget voor de nieuwe cliënten.

Reserve Beschermd Wonen

Er is een reserve BW ingesteld door de raad. De randvoorwaarden voor deze reserve zijn meegenomen in de DVO. De regionale reserve BW is ingesteld voor de duur van 10 jaar (gelijk aan het ingroeipad). De regionale reserve wordt ingezet om tekorten op de regionale begroting op te vangen. Zo is het een aanvullend instrument ten behoeve van de stabiliteit van de gemeentelijke uitgaven. Als de regionale uitgaven voor BW hoger uitvallen dan de begroting, komt het verschil ten laste van de regionale reserve. Omgekeerd komen overschotten ten bate van deze reserve. De regionale reserve wordt binnen een bandbreedte gehouden van 10% - 15% van het meest recente begrote bedrag. De ondergrens van 10% dient als signaalwaarde: als de reserve onder deze grens komt, dan wordt gezamenlijk het gesprek gevoerd over de noodzaak tot bijplussen. Overschot van de reserve boven de bovengrens van de bandbreedte wordt over gemeenten verdeeld.

Langer thuis wonen

Door de beweging van zorg in een instelling naar zorg en ondersteuning in de samenleving blijven ouderen steeds langer thuis wonen en inwoners met een psychische kwetsbaarheid wonen steeds vaker zelfstandig (ambulant begeleid) thuis. De verwachting is dat er een toenemend beroep wordt gedaan op vormen van ambulante ondersteuning. Hier zetten we onder andere op in met het convenant Optimaal Leven. Deze ontwikkeling raakt zowel het fysiek en sociaal domein. Het thema 'ambulantisering' wordt meegenomen in de herijking van het beleidsplan "Samen Verder in het Sociaal Domein", waarbij samen met ketenpartners wordt gekeken naar de koers en inrichting van het Sociaal Domein. Dit krijgt ook aandacht in de Woonzorgvisie, waarin we ambities over wonen, zorg, welzijn en leefbaarheid opnemen. We zetten in op een integrale benadering van de woonopgave, en de juiste randvoorwaarden om deze te kunnen realiseren. We zetten nadrukkelijk in op de acceptatie van inwoners met een (psychische) kwetsbaarheid. Daarnaast is de uitdaging ambulante psychiatrie, casusregie en (woon)begeleiding bij elkaar te brengen. (De borging van de ontwikkeling van instrumenten en samenwerking met instituten over gevallen wanneer het 'misgaat', zoals bijvoorbeeld de Spoedpoli, is ondergebracht in Programma 3).

Inclusie

We willen toe naar een inclusieve samenleving waarvan iedereen onderdeel kan zijn en waaraan iedereen mee kan doen. Zo investeren we in mensen gelijke kansen geven. We geven uitvoering aan het beleid Emmen Regenbooggemeente. Daarin werken we aan de acceptatie, zichtbaarheid en veiligheid van inwoners die LHBTI+ zijn. Het faciliteren van inwoners, lokale belangengroepen en maatschappelijke organisaties (bibliotheek, sportverenigingen, welzijnswerk, scholen en kerk) in het organiseren van laagdrempelige activiteiten blijft de kern. De inzet is ook gericht op het ondersteunen van inwonersactiviteiten die zich inzetten voor gendergelijkheid. Met inzet ten aanzien van fysieke en sociale toegankelijkheid van mensen met een beperking en/of chronische ziekte, geven we invulling aan het VN-Verdrag Handicap.

Jeugd

Verbinden Perspectief op Jeugd en Verder Samen

In 2023 wordt het traject rond de herijking van ons beleid sociaal domein "Verder Samen afgerond. Deze herijking moet leiden tot een integrale benadering/ aanpak van de verschillende beleidsthema's en decentralisaties. Het thema jeugd (ook speerpunt in de strategienota) zit binnen de opgave *Ontwikkelen* maar is uiteraard ook verweven met de andere twee opgaven. Belangrijk punt is het invlechten van *Perspectief op Jeugd* binnen de opgave *Ontwikkelen* en de daaraan gekoppelde Doe-agenda.

Transformatie

We hebben met het beleidsdocument “Perspectief op Jeugd” (zie ook programma 4) en de daarin opgenomen actielijnen een beweging ingezet om de effectiviteit en efficiëntie van de hulp en ondersteuning aan onze jeugdigen te verbeteren. Hierbij gaat het onder andere om normaliseren, juiste hulp op de juiste plek, versterken van eigen kracht en inzet op preventie. We willen de ingezette transformatiebeweging in de komende jaren voortzetten. Hiervoor zijn binnen de begroting voor jeugdhulp middelen gereserveerd. Dit moet leiden tot een inhoudelijke kwalitatieve verbeterslag en het terugdringen van de uitgaven op de geïndiceerde jeugdhulp.

We geven de transformatie op verschillende manieren vorm. Door te zorgen voor een stevige sociale basis van vrij toegankelijke interventies voorzieningen in de buurt, bijvoorbeeld schoolmaatschappelijk werk of jongerenwerk. Door, waar dat kan, inzet van (collectieve) voorliggende voorzieningen in plaats van geïndiceerde jeugdhulp. Bijvoorbeeld door geïndiceerde jeugdhulp meer naar de voorkant te halen en de Praktijkondersteuner Huisartsen gericht op Jeugd GGZ.

We maken daarbij de verbinding met en tussen Onderwijs, de verwijzers naar jeugdhulp en de sociale omgeving (de buurt, wijk en het gezin). Een aantal transformatiebewegingen is nu nog in een pilotfase en wordt op kleine schaal uitgevoerd. Vanuit de ervaringen die we hiermee opdoen en de effecten die we hiermee bereiken willen we komen tot een structureel aanbod.

Analyse en monitoring op basis van data

We hebben de afgelopen jaren het werken met data binnen de jeugdhulp ontwikkeld. Dit willen we in het komende jaar verder vormgeven en daarbij onderzoeken hoe we de beschikbare data kunnen gebruiken voor inhoudelijke keuzes (inzet op transformatie) en monitoring van de ingezette transformatiebewegingen. Waarbij we de inhoudelijke bewegingen en effecten vanuit Perspectief op jeugd met data kunnen onderbouwen.

Hervormingsagenda jeugd

Naar verwachting zal medio juni 2023 de Hervormingsagenda jeugd vastgesteld worden. De Hervormingsagenda is het resultaat van de voorwaarden die horen bij het beschikbaar stellen van extra middelen vanuit het Rijk aan gemeenten voor jeugdhulp. Naast de VNG en het Rijk zijn ook vertegenwoordigers vanuit de zorgaanbieder, cliënten belangen, zorgprofessionals bij de totstandkoming van de Hervormingsagenda betrokken.

De Hervormingsagenda Jeugd heeft 2 doelen, die nadrukkelijk aan elkaar zijn gekoppeld:

- Betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is.
- Een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel. Deze zijn vertaald in thema's en daaraan gekoppeld maatregelen die voor zowel een inhoudelijke verandering als een besparing moeten gaan zorgen.

Op 17 april 2023 is er een principeakkoord bereikt tussen het Rijk en de gemeenten (VNG) rond de besparingsopgave die aan de Hervormingsagenda is gekoppeld. Waarbij het uitgangspunt is dat vanaf 2027 landelijk een besparingspotentieel van 1 miljard mogelijk moet zijn. Hieraan is echter een ingroeipad gekoppeld waarbij het kabinet en de VNG zijn overeengekomen dat het voor 2023 geraamde besparingspotentieel wordt bevroren tot en met 2025. Er zal er een deskundigheidscommissie worden ingericht die een zwaarwegend oordeel zal geven of partijen (gemeenten en Rijk) zich voldoende hebben ingezet om het besparingspotentieel te behalen. De commissie doet begin 2025 uitspraak over de jaren 2023 en 2024 en kijkt dan ook naar de jaren daarna. Begin 2028 doet zij uitspraak over de jaren 2025 tot en met 2027.

Gezondheid

We werken toe naar een vitale regio. Gezondheid is een belangrijke basis en daar willen we op inzetten. Positieve gezondheid is het vertrekpunt voor gezondheidsbevordering en welbevinden van onze samenleving. Positieve gezondheid is een bredere kijk op gezondheid, uitgewerkt in zes dimensies. Met die bredere benadering willen we bijdragen aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. En om zo veel mogelijk eigen regie te voeren.

Gezondheid raakt aan meerdere gemeentelijke domeinen. Om een blijvende verandering op een gezondheidsvraagstuk te bereiken is een brede aanpak nodig. Dat vraagt om samenhang en afstemming van beleidsmaatregelen over verschillende gemeentelijke domeinen heen.

Er kan sprake zijn van achterliggende problematiek (bijvoorbeeld armoede, schulden, problemen rondom huisvesting, eenzaamheid, werkloosheid, een beperking) waardoor inwoners meer dan gemiddeld met uitdagingen geconfronteerd worden. Aan deze inwoners wordt nog meer gevraagd van hun vermogen om met uitdagingen om te kunnen gaan en regie te kunnen voeren.

Vanuit de Wet publieke gezondheid heeft de gemeente een rol in het versterken van de gezondheid van alle inwoners in Emmen en/of specifieke doelgroepen, waaronder ook het voorkomen en vroegtijdig opsporen van ziekten. Over de gezondheid van inwoners in Emmen is data beschikbaar vanuit verschillende bronnen. Uitdaging is om op basis van

dit beeld te bepalen waar de kansen en mogelijkheden liggen voor het versterken van de gezondheid van de totale populatie en specifieke groepen uit de populatie.

De GR GGD Drenthe is op basis van de Wet publieke gezondheid (WPG) de uitvoeringsorganisatie om de wettelijke taken uit de WPG, maar ook WMO en Jeugdwet, namens de colleges in Drenthe uit te voeren.

Daarnaast verricht GGD Drenthe additionele taken op verzoek van gemeenten. Een belangrijke opdracht die de 12 Drentse gemeenten aan GGD Drenthe hebben gegeven is de organisatie en uitvoering van Veilig Thuis Drenthe (VTD). Het is een wettelijke taak voor gemeenten om zorg te dragen voor de inrichting van een Veilig Thuis organisatie (WMO hfdst 4). VTD is in Drenthe het meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. Vervolgens doet VTD onderzoek, geeft advies over de vervolgstappen en zorgt draag voor passende professionele hulp. VTD werkt nauw samen met het lokale veld, de politie en Raad voor de kindbescherming. Gemeente Emmen is centrumgemeente voor VTD. De financiering van VTD komt gedeeltelijk ten laste van de DUVO (Decentralisatie Uitkering Vrouwen Opvang). Restende kosten komen ten laste van de individuele gemeenten.

Het Rijk heeft het initiatief genomen tot meer samenhang in de verschillende onderdelen in het gezondheidsbeleid, sport en bewegen en sociale basis. Daarvoor heeft het Rijk een aantal akkoorden gesloten en heeft de middelen in een Brede Specifieke Uitkering (SPUK) gebundeld voor de periode 2023-2026. Gemeenten hebben vanuit deze akkoorden rollen gekregen in de beweging van zorg naar gezondheid. Met als ambitie om toe te werken naar een gezonde generatie in 2040.

Deze landelijke akkoorden en de daaraan gekoppelde Brede SPUK sluit voor de gemeente Emmen goed aan bij de beoogde beweging vanuit de Strategienota, het Coalitieakkoord, de herijking Verder Samen in het Sociale Domein, de kadernota Sportief bewegen vanuit het Fysieke Domein (Sport) en de Woonzorgvisie vanuit het Fysieke Domein.

Bijzondere doelgroepen

Maatschappelijke Opvang (MO)/Brede aanpak dak- en thuisloosheid

De incidentele extra middelen die in 2021 door het Ministerie van VWS beschikbaar zijn gesteld voor de brede aanpak van dak- en thuisloosheid zijn in onze regio ingezet voor projecten die bijdragen aan sociale inclusie en het voorkomen van dakloosheid. Een deel van deze middelen is in 2021 en 2022 besteed en voor het resterende deel is een bestemmingsreserve ingesteld. In de meicirculaire 2022 zijn extra middelen aan de decentralisatie-uitkering MO toegevoegd. De verwachte structurele ophoging van de decentralisatie-uitkering MO vanaf 2023 is meegenomen in een voorstel voor de besteding van de middelen MO/VO (maatschappelijke opvang/vrouwenopvang) 2023 en verder.

Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (LVV)

Besluitvorming over de LVV wordt pas in 2023 verwacht. Dat jaar wordt ook als transitiejaar gebruikt. Inmiddels heeft het Ministerie van Justitie en Veiligheid voor 2022 een bedrag van € 260.000 toegezegd om de begroting sluitend te krijgen. Ook is toegezegd dat Emmen meegenomen wordt in de financiële besluitvorming voor 2023. Vooralsnog is de insteek dat onze gemeente 30 opvangplekken blijft aanbieden. Wanneer het netwerk gerealiseerd wordt zal dit een uitbreiding van het verzorgingsgebied van onze opvanglocatie betekenen.

Asiel en Migratie

We voorzien voor de komende jaren een toename van het aantal asielzoekers en als gevolg daarvan ook een stijging van de huisvestingstaakstelling voor statushouders. Daarnaast zien we ook dat de opgave om opvang en begeleiding te bieden aan Oekraïense ontheemden voor onze gemeente zal groeien naar 1.300 personen. Dat betekent dat we onze inzet moeten vergroten om een aantal vraagstukken die zich in de komende jaren op landelijk, regionaal en lokaal niveau voordoen, het hoofd te kunnen bieden. Het gaat dan om inzet op het realiseren van plekken voor asielopvang, aanvullende Oekraïne opvang, huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs. We willen daarom voor de duur van drie jaren een extra beleidsadviseur inhuren die zich gaat bezig houden met bovenstaande thema's.

Werk en participatie

De arbeidsmarkt is flink in beweging. Het personeelstekort zorgt ervoor dat werknemers in een sterkere positie verkeren dan voorheen. Er is echter ook sprake van een mismatch op de arbeidsmarkt. Het aantal moeilijk te vervullen vacatures neemt toe. Bijvoorbeeld in de zorg. Mede hierdoor wordt onder andere om- en bijscholing, de aanpak jeugdwerkloosheid en de inzet van het regionaal mobiliteitsteam belangrijk.

We willen zoveel mogelijk mensen regulier aan het werk krijgen of op een andere manier van betekenis laten zijn als betaald werken (nog) niet kan. Enerzijds om iedereen in de gelegenheid te stellen mee te doen en dit naar verwachting preventief werkt voor zwaardere vormen van ondersteuning, anderzijds om aan de vraag naar arbeidskrachten in de regio te voldoen.

Hiervoor willen we inzetten op loonkostensubsidie (LKS). Dit instrument is aantrekkelijk om twee redenen. Ten eerste omdat het de mogelijkheid biedt voor inwoners om ondanks hun beperking deels te gaan werken. Het verschil tussen de loonwaarde en het minimumloon wordt daarbij vergoed. Het tweede voordeel is, dat loonkostensubsidie door het Rijk wordt vergoed aan gemeenten. Hiermee spelen we ook in op de ontwikkelingen waar in programma 6 aan wordt gerefereerd: steeds meer inwoners komen door de stijging van kosten niet rond, met een mogelijke toename van inkomensondersteuning tot gevolg. Inzet op betaald werk kan hier een positieve bijdrage aan leveren.

Daarnaast willen we verder inzetten op het vergroten van de kansen van niet-uitkeringsgerechtigden (NUG-ers) door middel van het Leerwerkloket en het extra begeleiden van statushouders naar werk.

Ook moet het makkelijker worden om van gesubsidieerd werk naar betaald werk te gaan. Belemmeringen naar werk moeten zoveel mogelijk worden weggenomen. Daarnaast willen we mensen, die (nog) geen loonvormende arbeid kunnen verrichten begeleiden naar vormen van arbeidsmatige dagbesteding of vrijwilligerswerk, zoals bijvoorbeeld het project Menssupport. Zodat inwoners zich gemakkelijker kunnen ontwikkelen en bewegen in een sluitende en samenhangende keten van werk en participatie ("Simpel switchen in de keten"). Hiervoor willen we de komende jaren het samenwerkingsverband AT7 (Menso BV en Emco) verder uit bouwen, de dienstverlening verder professionaliseren en de keten versterken.

Overige onderwerpen

Stichting de Toegang

De toegang tot maatwerkvoorzieningen in het sociaal domein is continue in ontwikkeling. Stichting De Toegang heeft zowel in de toegang tot maatwerkvoorzieningen en de ontwikkeling daarvan, een belangrijke rol. Naast de toegang tot maatwerkvoorzieningen maakt Stichting De Toegang onderdeel uit van de formele en informele gebiedsnetwerken. Stichting De Toegang stelt wat dat betreft expertise beschikbaar, met name op het gebied van jeugd(hulp) is dit onmisbaar, maar roept ook expertise in (bijvoorbeeld van Team Schulddienstverlening van de gemeente). Zo wordt steeds meer gewerkt in het licht van autonome ontwikkelingen als het Toekomstscenario jeugd en gezin en daarmee de Hervormingsagenda jeugd.

Actieplan Zorglandschap

Het Actieplan Zorglandschap is gericht op het realiseren van goede en bereikbare gezondheidszorg. In eerste instantie op lokaal niveau echter ook in verbinding met onze regio Zuidoost-Drenthe. Dit vraagt om transformatie van het huidige zorglandschap en betreft een gezamenlijke opgave van de gemeente, zorgaanbieders en ketenpartners. Hier speelt mee dat er grote personeelstekorten in de zorg zijn, waardoor er langere wachttijden gelden voor behandeling. Wachttijden voor behandeling leiden vaak tot een intensieve begeleidingsvraag en langere trajecten vanuit de Wmo en de Jeugdhulp.

Inmiddels zijn er vanuit het actieplan (met Regio Deal middelen) een aantal ontwikkelingen in gang gezet die moeten bijdragen aan een toekomstbestendig zorglandschap. Samen met verschillende belanghebbende zorg- en welzijnsorganisaties en het MBO- en HBO-onderwijs is een start gemaakt met het Innovatienetwerk Welzijn en Zorg (IWZ). Vanuit het IWZ gaan de partijen gezamenlijk aan de slag om te verkennen hoe door het ontwikkelen en aanbieden van specifieke opleidingen, mogelijke inzet van technologie en een gezamenlijke visie op personeelsplanning bovenstaande geschetste problemen kunnen worden tegengegaan. Huisartsen hebben (in samenwerking met de gemeente) een visie ontwikkeld en concrete acties in gang gezet om het dreigende huisartsentekort tegen te gaan en de huidige huisartsen in hun werkzaamheden te ontlasten.

Het huidige actieplan loopt tot en met 2022. Om de ingezette lijn vanuit het actieplan te borgen, gericht op hervormingen die moeten leiden tot een toekomstbestendig Zorglandschap, is het noodzakelijk om te blijven investeren in procesregie, samenwerking en het aanjagen en verbinden van initiatieven. Concreet betekent dit dat er vanaf 2023 extra formatie noodzakelijk is om dit te realiseren.

Integraal zorgakkoord (IZA)

Het kabinet heeft in het regeerakkoord aangekondigd de curatieve of verzekerde zorg te willen hervormen. Mede door de vergrijzing stijgen zowel de kosten voor zorg als het tekort aan arbeidskrachten dat nodig is om deze zorg te verlenen. Het huidige stelsel is daarmee niet toekomstbestendig. Met de sleutelpartijen, waaronder de VNG, is een integraal zorgakkoord afgesloten (dit is een van de akkoorden zoals genoemd onder gezondheid). Er zijn afspraken gemaakt over de uitgangspunten voor toekomstbestendige verzekerde zorg, de maatregelen die nodig zijn om hieraan vorm te geven en de wijze waarop hieraan uitvoering wordt gegeven. Het gaat zowel om meer efficiency in de wijze waarop zorg georganiseerd wordt, als om een transformatie van de wijze waarop er gewerkt wordt en de rol die de inwoner heeft.

(Hoog)specialistische zorg, bijvoorbeeld vanuit ziekenhuizen, moet meer geconcentreerd aangeboden worden. De contouren sluiten aan op de Emmense uitgangspunten; ondermeer een beweging naar 'de voorkant', van 2^e lijns naar 1,5 lijns zorg, inzet op preventie en meer digitale zorg. Alhoewel de focus ligt op de door de zorgverzekeraar gefinancierde zorg, raakt dit ook aan de gemeentelijke ondersteuning. Er zijn kansen om de gewenste transformatie van het sociaal domein te versnellen en verstevigen, maar ook risico's dat de maatregelen extra druk op het gemeentelijk sociaal domein betekenen (waterbedeffect), zonder dat hier adequate randvoorwaarden voor getroffen worden. Hier is aandacht voor in het proces.

In de IZA afspraken is opgenomen dat regionale partijen gezamenlijk een regiobeeld maken en een concreet regioplan, waarin staat beschreven hoe partijen gaan samenwerken. Zorgpartijen en de overheid spreken af hierbij verder te kijken dan het eigen belang.

Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

Vanuit het Rijk wordt er gestuurd op een structuurwijziging om de jeugdbeschermingsketen te verbeteren en te vereenvoudigen; deze zijn gevat in zowel de Hervormingsagenda Jeugd als het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Deze structuurwijziging moet ervoor zorgen dat de jeugdbeschermingsketen er in de toekomst

slimmer en effectiever uit gaat zien, waarbij de belangen van enerzijds het kind en tevens het hele gezin centraal staan. Voorts is het landelijk programma Geweld Hoort Nergens Thuis per 2022 ingevoegd in het Toekomstscenario. Voor Emmen betekent dit dat we (blijven) inzetten op het versterken van ons lokale veld door letterlijk kennis toe te voegen en overdragen aan onze lokale uitvoeringspartners. Een beweging die bijdraagt aan écht samenwerken. In plaats van na elkaar en naast elkaar werken, naar samen en met elkaar werken ten behoeve van veiligheid in gezinssituaties (zowel met als zonder kinderen). De belangrijkste uitvoeringspartner om te komen tot 0 slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling is Veilig Thuis Drenthe. Veilig Thuis Drenthe speelt een hele belangrijke rol in het versterken van de lokale teams/lokale infrastructuur. Voor dit proces is een extra investering bij VTD nodig die uiteindelijk ten goede komt aan het lokale veld in elke Drentse gemeente. Wat bijdraagt aan het voorkomen en stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling en het duurzaam borgen van veiligheid.

Herijking beleidsplan Sociaal Domein

Er wordt gewerkt aan de herijking van het beleidsplan “Samen Verder in het Sociaal domein 2017-2021”. Het nieuwe herijkte beleidskader wordt in juni aangeboden aan de raad. In het nieuwe beleidskader worden verschillende beleidsterreinen binnen het sociale domein (zorg en ondersteuning, jeugd, veiligheid, participatie) aan elkaar verbonden en vertaald in verschillende opgaven waar we aan werken: Rondkomen, Goedvoelen en Ontwikkelen. De opgaven dienen de samenhang en integraliteit en transformatie van onze inzet in het sociaal domein verder te bevorderen en tevens bruggen te slaan naar andere domeinen, waaronder het fysieke en economische domein. We nemen hierbij ook de inrichting van de sociale infrastructuur in ogenschouw. In 2024 en verder zullen we stapsgewijs verder uitwerken.

Regie en samenwerking met partners

We willen in het sociaal domein samenwerken met onze partners op basis van gelijkwaardigheid en tweerichtingsverkeer. Met een beperkte groep strategische partners werken we meerjarig en in verschillende allianties aan strategische opgaven. Daarnaast komt ook naar voren in de evaluaties dat er wordt gevraagd om meer regie van de gemeente in het sociaal domein. Partijen vinden elkaar niet ‘zomaar’ en verbinding en regie vanuit de gemeente is hierin wenselijk. We werken dit verder uit in het nieuwe beleidskader.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestatie
Inwoners kunnen zo veel en zo lang mogelijk thuis wonen.	We werken we aan een gebiedsgerichte aanpak om meer algemene en voorliggende voorzieningen te versterken of in te richten.
	We geven uitvoering aan de aanbesteding en implementatie van de contracten schoonmaakondersteuning en begeleiding. De huidige contracten lopen af op 31 december 2024.
	We geven uitvoering aan de aanbesteding en implementatie van de contracten voor Beschermd Wonen. Het huidige contract voor Beschermd Wonen loopt af op 31 december 2024.
	We werken aan een hernieuwde opdracht voor het welzijnswerk.
Transformatie naar een toekomstbestendig effectief en betaalbaar sociaal domein	Er is een regionaal akkoord woonzorgvisie opgesteld, waarin afspraken over wonen, zorg, welzijn en leefbaarheid zijn opgenomen.
	Om de doorstroom uit Beschermd Wonen en opvanginstellingen te bevorderen wordt uitvoering gegeven aan het covenant Weer Thuis! dat is afgesloten met woningcorporaties en betrokken (gecontracteerde) zorgaanbieders.
Er is een inclusieve samenleving waar iedereen onderdeel van mag en kan zijn en waaraan iedereen mee kan doen.	Met een domeinoverstijgende regierol op fysieke en sociale toegankelijkheid wordt uitvoering gegeven aan het VN-verdrag Handicap.
	Er is uitvoering gegeven aan inwoneracties op het gebied van gendergelijkheid en acceptatie, zichtbaarheid en veiligheid van LHBTI+ personen.

Doel	Prestatie
Inwoners kunnen meedoen.	Er is een sluitende aanpak om de overgangen voor inwoners tussen onder andere (meer) algemeen toegankelijke voorzieningen, beschut werk en arbeidsmatige dagbesteding te versoepelen.
	Er wordt uitvoering gegeven aan de nieuwe Wet Inburgering, waarbij iedere volwassen statushouder een leertraject en arbeidsre-integratietraject krijgt aangeboden om de integratie zo voorspoedig mogelijk te laten verlopen.
	Als gemeente stimuleren we samen met onze uitvoeringspartner Menso deeltijd werk.
Inwoners krijgen hulp en ondersteuning op maat, zoveel mogelijk thuis in gezin, op school en in buurt.	Met “Perspectief op Jeugd” werken we aan een transformatiebeweging waarbij wordt ingezet op het gewone leven (wat gaat goed), een integrale aanpak, matched care en ondersteuning met oog voor de context. Door te focussen op de transformatiebeweging en het versterken van het gewone leven, vermindert uiteindelijk ook de instroom in de geïndiceerde jeugdhulp of wordt deels voorkomen.
Inwoners ervaren veiligheid in eigen huis.	Vanuit het programma ‘Geweld hoort nergens thuis’ wordt een lokaal uitvoeringsplan opgesteld met doelen en resultaten voor de gemeente Emmen. De uitgangspunten van ‘Geweld hoort nergens thuis’ zijn onderdeel van het Toekomstscenario kind en Gezinsbescherming.
	Veilig Thuis Drenthe ontwikkelt zich naar een kennis- en expertisecentrum.
	In gezinnen waar onveiligheid is, zorgen we door inzet van politie, Veilig Thuis, het lokale veld en andere noodzakelijk hulpverlening dat het geweld direct wordt gestopt en vervolgens dat de risico’s worden weggenomen en er stabiele veiligheid ontstaat.
	We zorgen dat alle partners samenwerken, de verantwoordelijkheid nemen en gericht zijn op ondersteuning van het gezin om weer tot een veilige basis te komen
Inwoners hebben gelijke kansen op een goede gezondheid.	In het kader van de Regio Deal sluiten we aan bij de pijler welzijn Kansen voor kinderen. Met de inzet op Kansen voor kinderen Emmen willen we komen tot een integrale benadering van (voorliggende) ondersteuning op zowel school als binnen de context van het gezin.
	Versterken van gezondheid op basis van het beeld van gezondheid in Emmen is onderdeel van visie en de doe-agenda’s van de herijking Verder Samen.
	Uitvoering geven aan het integrale plan integrale plan brede SPUK/ GALA waarin staat beschreven hoe t/m 2026 de inzet op de 15 onderdelen in de thema’s sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie, gezondheidsbevordering en het versterken van de sociale basis er uit ziet
	Er is uitvoering gegeven aan de lokale aanpak Eén tegen Eenzaamheid (IedereenZSaam Emmen). Samen met partners en inwoners voorkomen en verminderen we (zeer) ernstige eenzaamheid.

Toelichting doelen en prestaties

Programma 9 heeft verschillende verbindingen met andere programma's. Het tegengaan van huiselijk geweld en kindermishandeling en inzet op personen met verward gedrag is onderdeel van de prestaties van zowel programma 3 Veiligheid als programma 9 Sociaal domein. Zorg en veiligheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Inzet vanuit programma 3 draagt bij aan de doelen van programma 9 en andersom.

Programma 4 Jeugd & Onderwijs richt zich op de verbinding tussen onderwijs en jeugd en Programma 9 op de jeugdhulp.

Vanuit programma 4 wordt ingezet op jongerenparticipatie en een verdere samenwerking met het onderwijs. Met de inzet op jeugd in programma 9, bouwen we verder aan een meer integrale ondersteuningsstructuur voor kinderen en jongeren en hun ouders. Arbeidsparticipatie (programma 9) en Inkomensondersteuning (programma 6) zijn ook onlosmakelijk met elkaar verbonden. Prestaties in programma 9 gericht op inzet vanuit de arbeidsmarktregio op betaald werk, dragen bij aan beperking van het aantal Participatiewet-uitkeringen. Ook zijn deze van invloed op de doelen en prestaties in Programma 2 Economie.

6.10. Programma 10 – Bedrijfsvoering en inkomstenbronnen

Trends en ontwikkelingen

Meer met de samenleving.

Als gemeente hebben we steeds meer en vaker te maken met complexe opgaven. Het Rijk vraagt steeds meer van ons als lokale overheid. Inwoners en partners hebben daarbij hoge verwachten van gemeenten. Zowel qua rol die van ons wordt verwacht in het versimpelen van de complexiteit, maar ook als dienstverlenende gemeente. Daarom blijven we inzetten op doorontwikkeling van de organisatie om aan te sluiten op de maatschappelijke ontwikkelingen. Samen zetten we stappen om wendbaarder en flexibeler te worden en meer samen met de samenleving te werken. Daarvoor moeten we op een andere manier naar ons werk kijken en met andere oplossingen komen. Dit doen we keten overstijgend, met inwoners en steeds vaker met partners, bedrijven en andere overheden.

Om daarin succesvol te zijn, is de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde medewerkers belangrijk. Daarom blijven we investeren in onze medewerkers. Ook zetten we in op het aantrekken en binden van voldoende gekwalificeerde medewerkers, bijvoorbeeld voor uitdagende onderwerpen die ook voor de gemeente nieuwe zijn als de energietransitie of robotisering. Door de krappere wordende arbeidsmarkt vormt dit ook voor de gemeente Emmen een belangrijke uitdaging. We zetten in op aantrekkelijk werkgeverschap om huidige en toekomstige generaties medewerkers te kunnen blijven boeien en binden. We gaan aan de slag om ons werkgeversmerk en arbeidsmarktstrategie te actualiseren en te versterken. Met ons traineeprogramma geven wij mede invulling aan de verjonging van de organisatie. Dit programma zullen we verder uitbouwen.

Versterking wervingskracht

Om die ontwikkeling voort te zetten is het belangrijk dat we voldoende gekwalificeerde medewerkers blijven aantrekken en aan ons weten te binden. De steeds krappere wordende arbeidsmarkt vormt een belangrijke uitdaging voor de gemeente Emmen. Met het versterken van onze wervingskracht, onder meer via een traineeprogramma voor jongeren, gaan we deze uitdaging aan. Maar ook het versterken van ons werkgeversmerk, maakt hier onderdeel van uit. Daarnaast is het belangrijk dat we werken aan wat nodig is om voor de huidige generaties een aantrekkelijk werkgever te zijn, om vergrijzing tegen te gaan en verjonging verder te stimuleren. We verwachten dat de inhuur van personeel vooral gericht zal zijn op specifieke expertise.

Van buiten naar binnen, digitale koers Emmen (I-Visie)

De wereld om ons heen wordt steeds digitaler. De informatierevolutie stelt mensen meer dan ooit in staat zich te laten informeren. Tegelijkertijd wordt van de gemeente snelle en betrouwbare informatie geëist, zodat we onze bijdrage kunnen leveren aan het betrouwbaar houden van de overheid. Daar kiezen we als gemeente ook bewust voor met onze I-visie. Door nieuwe kaders en wetgeving op dit gebied, zoals de Wet Open Overheid en Data Governance Act, wordt extra richting gegeven hoe hierin te handelen.

Digitale verbondenheid kan gebruikt worden voor participatie en het bevorderen dat iedereen (digitaal) kan meedoen, bewoners en bedrijven juist te informeren en een gelijkwaardige informatiepositie te geven. Daarvoor hebben we een open digitaal platform ingericht. Daarmee worden zij in staat gesteld taken van de gemeente over te nemen of te ondersteunen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen (het uitdaagrecht). Ook participatie bij bijvoorbeeld ruimtelijke plannen kan op die manier vormgegeven worden. In 2024 willen we op basis van de pilots in 2023 een vervolg geven aan het digitaal ondersteunen van de participatie.

Het stapsgewijs in control brengen van onze gegevensstromen en deze toetsen aan archiefwaardigheid en kwaliteit, zal leiden tot betere grondslagen voor beleid en effectievere besluitvorming. Door ook de bedrijfsprocessen onder generieke architectuur structureel vast te leggen kunnen er sneller kansen worden gesignaleerd om bijvoorbeeld met behulp van robotisering efficiëncyslagen te bewerkstelligen en ook het automatiseringslandschap slimmer in te richten. Ook kunnen de risico's voor Privacy en Security hierdoor beter inzichtelijk worden gemaakt en adequaat op ingespeeld worden.

In december 2021 hebben de Europese Raad en het Europees parlement samen nieuwe regels opgesteld voor het delen van gegevens en data. Hiermee hebben zij een voorlopig akkoord bereikt over de Data Governance Act (DGA). Het doel van deze DGA is om de EU een leider te maken in een data gestuurde samenleving door ervoor te zorgen dat gegevens vrij binnen de EU en tussen sectoren kunnen stromen. Dit heeft zowel een voordeel voor burgers als voor bedrijven en overheidsorganisaties. De impact voor organisaties die omgaan met data, zoals een lokale overheid, is naar verwachting groot. We zullen de ontwikkelingen volgen en de geplande acties en maatregelen in lijn met de I-visie tijdig vertalen naar maatregelen.

Privacy en informatiebeveiliging

De ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy volgen elkaar razendsnel op, wat grote uitdagingen met zich meebrengt. Zo wordt onder meer bij de toepassing van innovaties als onderdeel van de 'digitale transitie' verwacht dat de risico's en maatregelen ten aanzien van informatiebeveiliging en privacy gedekt zijn. Om risico's blijvend te verminderen en tijdig de juiste maatregelen conform wet- en regelgeving in te richten, is het belangrijk dat we informatiebeveiliging en privacy op het juiste niveau en met voldoende middelen in de organisatie blijven beleggen. Bijvoorbeeld zal de informatiebeveiliging verder aangescherpt worden met de invoering van NIS2 eind 2024.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Doelenboom

In de navolgende doelenboom is voor dit programma schematisch de relatie weergegeven tussen de doelen (wat willen we bereiken) en de prestaties (wat gaan we daarvoor doen).

Doel	Prestaties
Onze organisatie is wendbaar, staat dicht bij de inwoners, sluit goed aan op de relevante maatschappelijke vraagstukken en is kwalitatief en kwantitatief op sterkte.	Elke medewerker voert het goede gesprek met zijn leidinggevende en ontwikkelt zich in lijn met onze strategische personeelsplanning.
	Teams met klantcontact hebben hun proces aangepast om dichter bij de klant te staan.
	Wij monitoren de arbeidsmarkt en sturen in het wervingsprogramma bij wanneer nodig, zodat we de benodigde medewerkers met de juiste de kwaliteit werven om onze uitdagingen te realiseren.
	We geven een vervolg aan het trainingsprogramma, zodat alle medewerkers die dat voor hun werk nodig hebben kennis over methodes voor opgave gericht werken kunnen opdoen.
Met onze I-visie streven we naar - Het digitale contact met onze inwoners en ondernemers sterker maken - Het verbeteren van processen - Het sneller en slimmer kunnen besluiten Waar het kan zoeken we hierbij de samenwerking de buurgemeenten (BOCE-verband) worden gerealiseerd.	De hele organisatie wordt adequaat ondersteund bij informatievraagstukken door Informatieregisseurs
	Op procesniveau is data- en proceseigenaarschap en dataclassificatie ingeregeld en worden kritische bedrijfsprocessen jaarlijks geanalyseerd.
	Binnen de gehele organisatie jaarlijks gewerkt aan digitale vaardigheden en kennis om informatie goed te kunnen be- en verwerken en om kansen op gebied van informatisering te benutten
	De samenwerking op het gebied van Informatisering binnen BOCE is structureel vormgegeven.
Eind 2024 voldoen we aan de (wettelijke) normen op het gebied van de informatiebeveiliging (BIO), privacy (AVG) en Europese wetgeving op gebied van cyberbeveiliging (NIS2).	We zetten in op het doorlopend versterken van informatieveiligheid en privacy, zodat we groeien naar voldoen aan de normen van de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) en de wettelijke verplichting vanuit de AVG (Algemene verordening gegevensbescherming).
	We verscherpen de beveiligingseisen conform de richtlijnen NIS2 waarbij ook de toeleveringsketen is meegenomen.
Doelmatig en rechtmatig inkopen en aanbesteden.	De organisatie wordt met workshops en trainingen toegerust in professioneel opdrachtgeverschap.
	Contractmanagement wordt geïmplementeerd.
Het college legt zelfstandig verantwoording af in de jaarrekening 2023 over de naleving van de financiële rechtmatigheid in het boekjaar.	In 2024 legt het college verantwoording af over het boekjaar 2023 bij de jaarrekening 2023. Natuurlijk zullen we de raad nader informeren over dit onderwerp.
De woonlastendruk beheersen.	Geen stijging OZB, zoals beschreven in het coalitieakkoord.

Doel	Prestaties
	Beperken indexaties tarieven rioolheffing en afvalstoffenheffing.
Wij werken aan het verder verbeteren van onze financiële kengetallen en het verminderen van onze financiële kwetsbaarheid.	Bij het opstellen van de begroting 2024-2027 volgen wij de behoedzame lijn.
	Wij storten tot en met 2025 jaarlijks minimaal € 3,4 miljoen in de algemene reserve.